

2. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

20 dakika aralıkla yapılan her iki oturumda da yeter çoğunluk sağlanamadığından 5 Ocak 1965 Salı günü saat 15 de toplanılmak üzere, Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Nurettin Ok

Kâtip
Yozgat
İsmet Kapısız

Kâtip
Amasya
Nevzat Şener

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Fuad Sirmen

KÂTİPLER : Nurettin Akyurt (Malatya Milletvekili), Nevzat Şener (Amasya Milletvekili)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısını açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır, elektrikler yanınca lütfen beyaz düğmelere basınız.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz var, görüşmelere başlıyoruz.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Elâzığ Milletvekili Nurettin Aırdıçoğlu, Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birleşik Toplantısı İçtüzük teklifi ve Millet Meclisi Anayasa, Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet komisyonlarından 7. şer üye seçilerek kurulan Geçici Komisyon raporu (2/284) (S. Sayısı : 15)*

BAŞKAN — Gündemde müsterek İçtüzük görüşmesi vardır, lütfen komisyon yerini alsın.

15 nci maddede kalmıştık, okutuyorum.

Meclis soruşturması açılması

MADDE 15. — 14 ncü maddenin 7 nci fıkrasında bahis konusu birleşimde ilgili Başkan, Bakan veya Bakanlar, önergeyi veren veya verenler ve Türkiye Büyük Millet Meclisi So-

ruşturma Hazırlık Komisyonunun dinleneceği bir görüşmeden sonra, Meclis soruşturması açılması isteminin dikkate alınıp alınmaması hakkında Genel Kurulca karar verilir.

BAŞKAN — 15 nci madde hakkında söz isteyen var mı efendim? Buyurunuz Sayın Ülker.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) —
Bir takririmiz var efendim.

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) —
Muhterem arkadaşlarım, bu 15 nci maddede bâzı hususlara açıklık vermek gerektiği inancındayım. Bir defa bu maddede zikri geçen bakan olur, bakandan gayri bakanlığı bitmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi vaziyetinde olur, diğer maddelerde bu düzeltme yapıldı,

burada da komisyonea kabul edilen aynı düzeltmenin yapılması lâzımdır.

Sonra, burada konuşma bir tahdide tabi tutulmaktadır. «İlgili Başbakan bakan veya bakanlar, önergeyi veren veya verenler ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Hazırlık Komisyonunun dinleneceği bir görüşmeden sonra Meclis soruşturması açılması isteminin dikkate...»

Şimdi burada sınırlı bir konuşma hakkı tanınmıştır. Önergeyi veren veya verenler; yani bu bir kişi veya çok kişi olursa bunların hepsinin konuşması kabul edilmiştir. Burada üyelerin konuşacağına dair bir sarahat mevcut değildir. Yine burada eğer T. B. M. M. üyesi değilse onun savunması hakkında da bir sarahat yoktur. Onunda savunması bahis mevzuudur. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sıfatı bulunmayan, fakat itham altında bulunan kimse- nin de ceza prensiplerine göre savunması lâzımdır. Bunun için bendeniz, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi değilse, yazılı savunması okunduktan sonra ibaresinin madde metnine geçirilmesini teklif etmekteyim.

Ayrıca, burada üyelerin konuşması ve kifayetin de bahis mevzuu olması lâzımgelir ve yine burada tatbikatı geçmiş bir durum mevcuttur. Son sözün itham edilene verilmesi icabeder. Burada filvaki o geçmiş hâdisede son söz itham edilene verildi ama, uzun müzakerelerden sonra ve oylama ile verildi. Oylama ile değil, tabii bir müdafaa hakkı olarak son sözün itham edilen kimseye de verilmesi zarureti vardır.

Bu hususları ihtiva eden bir takrir sunuyorum, yardımlarınızı istirham edeceğim.

BAŞKAN — Karma Komisyonun bir mütalâası var mı?

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Efendim, Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın ve bizim verdiğimiz takrirle birlikte maddeyi geri istiyoruz. Bu mütalâaların ışığında yeniden yazıp takdim edeceğiz.

BAŞKAN — Komisyon maddeyi geri istemektedir. Madde takrirlerle birlikte geri verilmiştir.

T. B. M. M. Soruşturma Komisyonunun seçilmesi

MADDE 16. — Meclis Soruşturması açılmasına karar verilirse, Türkiye Büyük Millet Mec-

lisi Birleşik Toplantısı, soruşturmanın yapılmasını, altıdan onaltıya kadar üyeden kurulu bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonuna havale eder. Bu komisyonda, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin ve milletvekillerinin sayısı eşit olur. Bu komisyonun seçilmesinde genel hükümler uygulanır.

Komisyon, kendisine bir Başkan, bir Başkanvekili, bir Sözcü ve bir Kâtip seçer. Oylarda eşitlik halinde, Başkanlık yapan üyenin oyu iki sayılır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen... Yok. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Meclis soruşturmasının yürütülmesi

MADDE 17. — Soruşturma Komisyonunun seçimine dair kararda komisyonun hangi süre içinde görevini tamamlayacağı belirtilir. Bu süre, Komisyonun gerekçeli istemi üzerine, genel kurulca uzatılabilir.

Komisyon, Hükümetin bütün vasıtalarından faydalanabilir ve istediği evrak ve vesikalara el koyabilir.

Komisyon, gerekli görürse, kendisinin veya Altkomisyonlarının Başkentte başka yerlere gitmesine karar verebilir.

Komisyon, ilgili Başbakan, Bakan ve Bakanları soruya çekebileceği gibi, her hangi bir şahsı tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlemek yetkisine de sahiptir.

Komisyon, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tanıklarla, bilirkişilerle ve zabt ve arama ile ilgili olarak adli mercilere verdiği hürriyetleri kısıtlayıcı yetkilerin kullanılmasını, gerekçesini birdirmek suretiyle görevli adli merciden yazıyla isteyebilir.

Komisyonun çalışmaları gizlidir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen... Buyurun.

HÜSAMETTİN ATABEYLİ (Erzincan) — Muhterem arkadaşlar; bir iki noktaya dokunmak istiyorum. Komisyonun yetkileri maddede tadadedilmiş olmakla beraber bu yetkilere bir takım, geniş ölçüde diyebileceğim, vuzuh verilmesi de bir zarurettir.

Bundan evvel, malûmuâlinizdir, yine T. B. M. Meclisinde Azizoğlu Bekata arasındaki mevzu görüşülürken bir ihbar dolayısıyla Sağlık Bakanlığında bir arama yapılması komisyondan

istenmiş ve eğer doğru ise Başkanlık Divanı da meseleyi tahkikatı yürütmekle mükellef komisyona aksettirmiş, fakat komisyon bu aramayı yetkisi dâhilinde bulmadığı için reddetmiştir. Şu halde bizim yeniden teşkil etmek istediğimiz İçtüzükle bu komisyonun Devlet dairelerinde bir arama yetkisi olacak mıdır? Yani komisyon karar verdiği takdirde, kendi mevzuu ile ilgili evrakı alabilecek, fakat bir ihbar vukuunda kendisine taallük eden mesele hakkında arama yapabilecek midir, böyle bir yetkisi var mıdır? Sayın komisyon bu noktada maddeye vuzuh verirse veya zabta geçmek üzere beyanda bulunursa herhalde faydalı olacaktır.

Sonra bu komisyon arama yetkisini haiz olmadığı mevzularda, yani mahkemeden karar almak mecburiyetinde bulunduğu mevzularda, mahkemeye müracaat edecektir. Mahkemenin yine resmî dairelerde arama yapma salâhiyeti de hukuk yönünden cezai münakaşadır. Bu itibarla bu iki hususun da vuzuhla belirtilmesinde bendeniz fayda mülâhaza ediyorum. Komisyon bu mevzuu aydınlatırsa herhalde faydalı olacaktır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurunuz Asım Eren.

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Pek muhterem arkadaşlarım, bendeniz bu maddede basit bir redaksiyon hatası olduğunu zannediyorum. Bir noktayı tadil etmek üzere bir önerge takdim edeceğim ve bunun hakkında da mâruzatta bulunacağım. Maddenin dördüncü fıkrasının birinci satırında iki tane «Bakan» kelimesi yazılmıştır. Eğer birinci «Bakan» kelimesi, Devlet Bakanlığını anlatmak istiyorsa buna «Devlet» kelimesini ilâve etmek, değilse iki «Bakan» kelimesinden birisini çıkartmak lâzım. Zannedirim Geçici Komisyonu bu iki defa zikir işine götüren, Hükümetin getirdiği tasarıdaki metnin aynı hata ile mâlûl almasıdır. Bunu nazarı itibara almasını rica ediyorum. Bir de önerge takdim edeceğim.

BAŞKAN — Başka söz istiyen? Yok.. Buyurunuz Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, evvelâ Atabeyli arkadaşımızın sorduğu suallere arzı cevap eyliyorum.

«Komisyon Hükümetin bütün vasıtalarından faydalanabilir ve istediği evrak ve vesikalara el koyabilir.» Bundan maksat, soruşturma konusuyla ilgili olan resmî evrak ve vesikalar dır. Soruşturma Komisyonu hangi evrak ve vesikaları soruşturma konusuyla ilgili bulursa bunlara resmî dairelerde elkoymak yetkisine, hiçbir tahdide tabi olmaksızın, sahip bulunmaktadır. Daha sonraki bir fıkra da «Komisyon, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tanıklarla, bilirkişilerle ve zabt ve arama ile ilgili olarak adli mercilere verdiği hürriyetleri kısıtlayıcı yetkilerin kullanılmasını, gerekçesini bildirmek suretiyle görevli adli merciden yazıyla istiyebilir.

Komisyon çalışmaları gizlidir.»

Bu hükümde mevzuubahsolan arama, resmî devairde mevcut evrak ve vesika el koymayı mutazammın arama değildir. Burada mevzuubahsolan şey, özel konutta arama yapılmasıdır. Anayasamızın 16 ncı maddesi konutta arama yapılması için karar verme yetkisini hâkime tanımaktadır. Bir Tesriî Heyet komisyonunun, Anayasamızın esas itibariyle munhasıran hâkime tanıdığı bir yetkiyi bizzat kendisinin kullanmasına Anayasamızın 16 ncı maddesi muvacehesinde imkân yoktur. Bu durumda özel konutta arama yapılmasına Soruşturma Komisyonu lüzum görüyorsa, arama yapılması lüzumunu gerekçesiyle birlikte yetkili hâkime bildirir ve o hâkimin kararı üzerine o konutta arama yapılır. Fakat Atabeyli arkadaşımızı tatmin için tekrar edeyim, resmî daire esasen konut dokunulmazlığı sınırı kapsamı içine girmeyeceği için daha önceki fıkra gereğince Soruşturma Komisyonu soruşturma konusuyla ilgili her nevi evrak ve vesikalara resmî dairelerde elkoyabilir. Bu elkoyma muamelesini yapabilmek için ayrıca bir hâkime müracaat edip bir arama ve zabıt kararı almaya lüzum yoktur.

Burada komisyon olarak redaksiyon bakımından bir konunun düzeltilmesi icabettiği kanaatine varmışızdır : 2 ncı fıkrada «Hükümetten gerekli bilgileri istiyebilir» cümlesinin ilâvesine lüzum görüyoruz. Yani 2 ncı fıkranın şöyle yazılmasını istiyoruz : «Komisyon, Hükümetten gerekli bilgileri istiyebilir, Hükümetin bütün vasıtalarından faydalanabilir, istediği evrak ve vesikalara el koyabilir ve ilgili Başbakan veya Bakanlar Kurulu üyesini dinliyebilir.» Bu, doğ-

rudan doğruya komisyonun tahkikat yapma yetkisini ilgilendirdiğinden ilgili Bakanlar Kurulu üyesinin sorguya çekileceğine mütaallik hükmün bu fıkraya alınması sistematik bakımdan daha uygun olacaktır. Ayrıca «sorguya çekmek» tâbiri yerine «dinliyebilirler» tâbirinin kullanılması daha uygun görülmüştür.

4 nci fıkra ise «Komisyon her hangi bir şahsı tanık veya bilirkişi sıfatı ile dinlemek yetkisine de sahiptir» diye tadil edilebilecektir. Bu tadiller yapıldığı takdirde zaten Sayın Eren'in arzu buyurduğu husus kendiliğinden yerine gelmiş olacaktır.

BAŞKAN — Efendim, tadillere ait takririniz var mı?

Başka söz alan yok. Komisyonun takririni okutuyorum. Sayın Eren bu sizi tatmin ediyorsa takririnizi geri alırsınız.

ASIM EREN (Niğde) — İltihak ediyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 20 nei, yeni 17 nei maddenin 4 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Komisyon her hangi bir şahsı tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlemek yetkisine de sahiptir.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili

Coşkun Kırcı

Yüksek Başkanlığa

Eski 20 nei yeni 17 nei maddenin 2 nei fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Komisyon, Hükümetten gerekli bilgileri istiyebilir, Hükümetin bütün vasıtalarından faydalanabilir; istediği evraka ve vesikalara el koyabilir ve ilgili Başbakan veya Bakanlar Kurulu üyesini dinliyebilir.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili

Coşkun Kırcı

BAŞKAN — Komisyonun şimdi okunan iki takririni oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu tadille maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Soruşturma ile ilgili komisyonlara seçilemeyecek üyeler

MADDE 18. — 17 ve 19 neu maddelerde bahis konusu komisyonlara, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 21 ve 22 nei maddelerinde yazılı olan veya Meclis Soruşturması önergesini veren veya daha önce Yasama meclislerinde veyahut dışında bu konudaki görüşünü açıklamış olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri seçilemezler.

Bu komisyonların görevli kâtipleri ve zabıt kâtipleri için de aynı hüküm uygulanır.

17 nei madde bahis konusu komisyonun üyeleri, 19 neu maddede bahis konusu komisyona üye seçilemezler.

BAŞKAN — Söz isteyen? Yok. Bu hususta komisyonun bir takriri var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 21 nei, yeni 18 nei maddede 17 nei maddede yapılan atıflar 14 nci maddeye, 19 neu maddede yapılan atıflar da 16 nei maddeye yapılacaktır. Arz olunur.

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırcı

BAŞKAN — Takriri oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu tadille maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Soruşturmanın sonuçlanması

MADDE 19. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonunun raporu, ilgili Başbakan, bakan veya bakanların da dinleneceği bir görüşmeden sonra, genel kurula okunur.

Komisyonun Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunan raporları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısının Yüce Divana sevk kararlarında, hangi ceza hükmüne dayandığı belirtilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Bayurun Sayın Atabeyli.

HÜSAMETTİN ATABEYLİ (C. Senatosu Erzincan Üyesi) — Muhterem arkadaşlar; maddeye biraz vuzuh vermek icab ediyor. Çünkü son fıkra «Yüce Divana sevk tavsiyesinde

bulunan raporu» tâbirini kullanıyor. Yani komisyonun Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunan raporun kabulü halinde komisyonun Yüce Divana sevk talebinde bulunmayan bir raporu gelir de, bunun aksi tecelli ederse durum ne olacaktır? Nitekim Meclisimizde böyle bir durum tahaddüs etmiş ve Anayasa Mahkemesine giden dosya Anayasa Mahkemesince, bir madde gösterilmesi dolayısıyla, tekrar Meclise iade edilmesi karşısında müşkül duruma düşülmüştür. Bu itibarla raporun sevk kararını havi olmasına rağmen Meclis sevk kararını vermişse durum ne olacaktır? Yeniden bir komisyon mu teşkil edilecektir, yoksa plânın korunması hakkındaki kanunda takilbedilen usul gibi gerekçe ile bir talepte bulunulacak, bu talep üzerinde mi Yüce Meclis bir karar vermek durumuna girecektir? Bu noktanın maddede sarahate eriştirilmesi faydalı olacaktır. Belki görüşümüz hatalı olabilir. Sayın komisyon bu noktada fikrini ifade ederse mesele vuzuha kavuşmuş olur.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, bu 19 ncü maddede zannediyorum komisyonun da evvelce iştirak etmiş olduğu bir sistem ibaresinin eklenmesine ihtiyaç vardır. Çünkü yalnız ilgili bakan veya bakanları zikretmektedir. Halbuki bakan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi değilse, müdafaa hakkını sağlamak bakımından onun da savunmasının bu toplantıda okunması gerekmektedir. Bendeniz böyle bir ibareyi ihtiva eden bir takrir sunuyorum, ümidediyorum ki, komisyon da buna katılacaktır.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Atabeyli'nin bahis buyurduğu hususlar bu maddenin son fıkrasında tamamiyle nazarı dikkate alınmıştır. Bu son fıkrayı dikkatle okursak, «Komisyonun Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunan raporları ile» demektedir. Yani komisyon iki türlü rapor verir : Ya Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunur, ya Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunmaz. Yani bu kimse hakkında Yüce Divana sevk lüzum yoktur, der. Bu 2 ncı şıkta

gayet tâbii ki bir ceza maddesinin orada, raporda gösterilmesine lüzum da yoktur, imkân da yoktur.

Şimdi eğer komisyon Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunuyorsa bu takdirde komisyonun her hal ve kârda bir ceza maddesine istinaden bu tavsiyeyi yaptığını belirtmek mecburiyetine tabi tutuyoruz.

2 ncı şıkkı alalım : Komisyon Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunmuyor, binaenaleyh raporunda bir ceza maddesi göstermiyor. Bu takdirde ne olacaktır? Bu takdirde maddenin ikinci kısmını okuyalım, «T. B. M. M. birleşik toplantısının Yüce Divana sevk kararlarında hangi ceza hükmüne dayandığı belirtilir.» Bu karar nasıl alınacaktır? Bu karar iki şekilde alınabilir :

Ya, biraz evvel arz ettiğim gibi, komisyonun raporunda muayyen bir ceza maddesine dayanılarak Yüce Divana sevk tavsiyesi vardır. Bu takdirde Genel Kurul bu tavsiyeye uyarsa yani raporu oylayıp kabul ederse, esasen Genel Kurulun kararıyla da kendiliğinden muayyen bir ceza maddesine dayanılmış olacaktır. Genel Kurul başka bir şey de yapabilir : Komisyon Yüce Divana sevk tavsiyesine uyar, fakat ceza maddesini değiştirir. Bunu nasıl yapar? O zaman üyelere, pek tabii olarak, takrirler gelecektir. Nasıl komisyon raporlarını değiştirmek için komisyon raporları değiştirildiği zaman değiştirme takrirleriyle geliniyorsa aynı şekilde takrirler gelecektir. Falan ceza maddesini, buraya koyalım, filâncayı koyalım mealinde.. Bu takrirler kabul edildiği takdirde rapor tadil edilmiş olacaktır ve Genel Kurulun kararı da kabul edilen takrir istikametinde takarrür etmiş olacak ve Resmî Gazetede öylece yayınlanacaktır.

Eğer komisyon Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunmamış ise, fakat Yüce Kurul Yüce Divana sevk arzusunda ise o takdirde komisyon raporunu tadil eden takrir de mademki karara iktiran edecektir, o takdirde bir ceza maddesinin açıkça gösterilmesi gerekir. Aksi halde böyle bir takrir oylanamaz. Şundan dolayı oylanamaz : Çünkü, bu madde diyor ki, «Hangi ceza hükmüne dayandığı Genel Kurulun kararında gösterilir. Takirde böyle bir ceza hükmü zikredilmeksizin o takrir oylandığı takdir-

de ise bu İktisadî hükmi ihlâl edilmiş olacağından, Riyaset böyle bir takriri oylamayacak, takrir sahibine «Hangi ceza maddesine istinadediyorsunuz, takirde bunu açıkça gösteriniz.» diyecektir.

Binaenaleyh, zannedirim bu açıklamaların muvacehesinde mesele halledilmiş oluyor.

Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın buyurduğu hususta esas itibariyle hakları vardır. Yalnız biz daha evvelki bir maddede, daha evvel görevde bulunsun veya bulunmasın tarzında bir tadili esasen yapmıştık. Ama bu sefer burada da aynı tadili yapmakta bendeniz bir mahzur görmüyorum, bilâkis fayda mülâhaza ediyorum. Biraz evvel geri aldığımız maddeyi de zaten aynı şekilde kaleme almaktayız.

Yalnız burada yazılı müdafaa usulünden ziyade, biraz evvel geri aldığımız maddeyi de aynı şekilde tedvin etmekteyiz, görevde bulunsun dahi bir bakan, görevden ayrılmış dahi bulunsun - ki

görevden ayrılmış bulunmak için muhakkak Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmaması da şart değildir - bakanlar dışardan da alınabildiğine göre, aslolan şey Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olması veya olmaması değil, fakat fiilen o anda görevde bulunup bulunmamasıdır. Görevde bulunmasa ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmasa yani şu Meclisin içinde oturma hakkına sahip olmasa dahi, nasıl Cumhurbaşkanı vatan hiyaneti ile itham edildiği zaman onu bu kürsüden dinliyorsak, görevde bulunmayan bu bakan da buradan dinlemek, adalet iktizasına uygun olan bir şeydir. Yazılı savunmadan ziyade itham edilen bu kimseye, hakkındaki bütün ithamların yapılacağı bu müzakereleri takibetmek, bu kürsüden cevap vermek imkânını tanımak, hakkaniyet, adalet ve hukuk esaslarına en uygun şeydir. Onun için takririmizi bu istikamette hazırlamış bulunuyoruz. Bu takririn kabulünü istirham edeceğim efendim.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Türk Parlâmento Kurulunun yaptığı ziyareti iade eden Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Parlâmento Kurulunun Meclisi ziyareti ve Kurul Başkanı Nikolay Podgorny'nin konuşması*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bundan bir müddet evvel Türk Parlâmento Heyetinin Rusya'ya yaptığı ziyareti iade maksadiyle memleketimize gelmiş olan büyük komşumuz Sovyet Rusya Parlâmento Heyeti, Meclisimizi şerefleştirmişlerdir. Kendilerine Yüce Heyetiniz adına hoş geldiniz derim. (Alkışlar)

(Kordiplomatik locasında bulunan Rus Parlâmento Heyeti, bu sözler üzerine Meclisi alkışladı. Aynı şekilde T. B. M. M. üyeleri de onları alkışladılar.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; müsaade buyurursanız Rus Parlâmento Heyeti Başkanı Yüce Heyetinize hitabetmek arzusundadırlar. Bu hususu oyunza sunuyorum. Kabul edenler...

OSMAN KÖKSAL (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Usul hakkında söz istemiştin.

BAŞKAN — Neyin usulü hakkında efendim?

OSMAN KÖKSAL (Devamla) — Bu husus hakkında efendim.

BAŞKAN — Reye konuldu efendim. (Ortadan: «Reye konuldu, artık söz istenmez.» sesleri.)

Muhterem arkadaşlar, daha evvel söz istediği işitilmemiştir. (Reye reye sesleri.) Kabul etmişler... Kabul edilmiştir.

FETHİ TEVETOĞLU (C. Senatosu Samsun Üyesi) — Bu kürsü T. B. M. M. kürsüsüdür. Millet'in kürsüsüdür.

OSMAN KÖKSAL (Devamla) — Sovyet Parlâmento Heyeti Başkanına söz verirsiniz bana vermezsiniz. Bu kürsü Türk Milletinin kürsüsüdür.

BAŞKAN — Zamanında söz isteseydiniz verirdik efendim. (Gürültüler) Müsaade buyurun, oya sunulmadan evvel söz istediğinizin ben farkına varmadım.

OSMAN KÖKSAL (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Söz istedim, görmediniz.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, arkadaşlarımız usul hakkında söz istemektedirler. Usul için kendilerine söz vereceğim. Buyurun efendim.

Heyet Başkanının konuşup konuşmaması hakkında konuşacaksınız.

OSMAN KÖKSAL (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri, memleketimizde misafir bulunan Sovyet Heyeti Başkanının bu kürsüden konuşması hususunda reylerinize sunulmak üzere Başkanlığın bir kararıyla karşılaşmış bulunuyoruz.

sek Şûrası, 1965 devlet bütçesinde Sovyetler Birliği askerî kuvvetleri için ayrılan tahsisatı 500 milyon ruble azalttı. Bu, ülkemizin, milletlerarası durumun iyileştirilmesi dâvasına kattığı bir paydır ve diğer memleketlerin de bu örneği takibetmeleri, arzu edilir bir şey olurdu tabî.

Biz, Avrupa'daki durumun normalleşmesine ve Avrupa güvenliğinin müessir bir şekil ile sağlanmasına bilhassa büyük bir önem veriyoruz. Fikrimizce, bu meselenin halli, Türkiye'nin de menfaatlerine başkalarınınkinden az uygun gelmez.

Nükleer silâhların yayılmamasını ön gören bir anlaşma akdi, büyük bir rol oynardı, hem de öyle bir anlaşma ki, nükleer silâhı olmayan memleketleri, bu silâha kavuşturabilecek gerek direkt, gerek indirekt yolların hepsini kapatsın. Açıkça söylemek gerektir ki, çok taraflı NATO nükleer kuvvetlerini kurma plânları, bu anlaşmaya götürme yolda bir engeldir.

Avrupa'da - hem de ancak Avrupa'da değil - itimat ve güvenliğin sağlanması, hallini çoktan bekliyen bir meselenin, yani NATO memleketleri ile Varşova Andlaşması memleketleri arasında bir saldırmazlık paktı akdedilmesi meselesinin halline yardım etmiş olurdu. Böyle bir Anlaşma, NATO Üyesi olan Türkiye'nin ve Varşova Andlaşmasının bir üyesi olan Sovyetler Birliği'nin menfaatlerine uygun gelmez mi?

Pek tabîi olarak, barışın sağlanmasına ve milletlerarası gerginliğin azaltılmasına yardım edebilecek faydalı neticelerin elde edilebilmesi için başka alanlar da vardır. Bunun için gereken ancak bir şey var, o da bütün devletler tarafından samimî arzu ve iyi niyet gösterilmesidir. Sovyetler Birliğine gelinece, halli gereken meselelerin çözülmesi için hiçbir zaman gayret esirgememiştir ve ileride de bu yolda başarı elde etmek için, azim ve sebatla çalışmaya hazırdır.

Bu vesile ile Kıbrıs'la ilgili meselelere merak göstermezlik edemeyiz. Biz, Kıbrıs meselesinin, Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı, her iki millî cemaatin barış içinde yaşamasını temin edebilecek bir şekilde her iki cemaatin kanuni haklarına riayet edilemesi ve Ada'da iki millî cemaatin mevcudiyetini tanıma esasında barış yoluyla halledilmesine taraftarız. «Bravo sesleri, alkışlar.» Eminiz ki, bu tutum, bütün Kıbrıslıların menfaatlerine uygundur.

Kıbrıs meselesi, hiçbir yabancı müdahale ve bilhassa askerî müdahale olmadan barışçı yollarla halledilmeli. Müdahale, Kıbrıslılara hem Rumlara, hem Türklere yeni felâketler getirebilir. Kıbrıs meselesindeki tutumumuzun, bütün alâkalı taraflarca, barış ve halkların gerçek bağımsızlığı dâvasını aziz bilen herkesçe anlayışla karşılanacağını ümitmekteyiz.

Bavlar, senatörler ve milletvekilleri,

Sözüme son verirken, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki münasebetlerin başarı ile gelişmesi için, parlâmentolarımızın ellerinden gelen her şeyi yapacaklarına emin olduğumu belirtmek isterim.

Sovyet halkı, başarılarını ve her yöndeki faaliyetlerini komşularının iyi bilmelerini samimî olarak arzu ediyor. Heyetimiz, Sovyetler Birliği Yüksek Şûrasının kendisine verdiği vazifeyi yerine getirerek 1965 senesinde Türkiye'den Sovyetler Birliğine bir parlâmento heyeti göndermek davetini sunuyor.

Büyük Millet Meclisine, önemli devlet vazifelerinin yerine getirilmesinde başarılar dileriz.

Komşumuz Türk Milletine bir defa daha en iyi saadet ve refah temennilerimizi sunarım.

Yaşasın bütün halklar arasında barış ve dostluk!

Teşekkür ederim.» (1) (Alkışlar.)

(1) Bu son cümle Podgorny tarafından Türkçe söylenmiştir.

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER (devamı)

1. — *İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Elâzığ Milletvekili Nurettin Ardaçoğlu, Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birleşik toplantısı İçtüzük teklifi ve Millet Meclisi Anayasa, Cumhuriyet Sena-*

tosu Anayasa ve Adalet komisyonlarının 7 şer üye seçilerek kurulan Geçici Komisyon raporu. (2/284) (S. Sayısı : 15)

BAŞKAN — Müzakerelere devam ediyoruz. Sayın Müftüoğlu.

SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, müzakeresini yaptığımız maddede, sayın komisyon sözcüsünün ifadelerinden sonra dahi, bir noktanın müphem kaldığını arz ve izah etmek için söz almış bulunuyorum. O da şu : Bir Vekil hakkında komisyon, aleyhine takibat yapılmaması lâzımgeldiği hususunda bir rapor vermesi halinde muhterem Meclis bu raporu benimseyişi ve reddettiği takdirde durum ne olacaktır? Kanaatimce buna bir hal çaresi bulabilmek için komisyon tekliflerinin reddine dair olan mütalâanın esbabı mucibeli takrirler cümlesinden ve takrirler muvacehesinde yerine getirilmesinin o şekilde kabulünde zaruret vardır ve bu zaruret aksine durumları bertaraf edecek yeğâne hal şekli olacaktır. Bu noktada sayın komisyon sözcüsünün fikirlerini öğrenmek bizim için faydalı olacaktır. Hürmetlerimle .

BÂŞKAN — Sayın Özek, buyurunuz.

KADRI ÖZEK (İzmir Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, bu kanunun bundan önceki müzakeresinde bir maddesi münasebetiyle söz almış ve şimdi huzurunuzda tekrarında fayda mülâhaza ettiğim görüşümü o zaman da arz etmiştim. Filhakika komisyon sözcüsü Sayın Kırcı arkadaşımızın o zaman Fransa'da cari olan bir usul hakkında vermiş oldukları misalim ve bugün tatbikatın, bizim Parlâmento faaliyetimizde de tatbikinde hakkaniyet ve nesafet kaidelerine uygunluğu bakımından fayda mülâhaza edileceği hususunu arz etmiştim.

Filhakika muhterem arkadaşlarım, 19 ncu maddede bilhassa 2 nci fıkrada komisyonun Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunan raporları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısının Yüce Divana sevk kararında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir.

Muhterem arkadaşlar, sayın komisyon sözcüsü arkadaşım Soruşturma Komisyonunun yapacağı tahkikat neticesinde eğer isnadedilen fiilde bir suç unsuru bulmuş ise o takdirde Türk Ceza Kanunu veya fiili suç sayan diğer kanunlar muvacehesinde sanık bulunan Bakan veya Başbakanının hangi madde ile tecziye edilmesi hususunda tanzim edeceği raporda bir sarahat de bulunabilir. Ancak, düşünüyorum muhterem arkadaşlarım, bundan evvel Meclisimizde bir emsali geçmişti, komisyon tahki-

kat yapıyor, birçok şahitler dinliyor ve netice itibariyle tahkikat hitam buluyor. Bu tahkikatın neticesinde isnadedilen fiilin vâ'ridolmadığı yani hakkında suçluluk isnadedilen Bakan veya Başbakanın suçlu bulunmadığı neticesine varıyor ve böylesine bir rapor ile Büyük Meclis'in huzuruna geliyor.

Şimdi muhterem arkadaşlar, maatteessüf tekrar etmek mecburiyetinde kalacağım ki, yakın tarihte Yüce Divana sevk edilmek veya edilmeme mevzuu siyasi mülâhazaların üstünde bir mesele olarak mütalâa etmekten çok uzak kalmıştır. Filhal bir meselede bir Bakana isnadedilen fiilden dolayı Meclisçe teşkil edilen Karma Komisyonun yapmış olduğu tahkikat neticesinde Bakanın suçsuzluğu tebeyyün etmiş olduğu hususuna mütedair rapor Meclisimizde okunup tartışıldıktan sonra munhasıran politik ve hiç de âdil olmıyan birtakım mülâhazalarla komisyonun vermiş olduğu rapora rağmen Bakanın Yüce Divana sevkine Meclisimizce karar verilmiştir. Bu ahvalde Meclis bir madde tâyin etmek imkânını bulamamıştır. Filhal meseleyi tahkik ve tetkik eden Komisyonudur. Eğer bir suç tesbit etmiş ise bu suçun temas ettiği maddeyi de tâyin ve tesbit Komisyona aidolması iktiza edecektir. Nitekim, mesele bu haliyle Yüce Divan vazifesini görmekle muvazzaf Anayasa Mahkemesine derya sevk edildiği zaman Anayasa Mahkemesinden gelen bir tezkere ile Meclisimizden Tahkikat Komisyonunun yapmış olduğu tahkikat neticesinde Bakanın suçsuz gördüğü halde, Meclisin bakanı suçlu addederek Yüce Divana sevk etmesi muvacehesinde ne ile ve hangi fiilden dolayı tecziye edilmesi gerektiği hususunu Meclisimizden sormuştur.

Muhterem arkadaşlar, bu mesele Meclisimizde günlerce müzakere konusu yapılmıştır. Netice itibariyle hiç de Sayın Kırcı arkadaşımızın beyan ettiği gibi gelen takrirlerle Tahkikat Komisyonunun suçsuz gördüğü bir Bakanın hangi madde ile sevk edileceğine dair bir karar Meclisimizce ittihaz edilmiş değildir. Ne oldu muhterem arkadaşlar? Yeniden bir Komisyon Teşkiline Meclis karar verdi. Eğer tabiri mâzur görürseniz gerçek odur ki, yeni seçilen Komisyon evvelce yapılan tahkikat ve soruşturmalar, dinlenen tanıkların ifadeleri muvacehesinde suçsuz-

luğu tebeyyün eden bir bakanı adeta suçlu gösterilebilmek için çaba sarf edebilecek bir Komisyonun teşkili zarureti ile karşı karşıya kaldı. Nitekim muhterem arkadaşlar, 2 nci Komisyon adeta kendini zorlarcasına, bakan hakkında bir madde tâyin etmek suretiyle bakanın suçluluğuna karar vermiş ve Meclisin politik havasına uygun olarak o bakan mahkemeye sevk edilmiştir. Derdest bulunan bu dâva hakkında nasıl bir karar ittihaz edilecek, bu hususta beyanda bulunmak, Anayasanın men'etmiş olduğu bir durum olması itibariyle konuşmıyacağım. Yalnız muhterem arkadaşlarım bendeniz hassaten istirham ediyorum, Meclisimiz her hangi bir suçlunun tekevvün suçu muvacehesinde Anayasanın kendisine vermiş olduğu yetkilerle mücehhez olarak af yetkisini kullanır bir suçlu hakkında, tahkikat yapılmakta olsun veya olmasın, af yetkisini kullanarak o suçluyu mahkemeye sevk etmiyebilir. Ama hiçbir zaman ceza hukukunda sarıh bir hüküm taşımadığı ahvalde suçsuz bir insanın suçluluğuna yetkili bulunmayan bir teşekkülün hüküm vermesine kanaatimce hukuk prensipleri muvacehesinde dahi cevaz yoktur.

Demek isterim ki, muhterem arkadaşlar, Yüce Divana sevk salâhiyeti her ne kadar Yüksek Meclisin işe de, kendi namına isnadedilen fiilin vârid olup olmadığı veya suç addedilip addedilmediği ve fail hakkında son tahkikatın açılıp açılmamasında yetkili kıldığı Komisyon yapmış olduğu tahkikat neticesinde eğer alâkalı bakanı veya başbakanı suçsuz görmüşse, bu Komisyonun bu tahkikatına rağmen, «Hayır Komisyonun vermiş olduğu karar vârit değildir. Binaenaleyh behemahal biz bu bakanı şu veya bu mülâhaza ile suçlu görmekteyiz, Yüce Divana sevk edeceğiz. Madde tâyin et, her hangi bir takdir gelecek.» Takriri veren kişi kim?.. Parlâmento üyesi. Meseleyi tahkik etmiş mi?.. Hayır! Mesele hakkında malûmatı var mı? Hayır. Burada dinleyecektir ve bir madde tâyin edecektir.

Muhterem arkadaşlar, bu kadar mühim olan bir meselede, memleketin zamanı idaresinde Büyük mesuliyetler deruhte etmiş bir kişinin hay-siyet ve şerefine efkârı umumiye muvacehesinde rencide edecek böyle bir muameleye kanaatimce cevaz verilmemesi hak ve hukuk kaidelerine en uygun hal çaresi olsa gerektir.

Netice itibariyle, Komisyon şayet meselede suçluluk görmüşse ve Yüce Divana sevk husu-

sunda bir raporla Meclis huzuruna çıkmışsa, Meclis isterse bu rapora istinaden o bakanı ve faili Yüce Divana sevk eder veya etmez. Bunda karar Yüce Heyetindir, ama suçsuzluğu bu tahkik tebeyyün etmiş, delillerle ortaya konmuş bulunan bir kişinin böylesine gelen Komisyonun raporunu hiç kaale almaksızın birtakım siyasi mülâhazalarla veya başka mülâhazalarla o arkadaşlarımızı Yüce Divana sevk edilmesini hakkaniyete hiçbir zaman uygun görmemekteyim. Meclis bir nevi takipsizlik kararı mahiyetinde bulunan o rapora kanaatimce ittiba etmelidir, çünkü suçluluğu tebeyyün eden bir kişinin suçluluğuna değil, ama suçluluğu tebeyyün eden her hangi bir kişinin suçsuzluğuna olmasa dahi, affına karar vermek Meclisin yetkisi cümlesindendir. Bunun hilâfına hareket, yahut suçsuz bir kişiyi zoraki suçlu olarak mahkemeye sevk etme yetkisi Anayasanın hiçbir maddesinde ve hiçbir kanunda mevcut değildir. Kaldı ki, tekrar ediyorum, hak ve nasafet kaidelerine, hukuk prensiplerine de böylesine bir davranış uygun düşmez.

Bu hususta Komisyonun görüşünü öğrenmek-te fayda mülâhaza ediyorum. Hürmetlerimle.

BASKAN — Buyurun Komisyon Sözcüsü.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, komisyon biraz evvel bu husustaki görüşünü Sayın Hüsamettin Atabeyli arkadaşımızın konuşmasına cevaben arz etmişti. Sayın Kadri Özek arkadaşımızın, Türkiye Büyük Millet Meclisinde daha önce geçmiş bâzı emsale istinaden yaptığı konuşma üzerine bâzı hususları ayrıca tasrih etmek ihtiyacını duydum.

Bundan evvel bahsettikleri hâdisede vukubulan usuli aksaklık, itham edilen bakan hakkında Yüce Divana sevk kararı vermemesini tavsiye eden Soruşturma Komisyonunun raporunun oynanması sırasında reddedilmesi, fakat reddedildikten sonra yani Yüce Divana sevk hususunda bir irade izhar edildikten sonra bu iradenin hangi ceza maddesine istinadettiğinin belirtilmemiş olmasından doğuyor. Getirdiğimiz madde böyle bir usulî hatanın tekerrürüne tamamiyle mâni olacak mahiyettedir. Şöyle ki, biraz evvel Atabeyli arkadaşımıza arzı cevap ettiğim ve zannedirim kendisini tatmin ettiğim şekilde prosedür şöyle cereyan edecektir. Eğer Soruşturma Komisyonunun raporu ilgili bakan hakkında Yüce

Divana sevk kararı verilmemesini iltizam ediyorsa, Genel Kurulda Soruşturma Komisyonu raporunun neticesine iştirak etmiyen üyeler bu komisyon raporunun reddini isterken verecekleri takrirlerle aynı zamanda Yüce Divana sevk kararının hangi ceza maddesine istinadettiğini de belirtmek mecburiyetinde olacaklardır.

Komisyon raporu vardır, komisyon raporunda Yüce Divana sevk edilmeme tavsiyesi yer almaktadır. Genel Kurul bu karara istinadedebilir veya etmiyebilir. Genel Kurul bu karara istinadetmemek arzusunda ise bu yoldaki iradesini ancak ve ancak, mevcut maddeye göre, hangi ceza maddesine göre Yüce Divana sevk edilmesini istediğini açıklayacak bir takriri kabul etmek suretiyle yapacaktır. Biraz evvel de arz ettiğim gibi, komisyon raporunun munhasıran reddi hakkında bir takrir verilmek bahis konusu olamaz. Verilecek takrirlerde behemal komisyona sevk kararının hangi ceza maddesine istinadettiği de belirtilmek iktiza edecektir. Eğer görüşmelerin sonunda komisyon raporu oylanır ve o arada takrir gelmemiş bulunursa ve komisyon raporu bu oylanma neticesinde reddedilirse, müzakere kapanmış olmayacaktır. Mevcut maddeye göre Başkanlık dosyayı Anayasa Mahkemesine göndermeyecektir. Bu takdirde Yüce Divana sevk kararının tekevvünü ancak ve ancak Anayasa Mahkemesinin de daha evvelki kararında belirttiği şekilde, ceza maddesini tasrih eden bir önerenin oylanması suretiyle olacaktır. Böyle bir önerge gelmedikçe ve böyle bir önerge Birleşik Toplantının kararına iktiran etmedikçe Yüce Divana sevk kararı da verilmiş olmayacaktır. Bu itibarla Sayın Özek'in bahsettiği durumun yeniden tahaddüs etmesine imkân yoktur.

Kendisinin şikâyet ettiği ve şikâyetinde haklı olduğu durum şu idi: Komisyon raporu reddedildi, komisyon raporunda Yüce Divana sevk edilmeme tavsiyesi vardı; bu rapor reddedildi. Reddedildikten sonra yapılması iktiza eden şey, hangi esasa binaen reddedildiğini aynı celsede birleşik toplantı tarafından karara bağlanmasını sağlamaktı. Bu yapılmaksızın rapor ret kararı ile birlikte Resmî Gazetede çıktı ve bu şekliyle Anayasa Mahkemesine gönderildi. Yüce Divana sevk iltizam etmiyen raporun reddi, mefhumu muhalif icabı Yüce Divana sevk gerektirdiğinden, fakat Yüce Divana sevk için hangi ceza maddesine dayanıldığı belirtilmemiş olduğundan

dolayıdır ki Anayasa Mahkemesi dosyayı yeniden birleşik toplantıya iade etti. Bu madde ile böyle bir iade durumu mevzuabahsolmayacaktır artık. Çünkü, her halükârda bu dosya burada Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantı kararı tekevvün edebilmek ve Resmî Gazetede intişar edebilmek için şart, evvelemirde Meclisin kararına, Yüce Divana sevk kararının hangi ceza maddesine istinadettiğinin de iktiran etmesiyle mümkün olacaktır. Dosyanın da gönderilmesi ancak ondan sonra mümkün olacaktır. Böyle olunca Kadri Özek arkadaşımızın bahsettikleri şıkta olduğu gibi Anayasa Mahkemesinin dosyayı yeniden Meclise iade etmesi durumu bahis mevzuu olmayacaktır. Bu bakımdan madde tamamıyla sarihtir, verdiğimiz izahların ışığı altında da zannederseniz durum aydınlanmıştır. Ayrıca eğer kendilerinin müdafaa ettikleri husus, Soruşturma Komisyonunun Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunması takririnde, bu raporun Genel Kurulca müzakere konusu yapılmaması ve bu kararın Meclise niyabeten alınmış bir karar farz olunup birleşik toplantının da bu karara «ipso jure» bu karara iltihak ettiği faraziyesinin vaz'edilmesi ise; komisyonunuz bu fikirde değildir. Daha evvel bu konuda yapılmış olan bütün tatbikat bu yolda bir durumun yaratılmasına imkân vermemektedir. Birleşik Toplantı Genel Kurulunun bu konudaki karar salâhiyeti tamdır. Bu itibarla eğer maksatları - tekrar ediyorum - Soruşturma Komisyonunun Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunması takdirinde bu tavsiyenin kendiliğinden otomatik olarak Genel Kurulda bağlanması ise; komisyon bu fikre iştirak etmemektedir.

BAŞKAN — Sayın Eren. (Soldan, «önerge var» sesleri) Efendim? (Soldan «bir takririmiz vardı» sesleri) Takriri okuyacağız, Meclis kapanırken okuyacağız onu efendim. Müzakereler devam ediyor.

KADRI EROĞAN (Urfa Milletvekili) — O zamana kadar iş işten geçecek Sayın Başkan.

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Pek muhterem arkadaşlarım; şimdi sayısı 19 neu olan madde metni, teklifi yapan Muhterem Heyetin getirdiği metinden esaslı iki noktada ayrılmaktadır.

Bunların birisi; raporların sadece Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna sunulması şeklinde

olmasına karşı Geçici Komisyonun bunu oylamaya tabi tutması.. Bu bir.

İkincisi, yine teklifi yapan Muhterem Heyetin suçlama halinde gizli oylamaya gitmeyi âmir bir hüküm koymasına mukabil muhterem Geçici Komisyonun bu gizli oylamadan kaçınması, sadece oylamaya tabi tutması noktasıdır. Tabii bu esaslı fark «beraati zimmet asıldır» hukukî kaidesini ele aldığımız zaman, henüz hakkında bir hükümlülük, bir mahkûmiyet ve bir ceza hükmü sâdir olmamış bulunan insanların, bhusus bunların Devletin yüksek kademelerinde görev ve sorumluluk sahibi insanlar olduğu da düşünülürse, şeref ve haysiyetlerinin korunması için yapılacak olan oylamaların muhakkak surette gizli olmasında, insan hakları bakımından da, bu Yüksek Meclisin şeref ve haysiyetleri koruması bakımından da fayda vardır kanaatindeyim.

Ancak muhterem Geçici Komisyon ki, bugün onun sözcülüğünü yapan muhterem arkadaşımız haddizatında bu teklifi yapan Muhterem Heyetin içinde ve raportör olarak da görev almış bulunuyordu. Binaenaleyh, her ikisini - kendisinden istirham ediyorum - nasıl telif ettiler de şimdi Geçici Komisyonun şeyini müdafaa ediyorlar? Acaba bu hususta benim anlamadığım bir gerekçe mi vardır? Yani gerek raporun da ovlanmasını isteyen muhterem heyetin ilk teklifindeki metin, gerekse onun cezai mesuliyeti bulunduğu takdirde hakkında verilen kararın gizli oylama ile verilmesinin icabettiğine aidolan metnin Geçici Komisyonda bambaşka şekle girmiş olmasının haddizatında gerekçesi nedir; bunu öğrenmek istiyorum. Eğer bu gerekçe insan hakları yönünden Muhterem Meclisimize Anayasa gereğince tevaccüh eden sorumluluğun üzerinde bir ağırlık taşııyorsa bendeniz hemen bir değiştire vererek bunun münasip bir metinle muhterem teklif sahibi heyetin getirdiği metin şeklinde kabulünü, Geçici Komisyonun metninin kabul edilmemesini istirham edeceğim.

Mâruzatım bundan ibarettir. Hürmetlerimle.

BÂŞKAN — Buyurun Sayın Özek.

KADRI ÖZEK (İzmir Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım; itiraf edeyim ki, Sayın Komisyon Sözcüsü arkadaşım Coşkun Kırca'nın vermiş olduğu cevap beni tatmin etmekten çok uzak kaldı. Filhal kendileri derler ki, «Bundan ev-

vel beni endişeye sevk eden boşluk bu maddede mevcut değildir.» Mevcuttur, muhterem arkadaşlarım, hem de daha ağır şekilde mevcuttur. Bilhassa bunu tebarüz ettirmek isterim, daha ağır şekliyle mevcuttur.

Çünkü sayın arkadaşımız derler ki, «Komisyon yapmış olduğu tahkikat neticesinde failin suçsuzluğunu tesbit eden bir raporla gelir ve bu rapor muhterem Meclisin oyuna iktiran eder ve netice itibariyle komisyonun suçsuz gördüğü bir bakan veya alâkalı kişi Yüce Divana sevk edilmek mevkiinde bulunur.»

Derler ki, Sayın Kırca arkadaşımız, «Eğer madde tâyin etmemişse, Muhterem Meclis, madde tâyin etmeksizin Yüce Divana sevk kararı vermişse, bu dosyayı Başkanlık Divanı Yüce Divana sevk edemiyecektir.» Ne zamana kadar? Ha, bunun zamanını şimdiden tâyin ve tesbit etmek mümkün değil arkadaşlar, mümkün değil... Bu olsa, olsa ancak (umumi hükümlere göre, ortada müruruzamanın işliyeceğine pek kaani değilim, şahsan) müruruzaman bakımından belki vâridolur da dosya kalkar; ona da mahkeme karar verecek; ama behemahal dosyanın mahkemeye gitmesi şart ve zaruridir.

Şimdi teminatını verebilir mi, Sayın Coşkun Kırca arkadaşımız, mutlaka gelecek bir taktır, bir madde tâyin edecek. Mümkün değil! Meclisi ancak Başkanlık Divanı temsil eder. Başkanlık Divanının buna yetkisi var mı? Yok. Ne yapacak Başkanlık Divanı? Kavli mücerret ile, şu veya bu mülâhaza ile, hattâ daha çok eza etmek için madde tâyin etmez, Yüce Divana sevkine karar verir..

Muhterem arkadaşlar, bir insanın suç zanlısı olarak uzun müddet töhmet altında kalmanın psikolojik neticelerini her halde Sayın Kırca arkadaşımız Ceza Hukuku psikolojisi bakımından zannederim en az benim kadar düşünebilirler. Ne olacak neticede? Bililtizam Yüce Divana sevkini istemekle beraber madde tâyin etmiyecek, o dosya bu madde tâyin edinceye kadar, Sayın Kırca arkadaşımızın beyanlarına göre Başkanlık Divanında kalacak, Yüce Divana sevk edilmeyecek ve o kişi hayatı boyunca o suçun töhmeti altında kalacak.

Muhterem arkadaşlarım, eğer Sayın Kırca arkadaşım bu maddeye daha vuzuh vererek veya verdirerek derlerse ki, «Yüce Meclis madde tâyin etmeden Yüce Divana sevk kararı verirse bu karar hukukan muteber değildir. Çünkü, failin muhakeme edilmesine imkân yoktur.» O zaman bir dereceye kadar hafifler. Fakat bendeniz aslında bu maddenin ikinci fıkrasına muarızım. Şöyle ki. Kendilerine sarahatle söyledim, ve lûtfettiler, mütalâalarını çok benimsedim, muhterem arkadaşlar Meclisin, Anayasamızın vermiş olduğu yetkilerden bir tanesi de af yetkisidir. Hakkında suçluluk kararı verilen her hangi bir alâkalı kişinin suçsuzluğuna karar verilebilir. Yüce Meclisin bu kararı bu af mânasını tazammun edebilir; Fakat, suçsuzluğuna karar verilen her hangi bir kişinin. Rica ediyorum, hangi kişinin Meclis suçluluğuna karar verme yetkisini haizdir ve bugüne kadar bütün dünya parlâmentolarında suçsuz olan bir kişi Meclise sevk edilmiştir de, hakkında tahkikat yapılmadan mahkemeye suçlu sıfatı ile sevk edilmiştir? Bunu benim mantığım almıyor. Muhterem arkadaşlar, ve diyorum ki; eğer soruşturma yapan, delilleri toplıyan komisyon alâkalı kişinin suçsuzluğuna karar vermişse, artık Meclis «hayır, illâ bu kişi suçludur, mahkemeye sevk edeceksin» diye bir karar verme yetkisini haiz değildir. Anayasa da buna cevaz vermemiştir. Anayasamız Meclisi bir kişiyi affa, suçlu bir kişiyi, hakkında takibat yapılan suç isnadedilen bir kişiyi affa yetkili kılmamıştır. Ama, aksine hüküm yoktur ve fikri muhalifinden de bu yola gitmeye imkân yoktur.

Bu itibarla bu maddenin bu şekildeki kabulü halinde iştirak ettikleri, benim ileri sürdüğüm endişe ve mahzur bu maddenin bu halile kabulü halinde çok daha kötü bir netice tevli dedebilecek durumlar ihdas edebilir. Bu hepimizin başına gelir muhterem arkadaşlar.

Sadece Parlâmento üyesi olarak değil, çünkü madem ki, bugün bakanlar dışardan da nasbediliyor, dışardan bir vatandaşın da başına gelebilir. Bu bakımdan istirham ediyorum, meseleyi «benim kuvvet derecem bugün şudur, senin kuvvet derecen budur, ben senin hakkında yarın şu muameleyi yapacağım» diye birtakım indî, basit ve politik hesapların

dışında, tamamen tarafsız bir mülâhaza ile kendi başına gelecekmışcesine meseleyi mütalâa edip öylesine bir madde tedvininin her bakımdan faydalı olduğu kanaatindeyim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Tuna.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) — Usul hakkında.

BAŞKAN — Neyin usulü hakkında?

Tahsin Demiray.

BAŞKAN — Bugünkü müzakere usulü daire-sinde devam ediyor.

İLHAMİ ERTEM (Edirne Milletvekili) — Size göre devam ediyor.

BAŞKAN — İzah edin, hangi husus var?

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) — Bunu izah edeceğim.

BAŞKAN — İsteğinizi yerinizden izah edin de söz verip vermemeye karar vereceğim. Usul hakkında diyerek herkese söz verilmez efendim. Usulün hangi noktasına mütâalliktir isteğinizi ifade edin.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) — O halde izah edeyim. Bugün bu üzerinde görüştüğümüz konu tartışılırken, usulü daire-sinde müzakere cereyan ederken durduruldu. Parlâmentoyu ziyarete gelen heyetin reisine burada kürsüden söz hakkı verildi, gündem kesilmek suretiyle. Bizim tavrımız bu konuşmayla alâkalıdır ve müstaceliyeti vardır. Esasen tavrın başkaca yeri de yoktur. Binaenaleyh, bunun lûtfen o konuşmayla alâkalı olması bakımından usul noktasından söz istiyorum.

BAŞKAN — Bu 15 imzalı takrirden bahsediyorsunuz ve bir de Süleyman Ünlü arkadaşımızın verdiği takrirden. Bu takrirler muhtevası itibariyle oylanamaz. Anayasamızın maddesi mahsusası ve İctüzük hükümleri Türkiye Büyük Millet Meclisinde aleni müzakerelerde cereyan etmiş hususların gazetelerde, her türlü yayın vasıtalarıyla neşrini menden alıkoymuştur. Anayasada bu hususta sarîh hüküm vardır. Meclis temenni mahiyetinde bir karar alamaz. Verilmiş olan bu takrirler oya sunulmayacaktır. Başkanlık Divanı bu hususta karar almıştır.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) — Usülsüzlük işte bu noktadadır.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim. Meclis içindeki konuşmaların yayın vasıtaları ile neşrini menetmeyi Anayasa menetmiştir. Devlet Radyosu, (TRT) bunu zaten hulasa olarak vermektedir. Sayın Sovyet Parlâmetnto Heyeti Başkanının sözlerinin ihtiva ettiği mânâyı şahıslar kendi görüşlerine göre mânalandırabilir. (A. P. sıralarından gürültüler) Her dakika her şahıs bunu cevaplandırabilir.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) Usulsüzlük yaptınız Reis, tarih önünde.

BAŞKAN — Müsaade edin efendim, Riyaset bu hususta böylece karar almıştır.

Buyurunuz efendim. Biz usulsüzlük yaptığımıza kaani değiliz.

AHMET NUSRET TUNA (Cumhuriyet Senatosu Kastamonu Üyesi) — Muhterem arkadaşlar, müzakere mevzuu maddede Soruşturma Komisyonu ile Umumi Heyet arasındaki münasebetin isabetle nazara alınmamasından dolayı bir fikir ihtilâfı doğduğunu ve Sayın Özek arkadaşımızın bu bakımdan maddeye muhalif olduğunu zannetmekteyim.

Yüksek malûmlarının olduğu vechile teşekkül eden komisyonlar Umumi Heyet namına tahkikat yapar. Fakat karar verme hakkı Umumi Heyete aittir. Şimdi bir Soruşturma Komisyonu kurulmuştur. Bu Soruşturma Komisyonu bir tetkikat yapmıştır. Şu tetkikatın sonunda bir bakan hakkında son tahkikatın açılmasına karar verilmek gibi bir neticeye varabilir. Fakat bu komisyonun noktai nazarıdır. Nihai karar vermek yetkisi Umumi Heyetindir. Binaenaleyh, komisyon karar verdi artık komisyon kararının hilâfına Umumi Heyet karar veremezmiş gibi bir netice ile mutlâka bunu, madem ki, komisyon son tahkikat açılmasına karar vermemiştir, binaenaleyh Adalet Divanına sevk edilmesinin gibi bir noktai nazarda isabet olmamak lâzımgelir. Pek çok komisyonların raporları vardır, gelir, Umumi Heyet bu raporu değiştirir.

Şimdi bu komisyon raporu hilâfına sevk edilesin, hayır karar verme hakkı salâhiyeti Umumi Heyetindir, binaenaleyh, Umumi Heyetin kararı istikametinde hareket etmek lâzımgelir...

Şimdi denir ki, efendim, komisyon sevk edilesin dedi, Umumi Heyet bu raporun aksine karar verdi, maddesi tasrih edilmediği için bu şahsın suçluluk hali ne kadar devam edecektir?

Arkadaşlar bu ânında olan keyfiyettir. Sayın sözcünün de ifade ettiği gibi daha oylamaya girilmeden evvel takrirlerin gelmesi mümkündür. Şu tahkikat durumuna göre falan bakanın şu maddeden Yüce Divana sevkini talebetmektedir. Eğer bu takrirler oylanırsa, oylama ile beraber iş nihayetlenecektir. Böyle olmadı mı, komisyon raporu okundu, hakkında muamele tâyinine mahal olmadığına dair olan rapor kabul edilmedi... Ne olacaktır? Aksinden Yüce Divana sevk meydana çıkıyor demektir, ne yapacak Meclis Başkanlık Divanı? İş bitmiş telâkki etmiyecektir hemen akabinde «Arkadaşlar, muamele tamam olmamıştır, Umumi Heyete sevk edilmesini kabul etmemiştir, binaenaleyh hangi maddeye göre sevk edeceğine dair bir takrir verilmesi lâzımdır» diyecektir, anında bunu oylıyacak ve bu iş bitecektir. Binaenaleyh, Kadri Özek arkadaşımızın «Efendim, sevk edilmedi, uzun zaman suçlu meydanda kalacaktır suçsuz bir insan sevk ediliyor.» Hayır, bu salâhiyet Umumi Heyetindir, bir komisyon hatâ etmiş olabilir, Umumi Heyet bu hatayı düzeltebilir ve düzeltmesi, keyfiyeti de zamana bağlı değildir. O anda o celsede yapılacak bir keyfiyettir.

Madde yerindedir, aynen kabulünü istirham etmekteyim.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Sayın Nusret Tuna'ya teşekkür borçluyum. Kendileri komisyonun beyanlarına tamamen uyan bevanlarda bulundular. Daha evvel bu İctüzük teklifinin 23 neü maddesi niçin değişik bir noktayı nazar yer almıştır. Sayın Asım Eren'e cevaben bunu kısaca arz etmek isterim. Meselenin Anavaşan'ın tefsiri bakımından da büyük bir önemi vardır.

Halen görüşülmekte olduğumuz maddeye teklifin ilk metninde tekabül eden madde 23 neü maddedir. Burada 1 ne fıkıradaki şöyle demektir. «Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonunun raporu, ilgili Başbakan veya Bakanın Yüce Divana sevkı gerekmeyen sonucuna varıyorsa, rapor, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun bilgisine görüşmesiz olarak sunulur.»

Şimdi bunun böylelikle, bu tarzda metinde yer almış olmasının sebebi, halen mer'î bulunan

İçtüzüğün 176 ncı maddesinden doğmaktadır. Bu madde aynen şöyledir. «Encümenin nihai mazbatası cezai ve mali mesuliyeti müstelzim ise, tahkikat evrakı, Teşkilâtı Esasiye Kanunun 67 ncı maddesi mucibince Meclis kararıyla teşkil olunacak Divanı Âliye nihayet onbeş gün içinde tevdi olunur.» Yani Divanı Âli teşkili hakkında Meclis kararı ne zaman alınabilir, madde lâfzi bir şekilde tefsir edildiği takdirde ancak encümenin nihai mazbatası cezai mesuliyeti müstelzim ise... Müstelzim değilse? «Bu takdirde esasen Divanı Âliye sevk edilmesi yolunda bir karar bahis mevzuu olamaz» gibi bir neticeye 176 ncı maddenin lâfzı ile ulaşmak mümkündür. Yalnız halen mer'i olan bu 176 ncı madde meriyete girdi gireli Türkiye Büyük Millet Meclisinde tatbikat bu maddenin lâfzına uygun olarak değil, fakat Genel Kurulun komisyon kararları üzerinde tasarrufta tam bir yetkisi bulunduğu yolunda, biraz evvel Sayın Tuna arkadaşımızın beyanları istikametinde cereyan etmiştir. Demek oluyor ki, bugüne kadarki tatbikatta da 176 ncı maddenin lâfzından çıkarılabilecek bu tarzda bir mâna aslında bu maddede mevcut telâkki edilmemiştir. Kaldı ki, mevcut, Anayasa....

KADRİ ÖZEK (İzmir Milletvekili) —Telâkki edilmiştir. Tatbik edilmiştir.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (Devamla) — Hayır, hiçbir zaman olmamıştır, tetkik edilmiş Sayın Özek. Tek bir misali dahi yoktur.

Kaldı ki, Anayasa Mahkemesi huzuruna Sayın Özek'in bahsettiği dosya gittiği zaman, orada maznun avukatları tarafından soruşturma Komisyonunun Yüce Divana sevk etmeme kararı vermesi takdirinde bu kararın T. B. M. Meclisi Birleşik Toplantısı Genel Kurulunca da vacübül ittiba olduğu yolunda meri İçtüzüğün 176 ncı maddesinin lafzına istinaden bir görüş müdafaa edilmiş, fakat Anayasa Mahkemesi aldığı bir ara kararla Anayasanın 90 ncı maddesine istinaden ve evvelki tatbikatın 176 ncı maddeyi böyle anlamamasına istinaden, bu görüşü reddetmiştir.

Binaenaleyh, Geçici Karma Komisyon kurulduğu zaman Anayasa Mahkemesinin bu ara kararı alınmış bulunuyordu. Ve en yüksek kazai merciin bu ara kararı muvacehesinde Türkiye Büyük Millet Meclislerinde öteden beri mevcudolan tatbikata da uymak bakımından, Ko-

misyonce teklif metni şimdi gördüğünüz madde haline getirilmiştir.

Şimdi Sayın Özek arkadaşımız şundan endişe ediyor: Kendisiyle son beyanından anlıyorum ki, esasta bir mutabakat halinde bulunmama durumu yoktur. Kendisinin endişesi şuradan geliyor: Soruşturma Komisyonu bir rapor veriyor. Bu raporunda ilgili bakan Yüce Divana sevk edilmesin, diyor. Genel Kurul bu yolda karar almak niyetinde değil. Kararın tekevvünü için ne lâzım? Bir önerge verilmesi ve bir ceza maddesinin gösterilmesi ve bu önergenin kabulü gerek. Ne zaman kabul edilecek? Zaman geçebilir, karar alındı mı alınmadı mı, durum meşküktür, bu vaziyetten kurtulalım. Güzel! Bunun için mevcut şu fıkra Komisyonun Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunan kararları ile T. B. M. Meclisinin Yüce Divana sevk kararlarında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir, dendikten sonra şöyle bir cümle ilâvesi, hem bu okuduğu fıkra esasını tekrar etmek bakımından, hem de Sayın Özek'in endişesini karşılamak bakımından yerinde olur kanaatindeyim.

Komisyon Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunan raporlarının reddi ancak Yüce Divana sevka dair olarak verilip sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önergenin kabulü ile mümkün olur. Bunu buraya koyarsak prosedür bakımından şu açıklığa kavuşmuş oluruz:

Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunan raporu reddedildi. Nasıl reddedildi? Oya kondu, «kabul edenler.. Etmeyenler.» dendi. Kabul edilmediği anlaşıldı. Bu takdirde Yüce Divana sevkini hangi ceza maddesine dayanacağını belirten bir veya birkaç önergenin gelip oylanması lâzım. Şimdi bu prosedürü basitleştiriyoruz, ne yapıyoruz? Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme yolundaki tavsiyesinin raporunun reddedilebilmesi için, doğrudan doğruya o komisyonun raporu oya konmayacak, fakat o komisyon raporunun reddini mutazammın olan, reddini mutazammın olduğu için de Yüce Divana sevkini gerektiren bir önergenin - eğer o önergede sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağı açıkça belirtilmişse bu önergenin - oylanması suretiyle olacaktır. Bu önerge kabul edilirse, esasen Yüce

Divana sevk etmeme tavsiyesini muhtevi raporu da otomatik olarak olacaktır. Bu takdirde Yüce Divana sevkini hangi ceza maddesine istinadedeceği de aynı dakikada anlaşılacaktır. Bu tadil teklifi kabul edildiği takdirde, zannediyorum, üzerinde umumi bir anlaşmaya varmak mümkün olabilir ve Sayın Tuna'nın da belirttiği şekilde Genel Kurulun Komisyon raporları üzerinde istediği gibi tasarruf etme salâhiyeti de herhalde mahfuz tutulmuş olur. Tabiatıyla, şunu da belirtmek isterim ki, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tatbikatının genel ilkelerinden birisidir... Bu suç tavsifiyle elbette ki Anayasa Mahkemesi bağlı değildir. Suç tavsifini daima değiştirebilir.

BAŞKAN — Başka söz istiyen... Yok. Komisyonun tavrini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 22 nci yeni 19 ncu maddenin ilk fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonunun raporu o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın, ilgili Başbakan, Bakanlar Kurulu üyesinin de dinleneceği bir görüşmeden sonra Genel Kurulca oylanır.»

Keçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci takriri okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 22 nci maddesinin yerine teklifin 28 nci maddesinin kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Takririmi geri alıyorum.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker takrirlerini geri alıyorlar.

Komisyonun diğer bir takririni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 22 nci yeni 19 ncu maddenin son fıkrasına

rasına aşağıdaki cümlelerin eklenmesini arz ve teklif ederim:

«Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunan raporlarının reddi, ancak Yüce Divana sevka dair olarak verilip sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önerenin kabulüyle mümkün olur.»

Keçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oyunza sunuyorum... Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul buyurulan takrirlerdeki değişikliklerle birlikte maddeyi oylarınıza sunuyorum... Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Meclis Soruşturma komisyonlarının çalışma usulü

MADDE 20. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Hazırlık Komisyonu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonunun toplantı ve karar oranı üye tamsayısının salt çoğunluğudur.

Bu komisyonlarda kendi üyeleri dışındaki Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri bulunamazlar.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Buyurun sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, kısaca arz edeceğim. Bu maddeye göre salt çoklukla karar verilebilecek. Yani şimdiye kadarki Meclisimizin umumi kaidesi tatbik edilecek.

Bendeniz, bunu tehlikeli bulmaktayım. Bu komisyonlar gerek hazırlık komisyonu, gerekse soruşturma komisyonu, başlıbaşına kazai bir fonksiyonu ifa etmektedir. Başka memleketlerle de kolay kolay mukayese imkânına sahip değiliz. Meselâ İngiliz Parlamentosunda bir Meclis itham edici oluyor, diğer Meclis karar verici oluyor. Bizde ise Meclisten itham yapılıyor ve Yüce Divanda da muhakeme icra olunuyor. Yani onlarla tam mukayese yapmak imkânına sahip değiliz.

Şimdi, buradaki görüşüm; bizim millî durumumuza uygun bir görüştür. Yani şu memlekette şöyle olabilir, bu memlekette böyle olabilir, ama bizim ihtiyacımız ki üç senelik tatbikat içinde ortaya çıkmıştır bu kadar mühim Soruşturma Komisyonları maalesef toplanma-

maktadır, birkaç kişinin gayretine kalmaktadır.

nin gayretine kalmaktadır. Ve bir kaç kişinin yaptığı bir soruşturma veya hazırlık neticesinde bir bakanın sorumluluğuna gidilmektedir. Oysaki, bütün bu mekanizma, yani bakanların normal kazadan ayrı olarak başka, özel bir kazaya tabi tutulması üzerinde münakaşalar vardır. Niçin bir bakanı normal mahkemenin dışında mahkemeye sevk ediyoruz? Bunun sebebi; gerek burada kabul ettiğimiz gibi, gerekse Anayasada kabul ettiğimiz gibi ve nazariyatta kabul edildiği gibi tek tek sebebi; bakan gibi, bakanlık gibi yüksek bir mevkie ulaşmış insanların normal kaza organları elinde daha fazla tazyik altında kalabileceği mevkilere geleceği ileri sürülmüştür. Nazariyede böyledir, tatbikatta böyledir, ayrı bir usul kabul ediyoruz. Fakat biz prensip olarak usulü kabul ettikten sonra, tatbikatında aynı titizliği gösteremiyoruz. Yani bu kadar ayrı tutuyor, ehemmiyet veriyoruz, sonra getiriyoruz üvenin tam sayısının salt çoğunluğu ile, yarıdan bir fazlası ile toplanıyor ve karar veriyoruz. Ben bir komisyonda, tatbikatında da bulundum, gayet acı bir şey!

Şimdi bugün Türkiye’de, bununla mukayese edilmesi, karşılaştırılması mümkün olmayan meselâ baroların disiplin meclisleri vardır. Baroların disiplin meclisleri avukatlar hakkında disiplin cezası tatbik eder, bazen meslekten çıkartmaya kadar, neticeleri ağır cezalar verebilir. 1959 senesine kadar bu disiplin komisyonları normal bir ekseriyetle toplanıyordu: Fakat Yüksek Kurulun aldığı bir kararla bunların kazai fonksiyon ifa eden kurullar oldukları için, tıpkı nasıl mahkemeler tamsayı ile toplanıyorsa bunların da tamsayı ile toplanması iktihat edildi. Yani Avukatlık Kanununun çıkmasında aşağı - yukarı 20 sene meselâ İstanbul Barosunun 11 kişilik bir İdare Heyeti vardır, 11 kişinin, disiplin kararı verirken toplanması hususunda iktihat teessüs etti ve bugün fiilî durum olarak bunu yapmaktadırlar....

Şimdi, benden daha tecrübeli olduğuna inandığım arkadaşlarımla da görüştüm, onlar derler ki, böyle bir tamsayı istemek; bu komisyonların fiilî olarak toplanmasını engellemek ve tahkikatı

sürüncemede bırakmak neticesine varabilir, derler. Bu sebeple takririmde ben, bunlar kazai fonksiyon gören topluluklar, komisyonlar olduğu için tamsayı ile toplanmasını kalben düşünmüştüm. Fakat, tatbikatı da nazarı itibara alarak bunun hiç olmazsa üçte iki ekseriyetle toplanmalarını ve karar vermelerini temin etmenin lâzımgeldiği kanaatindeyim. Aksi halde bugünkü tatbikat hiç de adaleti getirici bir vaziyette değildir. Komisyon üçte bir üye sayısı ile toplanır, kimse dosyayı okumaz ve bir bakan bu kadar Anayasada hususi, özel bir sistem içine koyduğumuz bir bakan ki, Türk Milletinin Bakanındır, hangi partiden olursa olsun, nereden gelirse gelsin, bugün bu parti var, yarın o parti var, bir bakanın hayati, istikbali birkaç kişinin eline kalır. Komisyonun rakamı büyük gözükmesine rağmen bu nısap meselesinden dolayı eline kalır.

Onun için istirham ediyorum, muhterem Komisyon Sözcüsünden, bu noktadaki geçmiş tatbikatı nazarı itibara alarak bize anlayış göstermelerini rica ediyorum. Fikrim tamsayı olmakla beraber tamsayıda ısrar etmiyorum. Bir kaza organı gibi karar verdiğine, suçladığına göre tamsayı olması lâzımgelir.

Ceza Usulü Muhakemelerinde de böyledir. Bir hâkim eksildi mi bu karar alınmayacaktır. Onun için Ceza Muhakemeleri Kanununun 381 nci maddesinde daima yedek bulundurulur. Eksiklik olduğu zaman yedekle tamamlanır ve tamsayı ile karar verilir. Bunu gösteren bir takrir sunuyorum, değerli yardımlarınızı rica ederim.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım; Komisyonumuz da sayın Reşit Ülker arkadaşımızı harekete geçiren endişelerin, bir dereceye kadar tesiri altında kalmıştır. Yalnız kendisi kadar ileri gitmeyi de parlamento çalışmalarının realitesine uygun bulamamıştır. Bir soruşturma Komisyonu kurduğumuz zaman bu soruşturma Komisyonunun toplantısını üyelerinin tamamı ile akdetmesini istemek, hakikaten muhali istemek demektir. Yalnız Türk Parlamentosunun değil, hiçbir parlamentonun böylesine ideal bir çalışmayı başarabileceği misali pek verilemeye gerektir. Oniki kişilik bir komisyon kurduğumuzu kabul edelim, toplantı oranı üye tam sayısıdır dersek, oniki kişiyi her gün, her toplantıda orada bulundurmamak zannedersen realist bir

hal çaresi olmaz. Bununla beraber sayın Reşit Ülker arkadaşımızın bu endişesinde bir de haklı taraf var. O da şudur: Bugünkü mer'i İttüzük kaidelerine göre durum nedir? O, iki kişilik bir soruşturma komisyonunun kurulduğunu farzedin üçte bir ekseriyetle toplanır, yani dört kişi ile toplanır. Kaç kişi ile karar alır? İki kişiyle karar alır. Eğer Reis muayyen istikamette rey kullanır, müstenkif kalmazsa, iki kişiyle karar verir.

Reis başka tarafta ise öbür tarafta üç kişi ile karar alır. 12 kişi ile bir komisyon kuruyorsunuz, iki kişi ile karar alınmasına muayyen bir istikamette gidiyorsunuz. Bu bakımdan Reşit Ülker arkadaşım haklıdır. Yalnız Reşit Ülker arkadaşımız müsaade buyurursa, Komisyon bu tarzda karar alınmasını önleyen bir metin getirmiştir. Bundan dolayı : Yalnız toplantı yeter sayısı üye tamsayısının salt çoğunluğudur denmiyor, aynı zamanda karar yeter sayısı da karar sayısının salt çoğunluğudur. Yani bizim metnimize göre 12 kişilik bir Soruşturma Komisyonunun toplanabilmesi için 7 kişinin hazır bulunması lâzımdır, bugün olduğu gibi 4 kişinin değil. Karar verebilmek için de 12 kişinin ittifakı lâzımdır. Binaenaleyh, toplantı oranı, üyelerin tamamı olmasa dahi her hal ve kârda karar yeter sayısı olarak üye tamsayısının salt çoğunluğu hükmü sevk edilmiş bulunduğu göre, her hal ve kârda seçilmiş olan kimselerin yarısından bir fazlası behemahal muayyen bir istikamete rey kullanmak durumundadırlar. Aksi halde karar alınmış olmayacaktır. Böylelikle komisyon, getirdiği bu metin sayesinde iki çelişik mülâhazayı birbirleriyle mümkün olan en realist şekilde bağdaştırmış olduğuna kaaniim. Toplantı oranı olarak üyelerin tamamını arasak bunu gerçekleştirmek imkânı yoktur. Bugünkü durumu olduğu gibi kabul etsek bu da biraz evvel verdiğim misalde olduğu gibi 12 kişilik bir komisyonun iki kişi ile karar almasını dahi mümkün kıldığından, sayanı kabul görmüyoruz. Ne diyoruz. «Hem toplantı hem de karar oranı üye tamsayısının salt çoğunluğudur» diyoruz. Böylelikle hem toplantıları kolaylaştırıyoruz, hem de alınan kararların her hal ve kârda komisyon üyelerinin yarısından bir fazlasının reyi ile alınmasını da müeyyideye raptetmiş oluyoruz zannediyorum bu kâfi

teminattır. Aksi halde toplantı için behemahal bütün üyelerin bulunmasını şart koşsak o zaman soruşturma o kadar uzar ki, bundan Sayın Ülker arkadaşımızın arzu etmediği ilgili bakanı lüzumsuz yere yıpratana ıstıraba sevk eden bir durumun tahaddüs etmesi kolaylıkla mümkün olur.

Yalnız burada bir (oranı) ibaresi var, bunun madde metninde (yeter sayısı) olarak değiştirilmesini istirham edeceğim. «Oranı» terimi iyi değil, «toplantı ve karar yeter sayısı» olacak.

BAŞKAN — Sayın Ülker bu izahat tatmin etti mi sizi, yoksa önergenizi oyliyorum mı?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Oylayın.

BAŞKAN — Başka söz istiyen? Yok. Reşit Ülker arkadaşımızın önergesini okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

İttüzüğün 20 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili

Reşit Ülker

Madde 20. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma, Hazırlık Komisyonu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonu toplantı ve karar oranı üye tamsayısının üçte ikisidir.

Bu komisyonlarda kendi üyeleri dışındaki T. B. M. M. üyeleri bulunamazlar.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — «oranı» kelimesinin «yeter sayısı» olarak düzeltilmesini istirham edeceğim,

BAŞKAN — «oranı» kelimesini «yeter sayısı» olarak düzeltiyoruz.

Maddeyi bu şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyonun önergeleriyle geri aldığı 15 nci madde gelmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 18, yeni 15 nci madde görüşmelerin ışığında aşağıdaki şekilde tedvin edilmiştir; arz olunur.

«Meclis soruşturması açılması.

Madde 15. — 14 nci maddenin 8 nci fıkrasında bahis konusu birleşimde o sırada görevli bulunsun veya bulunmasın ilgili Başbakan veya Ba-

kanlar Kurulu üyesinin, önergeyi verenlerden ilk imza sahibinin veya onun göstereceği bir diğer imza sahibinin ve Soruşturma Hazırlık Komisyonunda her halde dinlenecekleri bir görüşmeden sonra, Meclis soruşturması isteminin dikkate alınıp alınmaması hakkında Genel Kurulca karar verilir.

Yukarıdaki fıkrada bahis konusu görüşmede son söz hakkı, hakkında soruşturma açılması istenen kimseye aittir.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Komisyondan gelen 15 nei maddenin şeklini okuttum. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dosyanun Yüce Divana gönderilmesi

MADDE 21. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda Yüce Divana sevk kararı alınırsa, dosya en geç onbeş gün içinde, Millet Meclisi Başkanlığına Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — 15 günü 7 gün olarak tâdil eden bir takririmiz vardır.

BAŞKAN — Takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 24 neü, yeni 21 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Madde 21. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında Yüce Divana sevk kararı alınırsa, dosya en geç yedi gün içinde Birleşik Toplantı Başkanlığına Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi bu değişiklikle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Siyasi parti gruplarının durumu

MADDE 22. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında mevcut siyasi parti gruplarında Meclis Soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz. Ancak, bu siyasi parti grup-

larında Meclis Soruşturması ile ilgili komisyonlar üyelikleri için gösterilecek adayların tesbiti amacıyla seçim yapılabilir.

KOMİSYON BAŞKANI COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Üçüncü maddede yapılan değişikliklere uydurmak için bu madde hakkında bir takririmiz var.

BAŞKAN — Takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 25 nei, yeni 22 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Siyasi gruplarda soruşturma ile ilgili görüşme yapılmaması.

Madde 22. — 3 neü maddede yazılı gruplarda Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz.

Ancak, bu gruplarda Meclis soruşturması ile ilgili komisyonlar üyelikleri için gösterilecek adayların tesbiti amacıyla seçim yapılabilir.»

İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

RESİT ÜLKER (İstanbul) — Efendim, bu madde bir Anayasa hükmünden ve Türkiye'nin şartlarından çıkmış bir hükümdür. Burada teklif sahipleri çok daha sağlam esas getirmiş bulunmaktadırlar. Gruplarda Meclis soruşturması ile ilgili hiçbir görüşme yapılamıyacağı Anayasa da tasrih edilmiştir. Yalnız teklif metninde (yani 22 nei madde yani eski 28 nei madde) gösterilecek adayların ilgili komisyonlar üyelikleri seçimi için gösterilecek adayların tesbiti amacıyla gizli oyla seçim yaptırılabilir. Ancak adaylıklar hakkında dahi görüşme yapılamaz.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bu metin çok yerinde bir metindir. Vuzuhla ifade ediyor. Görüşme yapılamıyacağını vaz'ediyor. Halbuki bugün komisyon tarafından, geçici karma Komisyondan gelen metne göre Meclis soruşturmasıyla ilgili komisyonlar üyeleri için gösterilecek adaylıkların tesbiti amacıyla seçimi yapılabilir. Seçimin gizli oyla yapılacağı kaidesi kaldırılmıştır. Adaylar üzerinde görüşme yapılacağı öbür metin kabul edilmediği, bu metin gibi getirdiğine göre, bu mâna çıkmaktadır. Halbuki bu gibi komisyonlara tesir altında kalmıyacak kimseleri seçmek lâzımgelir. Yani şu adam gelsin, şu Parlâmento üyesi gelsin şeysi olmamak lâzım. Yapılacak iş, toplantı açılacak, üye seçimi vardır de-

necek Aday göstermek istiyor musunuz denecek, tahtaya yazılıp gizli oyla seçim yapılacaktır.

Şimdi bu metin, teklifteki «gizli oy» olacak halbuki getirdikleri şekilde açık oyla da seçim yapılabilir. Bu, teminat teşkil etmez, yani Anayasa da vaz'ettiğimiz kaidenin tatbikatının bu şekilde olmaması lâzımgeldiği kanaatindeyim. Onun için bendeniz bir önerge sunuyorum ve 28 nci maddenin, yani bu komisyonun getirmiş olduğu 22 nci madde karşılığı olan teklif maddesinin oya konulmasını arz ve teklif ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon...

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, evvelâ şunu belirtmek isterim ki, 3 ncü maddede yapılan değişiklikler muvacehesinde ilk teklif metninin aynen kabulü mümkün değildir. Çünkü ilk teklif metninde siyasi parti gruplarından bahsediliyor. Halbuki, üçüncü maddede yapılan değişikliklerle siyasi parti mensubu olmyanların da siyasi parti gruplarına Anayasaca tanınan haklar tanınmamak kaydıyla gruplar kurabilecekleri kabul edildiği için, siyasi parti grubu terimini değiştirmek maksadıyla zaten bir takrir verdik, «Siyasi gruplar» dedik. Üçüncü maddede siyasi parti grupları deyince, pek tabii bunun içine hem siyasi partiler ve hem de diğerleri girer. Binaenaleyh, bu maddenin aynen oylanması bu bakımdan mahzur teşkil eder.

Tabiatıyla bu söylediklerim bir başka mevzu ile ilgilidir, Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın bahsettiği husus ile ilgili değildir.

Yalnız, ben bir hususu belirtmek isterim ki, adayların tesbiti amacıyle seçim yapılır. İki farklılık var : Gizli oyla seçim yapılır demiş, gizli oy kalkmış.. Bâzan adaylar gösterilir, «Kabul edenler... Etmeyenler» diye işari oyla bu iş halledilir, biter. Binaenaleyh, illâ ki gizli oyla seçim yapılacaktır, belki nisap olmaz ilâh... Bir grupun bu kadar aday gösterememek durumuna gelmesi dahi doğru değildir. Kaldı ki zaten çok kere grupların genel kurulları bu meseleleri halletmezler. İdare heyetleri ve hattâ grup başkanvekilleri grup idyönetmelikleri gereğince haiz oldukları yetkiye istinaden namzet gösterirler.

Şimdi, «adaylıklar hakkında dahi görüşme yapılamaz» hükmü ise bize mahzurlu gelmiştir.

Şu sebepten dolayı : Aksi ihtimalleri de düşünelim. Reşit Ülker arkadaşımıza hemen iltihak ederim. Denirse ki, «şu adamı seçelim, çünkü bu adam iyi itham eder», bu görüşme yapılması demektir. Bu, bir grupta bir üyenin, bir bakanın itham edilmesi gerektiği yolunda bir kanaate sahibolduğunu açıklaması demektir ki, bu adaylıkla ilgili görüşme sayılamaz. Bihassa zapta geçirtiyorum, adaylıkla ilgili bir görüşme değildir bu. Bu, doğrudan doğruya mevzuun kendisiyle ilgili bir görüşmedir. Burada ancak adaylıklar hakkında dahi görüşme yapılamaz dersek, bakınız ne mahzurlar doğabilir. Şu mahzur doğabilir : Burada birtakım hükümler sevk ettik, daha evvel dedik ki, falanca falanca kimseler komisyonlara üye olamaz, daha evvel komisyonda bulunmuş şu şu kimseler bu komisyonlara üye olamaz, dedik. Olabilir ki bir grupta üyeliğe seçilemeyecek kimse aslında seçilemeyecek bir kimsedir. Bu kimsenin seçilemeyecek bir kimse olduğunu söylemek ve bu uğurda görüşme yapmak Anayasa hükmünü ihlâl mânasına gelmez. Sadece o kimsenin sözcü seçilemeyeceğini belirtmek mânasına gelir. Binaenaleyh, bu meselelerde fazla katı hükümler sevk etmek bâzı endişeleri gidermeye hizmet etse dahi, aksine endişeleri de doğurabilir. Burada bu bakımdan bu derece katı bir hükme ihtiyaç olduğuna kaani değiliz. Komisyon metni yerindedir. Yalnız tekrar zapta geçirmek üzere belirtiyorum.

Biraz evvel Reşit Ülker arkadaşımız şu misali verdiler : «Falanca adayı seçelim, o daha iyi ikame eder.» Bu adayı seçmekle ilgili bir beyan değildir. Bu meselenin zatı hakkında bir beyandır. Anayasanın menettiği şey budur. Ama denirse ki, falanca kimse seçilmesine mâni bulunduğu için seçilemez. Bu meselenin zatı ile ilgili bir beyan değildir. Böyle bir beyanda bulunulabilir. Ve hattâ bulunulmalıdır. Bu itibarla, verdiğimi zannettiğim izahat da, tutanaklar bakımından gereken açıklığa tatbikatı kavuşturacaktır. İlk teklif metninin kabulü bâzı zorluklar doğurabilir. Verdiğim izahatla, Sayın Reşit Ülker arkadaşım iktifa buyururlar, bu hususun zapta geçmesiyle tatmin olurlarsa, komisyon metninin kabulü daha uygun olacaktır kanaatindeyim.

BAŞKAN — Sayın Bağcıoğlu.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş Milletvekili) — Muhterem arkadaşlar, Reşit Ülker arkadaşımızın ifade etmiş olduğu hususa aynen iştarak ediyorum. Ancak, Karma Komisyon sözcüsü Coşkun Kırca'nın verdiği izahatta, siyasi parti grupları teriminin burada olduğunu, fakat siyasi parti grupları dışındaki grupları da kapsayan bir ifade ile bunu vermiş olduklarını ifade etti. Kanaatim de o noktada kendisiyle birleşmektedir. Onun için ben şöyle bir orta yol teklif ediyorum :

Şimdi Coşkun Kırca arkadaşımız, «katı bir hüküm» dediler, katı değil. Seçimin gizli yapılmasında sosyal menfaat var, tahkikat açılan bakan yönünden menfaat var, hattâ Anayasa hükmüne uygunluk bakımından menfaat var. Bir kere siyasi gruplarda adaylar hakkında da konuşma yapılmamalı. Mademki Anayasa hükmü böyle bir tahkikatın siyasi parti gruplarında hakkında görüşme yapılmasını yasaklamış olduğuna göre, bu tahkikatı yapacak olan komisyon üyeleri hakkındaki beyanları da yasaklaması lâzımdır. Ona muvazi hüküm getirmek için bir defa bu seçimin gizli yapılması hususunu ve adaylar hakkında hiçbir görüşülme yapılmaması hususunu kabul etmeli, ancak ve ancak komisyonun mütalâasına uygun şekilde 28 nei maddenin teklif sahiplerinin maddesindeki «parti» kelimesini kaldırmak suretiyle (siyasi gruplarda) ibaresine çevirmekle iktifa edilmesinde ben uygunluk mütalâa ediyorum. Teklifi daha sarîh bir şekle getireyim :

Reşit Ülker arkadaşımız eğer müsaade buyurur, iltihak ederlerse, «Siyasi parti grupları» cümlesi yerine, «Siyasi gruplar» cümlesini ikame edelim. Buradaki «parti» kelimesini çıkaralım. Böylece komisyonun kanaati de takrirle birleşmiş olur. Bu muvazi fikirler altında takriri oylayıp kabul edelim, yahut da şöyle ifade edeyim : Komisyon lûtf buyursun, böylece bu değişiklikle önergeyi benimsesin. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Ülker, Sayın Bağcıoğlu'nun sözlerine katılıyor musunuz?

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Katılıyorum.

BAŞKAN — Yani teklif maddesindeki (parti) kelimesi çıkacak, (gruplarında) da (gruplarda) olacak.

Takririmizi bu şekilde düzeltilmiş oluyorsunuz.

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Evet efendim.

BAŞKAN — Takriri okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 22 nei maddesinin yerine teklifin 28 nei maddesinin kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Hayır Komisyon iştirak etmiyor.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor. Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Komisyonun teklifini okutuyorum.

(Komisyonun teklifi yeniden okundu.)

BAŞKAN — Komisyonun teklifini oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmmiştir.

Maddeyi, bu tadil edilen şekliyle oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmmiştir.

Cumhurbaşkanının vatan hainliğiyle suçlandırılması

MADDE 23. — Anayasanın 99 neu maddesi gereğince Cumhurbaşkanının vatan hainliği ile suçlandırılmasını isteyen önerge, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birine eşit üyelerin imzalarıyla Millet Meclisi Başkanlığına verilir.

Bu önerge derhal Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Genel Kurulunun bilgisine sunulur; Cumhurbaşkanına bildirilir ve Genel Kurulun bilgisine sunulmasından başlayarak yedi gün sonraki birleşimin gündemine alınır.

Bu birleşimde, suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanının da dinleneceği bir görüşmeden sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte ikisinin oyuyla Cumhurbaşkanının Yüce Divana sevkine karar verilebilir. Cumhurbaşkanı, isterse, savunmasını yazılı olarak gönderebilir. Oylama açık olarak yapılır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?...

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş Milletvekili) —

— Vatan hainliğinden komisyon ne anlıyor? Lütfen izah etsinler.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIACA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, vatan hainliğinden ne anlaşıldığını tesbit etmek hususu komisyona ait bir yetki değildir. Bu doğrudan doğruya Birleşik Toplantı Genel Kuruluna ait bir yetkidir. Komisyonun burada yaptığı şey, Anayasanın ilgili maddesini, usuli bâzı hususları tasrih etmek suretiyle, buraya geçirmekten ibaret kalmıştır. Anayasanın 99 ncu maddesi şöyledir:

«Cumhurbaşkanı, vatan hainliğinden dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az üçte ikisinin Meclislerin birleşik toplantısında vereceği kararla suçlandırılır.»

Hangi suçların vatan hainliği kapsamına girdiğini tesbit, munhasıran Birleşik Toplantı Genel Kurulunun yetkisinde olan bir husustur. Teşrii organın bu yetkiye sahip olduğu hususunda daha önce memleketimizde emsalde mevcuttur. Yalnız Komisyonumuz bu bakımdan bu maddeye bir fıkra eklenmesinde zaruret görmektedir, o da şudur :

Vatan hainliği diye munhasıran bir suç ceza kanunlarımızda yoktur. Hangi suçlar vatan hainliği vasfını alır veya almaz. Bunu da belirtmek lâzımdır. Nitekim daha önceki tatbikatta da belirtilmiştir. Bu maksatla, tıpkı Bakanlar hakkında açılan soruşturma için olduğu gibi, burada da Cumhurbaşkanını vatan hainliğinden dolayı Yüce Divana sevk eden Birleşik Toplantı Genel Kurul kararını da, bunun hangi ceza hükmüne istinaden yapıldığının belirtilmesi lâzımdır. Yani nasıl ki bakan hakkında Yüce Divana sevk kararında hangi ceza hükmüne dayanıldığının belirtilmesini şart koştıysak mantıki olmak için aynı şartı burada da koşmamız icabeder. Bu itibarla komisyonunuz bir takrir veriyor ve son fıkra olarak bu maddeye şu fıkranın eklenmesini istiyor. Birinci fıkrada söz konusu önergede, yani itham eden önergede, Yüce Divana sevk kararında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir.

Böylelikle tavsif yapılması lâzımdır, Ceza hükmünü tavsif etmesi lâzımdır. Aksi halde

Cumhurbaşkanını vatan hainliğiyle suçladık, ama hangi ceza hükmüne dayanarak bunu yaptık, bu belli olmaz. Bu takdirde de Anayasa Mahkemesinin dâvayı görmesine imkân hâsıl olmaz. Bu itibarla vatan hainliği ile ithamın hangi ceza hükmüne dayandığının Genel Kurul kararında Genel Kurul kararı vesilesiyle verilecek olan itham önergesinde belirtilmesi lâzımdır.

Ayrıca birinci fıkra hakkında bir takrir daha veriyoruz. Bu gayet basit bir husustur: Millet Meclisi Başkanlığına bu önerge verilir deniliyor. Bunu «Birleşik Toplantı Başkanlığına verilir» tarzında değiştiren bir takrirdir.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Bir soru sormak istiyorum. Hiyaneti Vataniye Kanunu ile alâkası var mıdır? Yani Hiyaneti Vataniye Kanununda tadadedilen suçları yapmışsa bu tarz suçlar Hiyaneti Vataniye Kanunu hükümleri ile mi hükme tabi olacaktır?

İkincisi Hiyaneti Vataniye Kanunu dışındaki diğer suçları kapsıyacak mıdır?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — İkinci şıktır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Şu halde Hiyaneti Vataniye Kanunu ile alâkası yoktur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Hiyaneti Vataniye Kanunu doğrudan doğruya ceza kanununda yer alan bir takım hareket ve fiillerin hiyaneti vataniye suçu olduğunu göstermiştir. Ancak bu suçların dışında bâzı öyle suçlar vardır ki, hiyaneti vataniye diye açıkça tavsif edilmediği halde bu suçları işleyen bir Cumhurbaşkanı vatana hiyanet ettiği için Yüce Divana sevk etmek mümkündür. Bu hususta tatbikatta da vardır. Esasen hiyaneti vataniye hakkında bahsettikleri kanuna benzer bir kanun başka memleketler ceza mevzuatında yoktur. Başka memleketlerde ceza mevzuatında vatan hiyaneti şu suçtur. Tarifi şudur, unsurları budur diye bir tarife raslamazsınız. Ama buna rağmen Anayasalar da «Cumhurbaşkanı vatan hainliği ile Yüce Divana sevk edilir» diye hükme raslarsınız.

Bunun ifade ettiği mâna nedir? Vatan hainliğinin kapsamı içine hangi suç girer, bunu tesbit yetkisi, Yüce Divana sevk yetkisine sahibolan teşrii organa aittir, tarzında anlamak lâzımdır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş Milletvekili) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş Milletvekili) — Şimdi muhterem arkadaşlar, çok mühim bir nokta üzerinde tevakkuf etmiş bulunuyoruz. Coşkun Kırca arkadaşımızın verdiği izahat yerinde tabii, doğru. Ama, şöyle bir sual geliyor aklıma ve endişeleniyorum. İnşallah olmaz ama şimdi ilerde öyle hâdiseler cereyan edebilir ki, Birleşik Toplantı meselâ bir rüşvet suçunu, hiç vatan hiyanetiyle alâkası bulunmayan, bulunmadığı şimdi iddia edilebilecek bir suçu o tarihte belki vatan hiyaneti sayılabilir. Yani demek istiyorum ki, böyle sınırları belli olmıyan sınırları henüz çizilmemiş bir mefhumu vatan hainliği tarzında ileride tâyin tesbit edebiliriz yolunda ifade eden bir geniş şümül-lü hükmü va'zetmek doğru değildir, bizi ileride çıkmazlara götürebilir. Hiyaneti Vataniye Kanununda tadadedilen suçlar dışındaki suçları da kapsadığını ifade eden Komisyon Sözcüsünün ifadesi bana endişeli bir inanç verdi. Onun için bu maddeyi tatminkâr bulmuyorum. Komisyon bu maddeyi biraz daha vuzuha kavuşturmalıdır. Vatan hainliğinin ne demek olduğu ya sarıh bir şekilde ifade edilmeli veya falan falan suçlar vatan hainliğidir, bu suçlardan dolayı takibat bu kısma dâhildir diye sarıh bir ifadede bulunmalıdır.

Şimdi arkadaşlar, mesele casusluk suçu muhakkak ki vatan hiyanetidir değil mi? Ama rüşvet alma vatan hiyaneti ile alâkalı değildir. Ama mümkündür ki bu komisyon sözcüsünün izahatından sonra ileride, birleşik toplantıda rüşvet alma suçu vatana hiyanet olarak kabul edilir. O zaman ne olacak? Vatana hiyanet olmıyan suçların, vatana hiyanet suçları olması için şimdiden bir açık kapı bırakıyoruz demektir. Onun için ben tatminkâr görmedim, lütfetsin komisyon sözcüsü, maddeyi biraz daha sınırlandıran izahat versin. Yahut da maddeyi bu şekle ifrag etsin. Hürmetlerimle.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, bir Devlet Başkanının bilfarz rüşvet alışının hangi halde vatan hiyaneti teşkil edeceği, hangi halde etmiyeceği, bu rüşvet almak keyfiyetinin vukubulduğu hususu

şartlar içinde anlaşılır. Öyle bâzı rüşvet alma hâdiseleri olabilir ki, o günün şartları içerisinde bu milleti temsil eden Teşriî Organın gözünde hiyaneti vataniye mesabesine çıkabilir. Şunu belirtmek isterim ki, ancak, burada falanca falanca falanca suçlar diye Ceza Kanununun maddelerini zikretmeye imkân yoktur. Çünkü bu maddeler değişir, o zaman ne olacağı belli olmaz. Zaten hiyaneti vataniye mefhumu, kendilerinin de buyurduğu gibi, tehlikeli tarafı vardır, muğlak bir mefhumdur. Ancak bu işlâkın doğuracağı mahzurları önlemek içindir ki, böyle bir itham önergesi ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin üçte birinin imzası ile verilir ve bir Yüce Divana sevk kararı ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin üçte ikisinin kararıyla verilebilir denmiştir. Kaldı ki, kendilerini bir noktada daha tatmin etmek isterim, Anayasa Mahkemesi suç tavsifi ile bağlı olmadığı kadar, vatan hiyaneti bu suç bakımından var mıdır diye bu yoldaki Teşriî Organ kararı ile de elbette bağlı değildir. Binaenaleyh biraz evvelki sözüm, «Teşriî Organ vatan hiyanetinin kapsamını kendisi tesbit edecektir» şeklindeki sözüm, Teşriî Organın bu kararı Anayasa Mahkemesini bağlar mânasına alınamaz. Zaten o zaman Anayasa Mahkemesinin yapacağı bir iş kalmamış olurdu. Bu tasrihten sonra, zannedirim mesele kalmamış olur.

BAŞKAN — Sayın Tuna.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar, kanunsuz suç ve ceza olmaz. Gerçi bir suçun daha evvel mevcudolması keyfiyeti araştırılıyor. Fakat hareket eden şahsın bunun kendisini mahkemeye sevk ettirecek bir suç olup olmadığını bilmesinde büyük fayda vardır. Yani kanunsuz suç, kanunsuz ceza olmaz prensibi şu fıkra ile kısmen zedeleniyor. Her hangi politik bir hava ile her hangi basit bir suç bir Reisicumhur için vatan hiyaneti olarak politik bir Meclisten geçebilir. Devleti temsil eden böyle bir şahsın hakkındaki ithamların gayet açık ve sınırlarının belli olması lâzımgelir.

Şimdi Yüce Divan, Meclisin şu kararı ile bağlı değil. Fakat buradan oraya vatan hiyanetinden dolayı sevk edilebiliyor. Ben bunda büyük tehlike müşahade etmekteyim. Ceza hukukunun umumi prensiplerine uymadığı kanaatindeyim.

Bir şahıs bir suçtan dolayı mahkeme edilecekse, bu suçların neler olduğunun tasrih edilmesi lâzım. Evet, Ceza Kanununda bu suçlar var, fakat bir Reisicumhur için mademki Anayasa muayyen suçlardan dolayı sevk edilme lüzumunu kabul etmiştir, bu Anayasaya girmiştir, binaenaleyh bu suçların hududunda belli olması hareketi zamanında bu esaslar nazarı dikkate alabilmesi lâzımdır. O bakımdan ben bir önerge veriyorum. Müzakere mevzuu maddenin komisyona verilmesini, müzakere edilerek yeni bir metin getirilmesini istirham etmekteyim, iltifatlarınızı rica ederim.

BAŞKAN — Önergeler vardır, okutuyorum. Komisyona iadesi hakkındaki önergeyi okutuyorum

Sayın Başkanlığa

Müzakere mevzuu maddenin komisyona iadesini arz ve teklif ederim.

Kastamonu Senatörü
A. Nusret Tuna

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?
GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyor.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir. Madde komisyona verilmiştir.

BEŞİNCİ KISIM

Savaş hali ilanı, Silâhlı Kuvvetlerle ilgili kararlar ve Sıkıyönetim

Savaş hali ilanı

MADDE 24. — Anayasanın 66 ncı maddesi uyarınca bir yabancı Devlete veya devletlere karşı veyahut belli bir Devleti hedef tutmayıp Türkiye için savaş hukukunun yürürlüğe girmesini gerektiren hallerde, savaş hali ilanı yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı genel kurulu kararıyle Cumhurbaşkanına verilir.

Bu konulardaki istem Bakanlar Kurulundan bir Başbakanlık tezkeresiyle gelir.

Bu istem alınır, alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı derhal Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılır.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Bölüm numaralarındaki değişiklik hakkında bir tavrımız vardır efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (Cumhuriyet Senatosu Yozgat Üyesi) — Efendim, bu 24 üncü maddenin ikinci satırındaki ibarenin değiştirilmesinin redaksiyon bakımından lüzumuna kanıim; maddeye daha iyi vuzuh vermek için. Bu ikinci satırda şöyle denilmektedir:

«66 ncı maddesi uyarınca bir yabancı devlet ve devletlere karşı..» Bunu şu şekilde düzeltmek mümkündür: «66 ncı maddesi uyarınca yabancı bir devlete karşı..» Yahut «Belli devletlere karşı...» şeklinde olursa mesele vuzuha kavuşturulmuş olur.

İkincisi, son fıkra biraz müphem ve muğlak geliyor. «İstem alınır alınmaz Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısı derhal Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılır.» Toplantıyı toplantıya çağırılır, gibi bir tezat vaziyeti var. Bunuda şu şekilde düzeltmek mümkündür kanaatindeyim. Bu istemi alan Birleşik Toplantı Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisini derhal toplantıya çağırır. Komisyonun bu teklifime katılacağını tahmin ediyorum ve bir önerge sunuyorum. Hürmetlerimle.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Önergemiz vardır zaten.

BAŞKAN — Başka söz isteyen Yok. Bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

«Beşinci kısım» ibaresi «dördüncü kısım» olarak değiştirilecektir. Arz olunur.

İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Eski 27 ncı yeni 24 ncü maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim:

«Bu istem alınır alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlıkça derhal Birleşik olarak Toplantıya çağırılır.»

Geçici Karma Komisyon
Sözcüsü

İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

Birleşik Toplantı Başkanlığına

1. Eski 27 nci yeni 24 ncü maddenin ikinci satırının: (uyarınca yabancı bir devlete karşı...) şeklinde değiştirilmesini;

2. Aynı maddenin son fıkrasının: (Bu istemi olan Birleşik Toplantı Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisini derhal toplantıya çağırır) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Yozgat Senatörü
Sadık Artukmaç

BAŞKAN — Komisyonun teklifine göre, takririnizde ısrar ediyor musunuz?

SADIK ARTUKMAÇ (C. Senatosu Yozgat Üyesi) — Komisyonun teklifinin birinci kısmına iştirak ediyorum, ikinci kısım için kendi redaksiyonu vardır efendim.

BASKAN — Siz yalnız ikinci kısım için takrir vermiş oluyorsunuz, birincide birleşiyorsunuz.

SADIK ARTUKMAÇ (C. Senatosu Yozgat Üyesi) — Efendim. birinci kısmı Komisyon kabul ediyorlar. İkinci kısmı da ben kabul ediyorum.

BAŞKAN — İkinci kısma Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — İkinci kısım için de bizim önergemiz vardır. Sayın Artukmaç buna iştirak ediyorlar.

BAŞKAN — Sayın Eren, söz mü istiyorsunuz?

ASİM EREN (Niğde) — Maddenin tümü hakkında tadil gibi bir teklif yaptı Komisyon. Halbuki bu teklif bir fıkraya aittir.

BAŞKAN — Şimdi arkadaşlar, Sayın Artukmaç'ın, önergesini tekrar okutuyorum.

(C. Senato Yozgat Üyesi Sadık Artukmaç'ın önergesinin birinci kısmı tekrar okundu)

BAŞKAN — Bu kısmı oyunuza sunuyorum. Komisyon da katılıyor. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir

Şimdi, komisyonun son fıkra hakkındaki tadil teklifini okutuyorum

(Geçici Karma Komisyon Sözcüsü Coşkun Kırca'nın, önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Bu değişikliklerle maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Silahlı kuvvet gönderilmesi veya kabulü

MADDE 25. — Anayasanın 66 ncı maddesi uyarınca, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulundurulması hakkında yetki, Bakanlar Kurulunun bir Başbakanlık tezkeresiyle iletilen istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Genel Kurulu kararıyla Cumhurbaşkanına verilir.

BAŞKAN — Bu madde hakkında komisyonun bir takriri vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 28 ncı yeni 25 ncı maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim :

«Bu istem alınır alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlıkça derhal birleşik olarak toplantıya çağırılır.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Maddeyi takirirdeki değişikliklerle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Sıkıyönetimle ilgili kararlar

MADDE 26. — Anayasanın 124 ncü maddesi gereğince Bakanlar Kurulu tarafından ilân edilen Sıkıyönetime dair kararnamenin onanması derhal bir Başbakanlık tezkeresiyle Millet Meclisi Başkanlığından istenir. Sıkıyönetimin uzatılması hakkındaki Bakanlar Kurulu istemleri için de aynı hüküm uygulanır.

Yukardaki fıkra da söz konusu kararnamenin onanmasının veya istemlerin reddedilmesi veya bu kararname veya istemlerde zikredilen sürelerin kısaltılması için, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri önerge verebilirler.

1 nci fıkrada söz konusu istemlerin yapılması halinde, Millet Meclisi Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısını derhal toplantıya çağırır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Sıkıyönetimini kaldırılması veya Sıkıyönetim süresinin kısaltılması için her zaman önerge verebilirler.

BAŞKAN — Söz isteyen var mı? Buyurun Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin bu konuda verecekleri önergeleri iki şekilde mütalâa etmek mümkündür. Bunların bir kısmı, sıkıyönetim ilânı hakkındaki Bakanlar Kurulu Karanamesi, Birleşik toplantıda tasdik için görüşüldüğü sırada verilen önergeler olabilir. Müddeti kısaltmak için, ret için veya tasdik işlemi yapıldıktan sonra veyahut da eğer sıkıyönetimin uzatılması, yahut da müddetin kısaltılması için ayrıca bir celsede bir karar alınmışsa, bu karar alındıktan sonra yeniden bu konularda teşriî tasarruflarda bulunulmasını temin için verilmiş önergeler bahis konusu olabilir. Kısacası, bunları birbirinden ayırmak için bir kısmı müzakereler sırasında verilen önergeler olabilir, bir kısmı karar alındıktan sonra ayrıca Birleşik toplantı celse halinde değilken üyelerce Başkanlığa intikal ettirilmiş önergeler olabilir.

Bunların müzakeresi bakımından bir tefrik yapmaya ihtiyacı vardır. Çünkü sıkıyönetim konusu müzakere edilmekteyken verilecek önergeler için mesele yoktur. Bunlar normal müzakere usullerine göre görüşülecek ve karara bağlanacaktır. Ancak bir kere karar alındıktan sonra, meselâ sıkıyönetimin ilânı karara bağlandı, sıkıyönetimin ilânı karara bağlandıktan sonra, bilfarz ertesı gün, bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi tarafından sıkıyönetimin kaldırılması hakkında yeniden bir önerge verilse bunun hakkında nasıl bir muamele yapılacaktır? Bunu tanzim etmek gerekmektedir. Bu gibi önergelerin verilemeyeceğini söylemek mümkün değildir. Anayasamızın 124 nci maddesi bu konuda Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine tam bir hak tanımaktadır. Ancak bu önergeler bu şekilde her defasında verildikçe

Başkanlık nasıl bir muamele yapacaktır? Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısının normal toplantı günleri yoktur. Türkiye Büyük Millet Meclisi böyle bir önergeyi görüşmek için ne zaman, nasıl toplanacaktır? Bir kere bu meseleyi tesbit etmek lâzımdır. İkinci bu gibi önergeler yolu ile alınmış bir kararın üzerinde sık sık tasarruf yapmak imkânının ve alınmış bir kararın zedelenmesi imkânını da ortadan kaldırmak lâzımdır. Bu bakımdan şöyle bir teklif yapıyoruz; ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraların şöyle değiştirilmesini istiyoruz:

«Yukardaki fıkrada söz konusu kararname veya istemde zikredilen sürelerin kısaltılması hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri görüşme sırasında önerge verebilirler.

1 nci fıkrada söz konusu kararname veya istemler birleşik toplantıda karara bağlandıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin sıkıyönetimin kaldırılması veya süresinin kısaltılması için verdikleri önergeler, Başkanlıkça alındıkları tarihi takibeden yedi gün içinde gündeme alınır ve üzerinde görüşme açılıp açılmaması konusu görüşme yapılmaksızın oylanır. Görüşme açılması reddedilirse, önerge de reddedilmiş olur. Görüşme açılması kabul edilirse, önerge yedi gün içinde gündeme alınır.

1 nci fıkrada söz konusu Başkanlık yazıları alınır alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başkanlıkça derhal birleşik olarak toplantıya çağrılır.»

Bu suretle bu önergeler de bir nizama bağlanmış olacaktır.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yok. Teklifi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 29 ncu yeni 26 nci maddenin 2 nci, 3 ncü ve 4 ncü fıkralarının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«Yukarıdaki fıkrada söz konusu kararname veya istemde zikredilen sürelerin kısaltılması hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri görüşme sırasında önerge verebilirler.

1 nci fıkrada söz konusu kararname veya istemler birleşik toplantıda karara bağlandıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin sıkı yönetimin kaldırılması veya süresinin kısaltılması için verdikleri önergeler, Başkanlıkça

alındıkları tarihi takiben yedi gün içinde gündeme alınır ve üzerlerinde görüşme açılıp açılmaması konusu görüşme yapılmaksızın oylanır. Görüşme açılması reddedilirse, önerge de reddedilmiş olur. Görüşme açılması kabul edilirse, önerge yedi gün içinde gündeme alınır.

1. nei fıkrada söz konusu Başbakanlık yazıları alınır alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başkanlıkça derhal Birleşik olarak toplantıya çağırılır.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul buyurulan önerge ve bu değişiklik dairesinde maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Efendim, bölüm numarası hakkında bir takrimimiz vardır.

Yüksek Başkanlığa

«Altıncı kısım» ibaresi «Beşinci kısım» olarak değiştirilecektir. Arz olunur.

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Oyunza sunuyorum. Takriri kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ALTINCI KISIM

Diğer hükümler

T. B. M. M. Birleşik Toplantısı kararlarının yayınlanması

MADDE 27. — 10, 11, 17. 18. 19, 20, 22, 26, 27, 28 ve 29 neu maddelerde bahis konusu kararlar alınmakla ve çağrılan yapılmakla hemen hüküm ifade eder ne Millet Meclisi Başkanlığınca derhal Başbakanlığa gönderilerek Resmi Gazete ve Devlet yayın vasıtalarıyla yayınlanması sağlanır.

BAŞKAN — Bu hususta da Komisyonun bir önergesi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 30, yeni 27 nei maddede 10 neu maddeye yapılan atıf 7 nei maddeye; 11 nei madde-

ye yapılan atıf, 8 nei maddeye; 17 nei maddeye yapılan atıf 14 neu maddeye; 18 nei maddeye yapılan atıf 15 nei maddeye; 19 neu maddeye yapılan atıf 16 nei maddeye; 20 nei maddeye yapılan atıf 17 nei maddeye; 22 nei maddeye yapılan atıf 19 neu maddeye; 26 nei maddeye yapılan atıf 23 neu maddeye; 27 nei maddeye yapılan atıf 24 neu maddeye; 28 nei maddeye yapılan atıf 25 nei maddeye ve 29 neu maddeye yapılan atıf da 26 nei maddeye yapılmış olacaktır. Arz olunur.

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bir diğer takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 30, yeni 27 nei maddedeki «Millet Meclisi Başkanlığınca» ibaresinin «Birleşik Toplantı Başkanlığınca» olarak tadilini arz ederim.

İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Maddeyi bu değişiklikle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İçtüzükte sarahat olmıyan haller

MADDE 28. — Bu İçtüzükte sarahat bulunmıyan hallerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı ve onun karma komisyonları bakımından, Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?.. Buyurun Sayın Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (C. Senatosu Yozgat Üyesi) — Efendim, bu maddede «Bu İçtüzükte sarahat bulunmıyan hallerde T. B. M. Meclisi Birleşik Toplantısı ve onun karma komisyonları bakımından Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır» denilmektedir. Burada metinde fazla ifadeler, ibareler mevcuttur. Onu da şu şekilde kısaca ifade etmek yerinde olur. «Bu İçtüzükte sarahat bulunmıyan hallerde Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.» demek

daha iyi olacağı kanaatindeyim. Komisyonun iştirak edeceğini tahmin ediyorum; ve bu husla ilgili bir önerge de takdim edeceğim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Eren. buyurunuz.

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Pek muhterem arkadaşlarım, küçük bir ilâve gerekiyor kanısındayım. Karma komisyonlardan gayrı olarak tahkikat ve saire için bir de geçici komisyonlar kurulabilir. Bu bakımdan «karma» kelimesinden sonra «ve geçici» kelimelerinin ilâvesi de muvafık olur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin fonksiyonunda sadece Plân ve Bütçe Komisyonu gibi daimî karma komisyonlar değil geçici komisyonlar da vardır. Binaenaleyh, onun hakkındaki mevcut umumi hükümler de burada tatbik edilmek gerekir. Onun için bir önerge veriyorum; kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ **COŞKUN KIRCA** (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım; daha evvel kabul buyurduğunuz ikinci madde gereğince T. B. M. M. Birleşik Toplantısının bütün komisyonları esasen geçicidir. Birleşik toplantıda ne kadar geçici komisyon kurulursa bunların hepsi geçicidir. Birleşik toplantının daimî komisyonu yoktur. Binaenaleyh, karma ve geçici komisyonlar ilâvesine de lüzum yoktur. Çünkü ikinci madde gereğince zaten kurulacak bütün komisyonların mahiyeti geçicidir. Bu itibarla konmamıştır.

Kaldı ki, hakikaten bu ifadeler fazladır, bunlara lüzum yoktur. İktüzük hükümleri elbette komisyonlar hakkında da tatbik edilecektir. Bu bakımdan komisyon olarak Sayın Artukmacı'nı teklifine iştirak ediyoruz. Bu itibarla bütün karma ilâh... ibareleri kalkacağından ayrıca Sayın Asım Eren arkadaşımızın önergesinin nazara alınmasına lüzum kalmıyacaktır.

BAŞKAN — Sayın Eren, önergenizi oyluyayım mı?

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Havır.

BAŞKAN — Lüzum görmüyorsunuz. Diğer önergeyi okutuyorum.

Birleşik Toplantı Başkanlığına

Eski 34 ncü yeni 28 ncı maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini teklif ederim.

İktüzükte sarahat bulunmayan haller

Madde 28. — Bu İktüzükte sarahat bulunmayan hallerde, Millet Meclisi İktüzüğü hükümleri uygulanır.

Yozgat Senatörü
Sadık Artukmacı

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmektedir. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi bu önerge dairesinde oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İktüzüğün değiştirilmesi

MADDE 29. — Bu İktüzüğün değiştirilmesi, hükümlerinin kaldırılması ve bu İktüzüğe hüküm eklenmesi hakkındaki teklifler, Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve milletvekillerince Millet Meclisi Başkanlığına sunulur.

Bu teklifler, Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzük Geçici Karma Komisyonunda görüşülür.

Komisyonun raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı genel kurulunda görüşülür ve karara bağlanır. Bu görüşme sırasında kanunların görüşülmesine dair Millet Meclisi İktüzüğünde yer alan hükümler uygulanır.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ **COSKUN KIRCA** (İstanbul Milletvekili) — Sırf redaksiyon bakımından takrirlerimiz var, efendim.

BAŞKAN — Söz istiyen? Yok.. Takrirleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 32 ncı, yeni 29 ncü maddenin ilk fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Bu İktüzüğün değiştirilmesi, hükümlerinin kaldırılması ve bu İktüzüğe hüküm eklenmesi hakkındaki teklifler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerince birleşik toplantı başkanlığına verilir.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Eski 32 nci, yeni 29 neu maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Komisyon raporu, birleşik toplantı genel kullunda görüşülür ve karara bağlanır. Bu görüşme sırasında, İçtüzük tekliflerinin görüşülmesine dair Millet Meclisi İçtüzüğünde yer alan hükümler uygulanır.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul buyrulan önergedeki değişiklik dairelerinde maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kaldırılan hükümler

MADDE 30. — Anayasanın 3 nci geçici maddesi gereğince yürürlükte olan 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin 2, 8, 9, 169, 170, 171, 172, 173, 174 ve 176 ncı maddeleri kaldırılmıştır.

Bu İçtüzük yürürlüğe girmeden önce Anayasanın 90 ncı maddesi ve 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin 170 ve 172 ncı maddeleri gereğince seçilmiş olan komisyonlar, bu İçtüzük hükümleri dairesinde görevlerine devam ederler.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım; Bu maddenin birinci fıkrasında, kaldırılan mevcut İçtüzük maddeleri arasında ikinci madde de zikredilmiştir. Bu madde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin and içmelerine dairdir. And içme hususu birleşik toplantı İçtüzüğünden çıkarılıp Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi İçtüzüklerine bırakıldığından birleşik toplantı İçtüzüğüyle bu maddenin kaldırılması uygun olamayacaktır. Bu bakımdan bu fıkranın tadili gerekmektedir. Bu yolda bir önerge veriyoruz. Ayrıca bu maddenin ikinci fıkrası mevcut soruşturma ile ilgili komisyonların çalışmalarına devam edeceğine dairdir. Bu aslında geçici bir madde olarak tedvini gereken bir hü-

kümdür. Bu itibarla buradan bu ikinci fıkranın çıkartılmasını derpiş ediyoruz. Fakat bu hükmü geçici bir madde olarak ayrıca teklif edeceğiz.

BAŞKAN — Takrirî okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 33 ncü yeni 30 neu maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim :

«Madde 30. — Anayasanın 3 nci geçici maddesi gereğince yürürlükte olan 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin 8, 9, 169, 170, 171, 172, 173, 174 ve 176 ncı maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takrirî oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi kabul buyrulan takririn yaptığı değişikliklerle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Arkadaşlar, birleşik toplantı İçtüzüğünün yürürlük maddelerine gelmiş bulunuyoruz.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Daha bitmedi efendim. Bir geçici madde teklifimiz var, müsaade buyursanız.

BAŞKAN — Gönderiniz.

Yüksek Başkanlığa

Eski 33 ncü, yeni 30 neu maddeden sonra aşağıdaki maddenin geçici madde olarak metne eklenmesini arz ve teklif ederim :

«Meclis soruşturmasıyla ilgili mevcut komisyonlar.

GEÇİCİ MADDE — Bu İçtüzük yürürlüğe girmeden önce Anayasanın 90 ncı maddesi ve 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dâhili Nizamnamesinin 170 ve 172 ncı maddeleri gereğince seçilmiş olan komisyonlar, kendilerine havale edilen konularda son kararlar alınıncaya kadar görevlerine devam ederler.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

ASIM EREN (Niğde) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Pek muhterem arkadaşlarım; ufak bir prosedür hatası oldu. Zapta taâllük etmesi bakımından düzeltmek üzere mâruzatta bulunacağım. Gerçi sayın komisyon sözcüsü arkadaşımız bu maddenin son fıkrasının geçici bir madde olarak bilâhare tedvini icabettiğini, yani bu maddeden sonra tedvini icabettiğini bildirdi ise de, bu husustaki önerge oya konmadığı için Sayın Başkanlık birinci maddeyi tadili ile oya koyduktan sonra bu maddeyi bu tadille kabul buyuranlar dediği zaman, henüz hakkında önerge okunmamış ve bir oylama yapılmamış bulunan son fıkra da tabiatıyla mündemiç olarak kabul edilmiş oldu. Yani şimdi geçici madde olarak önergesi okunmuş bulunan son fıkra hakkında sehven bir oylama yapılmış oldu. Bu itibarla bu fıkranın deminki oylamada hariç olduğunun prosüdüre, tüzüğe uygun bir şekilde Sayın Başkanlıkça ifade buyrulmasını istirham ediyorum.

Hürmetlerimle.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Takrir o şekilde verilmiş idi.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bundan evvel kabul buyrulan madde için verilmiş olan takirde, şimdi Asım Eren arkadaşımızın bahsettiği kısım çıkarılmış olarak

takirle ifade edilmiş olduğu için ayrıca yapılacak bir muamele yoktur. Bu geçici madde teklifini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, yürürlük maddesine gelmiş bulunuyoruz. Komisyon 23 nci maddeyi gönderiyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Eski görüşümüzde ısrar ediyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyona verilmesi takarrur etmiştir. Komisyon teemmül edip, tekrar görüşünü ifade etmesi lâzımdır.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Peki efendim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, yürürlük maddesine geldik ve 13 üncü madde Yüce Heyetinizin aldığı kararla komisyona verilmiştir. Komisyondan tetkik edilip geldiği zaman müzakerelere devam edilecektir.

Muhterem arkadaşlarım, müzakereler devam ederken Tahsin Demiray arkadaşımızın usul hakkında istediği söz üzerine verilmiş iki takrirlerinden bahsetmiştim. Bu takrirler Anayasa hükümlerimize ve Meclis İçtüzük hükümlerine göre oylanabilecek mahiyette takrirler olmadığı için Riyaset oylanamamıştır.

Birleşik toplantı gündeminde başka birşey olmadığı için, Birleşik toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma saati: 18,15

sek Şûrası, 1965 devlet bütçesinde Sovyetler Birliği askerî kuvvetleri için ayrılan tahsisatı 500 milyon ruble azalttı. Bu, ülkemizin, milletlerarası durumun iyileştirilmesi dâvasına kattığı bir paydır ve diğer memleketlerin de bu örneği takibetmeleri, arzu edilir bir şey olurdu tabî.

Biz, Avrupa'daki durumun normalleşmesine ve Avrupa güvenliğinin müessir bir şekil ile sağlanmasına bilhassa büyük bir önem veriyoruz. Fikrimizce, bu meselenin halli, Türkiye'nin de menfaatlerine başkalarınınkinden az uygun gelmez.

Nükleer silâhların yayılmamasını ön gören bir anlaşma akdi, büyük bir rol oynardı, hem de öyle bir anlaşma ki, nükleer silâhı olmayan memleketleri, bu silâha kavuşturabilecek gerek direkt, gerek endirekt yolların hepsini kapatsın. Açıkça söylemek gerektir ki, çok taraflı NATO nükleer kuvvetlerini kurma plânları, bu anlaşmaya götürme yolda bir engeldir.

Avrupa'da - hem de ancak Avrupa'da değil - itimat ve güvenliğin sağlanması, hallini çoktan bekliyen bir meselenin, yani NATO memleketleri ile Varşova Andlaşması memleketleri arasında bir saldırmazlık paktı akdedilmesi meselesinin halline yardım etmiş olurdu. Böyle bir Anlaşma, NATO Üyesi olan Türkiye'nin ve Varşova Andlaşmasının bir üyesi olan Sovyetler Birliği'nin menfaatlerine uygun gelmez mi?

Pek tabîi olarak, barışın sağlanmasına ve milletlerarası gerginliğin azaltılmasına yardım edebilecek faydalı neticelerin elde edilebilmesi için başka alanlar da vardır. Bunun için gereken ancak bir şey var, o da bütün devletler tarafından samimî arzu ve iyi niyet gösterilmesidir. Sovyetler Birliğine gelinece, halli gereken meselelerin çözülmesi için hiçbir zaman gayret esirgememiştir ve ileride de bu yolda başarı elde etmek için, azim ve sebatla çalışmaya hazırdır.

Bu vesile ile Kıbrıs'la ilgili meselelere merak göstermezlik edemeyiz. Biz, Kıbrıs meselesinin, Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı, her iki millî cemaatin barış içinde yaşamasını temin edebilecek bir şekilde her iki cemaatin kanuni haklarına riayet edilemesi ve Ada'da iki millî cemaatin mevcudiyetini tanıma esasında barış yoluyla halledilmesine taraftarız. «Bravo sesleri, alkışlar.» Eminiz ki, bu tutum, bütün Kıbrıslıların menfaatlerine uygundur.

Kıbrıs meselesi, hiçbir yabancı müdahale ve bilhassa askerî müdahale olmadan barışçı yollarla halledilmeli. Müdahale, Kıbrıslılara hem Rumlara, hem Türklere yeni felâketler getirebilir. Kıbrıs meselesindeki tutumumuzun, bütün alâkalı taraflarca, barış ve halkların gerçek bağımsızlığı dâvasını aziz bilen herkesçe anlayışla karşılanacağını ümitmekteyiz.

Bavlar, senatörler ve milletvekilleri,

Sözüme son verirken, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki münasebetlerin başarı ile gelişmesi için, parlâmentolarımızın ellerinden gelen her şeyi yapacaklarına emin olduğumu belirtmek isterim.

Sovyet halkı, başarılarını ve her yöndeki faaliyetlerini komşularının iyi bilmelerini samimî olarak arzu ediyor. Heyetimiz, Sovyetler Birliği Yüksek Şûrasının kendisine verdiği vazifeyi yerine getirerek 1965 senesinde Türkiye'den Sovyetler Birliğine bir parlâmento heyeti göndermek davetini sunuyor.

Büyük Millet Meclisine, önemli devlet vazifelerinin yerine getirilmesinde başarılar dileriz.

Komşumuz Türk Milletine bir defa daha en iyi saadet ve refah temennilerimizi sunarım.

Yaşasın bütün halklar arasında barış ve dostluk!

Teşekkür ederim.» (1) (Alkışlar.)

(1) Bu son cümle Podgorny tarafından Türkçe söylenmiştir.

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER (devamı)

1. — *İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Elâzığ Milletvekili Nurettin Ardaçoğlu, Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birleşik toplantısı İçtüzük teklifi ve Millet Meclisi Anayasa, Cumhuriyet Sena-*

tosu Anayasa ve Adalet komisyonlarının 7 şer üye seçilerek kurulan Geçici Komisyon raporu. (2/284) (S. Sayısı : 15)

BAŞKAN — Müzakerelere devam ediyoruz. Sayın Müftüoğlu.

SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, müzakeresini yaptığımız maddede, sayın komisyon sözcüsünün ifadelerinden sonra dahi, bir noktanın müphem kaldığını arz ve izah etmek için söz almış bulunuyorum. O da şu : Bir Vekil hakkında komisyon, aleyhine takibat yapılmaması lâzımgeldiği hususunda bir rapor vermesi halinde muhterem Meclis bu raporu benimseyişi ve reddettiği takdirde durum ne olacaktır? Kanaatimce buna bir hal çaresi bulabilmek için komisyon tekliflerinin reddine dair olan mütalâanın esbabı mucibeli takrirler cümlesinden ve takrirler muvacehesinde yerine getirilmesinin o şekilde kabulünde zaruret vardır ve bu zaruret aksine durumları bertaraf edecek yeğâne hal şekli olacaktır. Bu noktada sayın komisyon sözcüsünün fikirlerini öğrenmek bizim için faydalı olacaktır. Hürmetlerimle .

BÂŞKAN — Sayın Özek, buyurunuz.

KADRI ÖZEK (İzmir Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, bu kanunun bundan önceki müzakeresinde bir maddesi münasebetiyle söz almış ve şimdi huzurunuzda tekrarında fayda mülâhaza ettiğim görüşümü o zaman da arz etmiştim. Filhakika komisyon sözcüsü Sayın Kırca arkadaşımızın o zaman Fransa'da cari olan bir usul hakkında vermiş oldukları misalim ve bugün tatbikatın, bizim Parlâmento faaliyetimizde de tatbikinde hakkaniyet ve nesafet kaidelerine uygunluğu bakımından fayda mülâhaza edileceği hususunu arz etmiştim.

Filhakika muhterem arkadaşlarım, 19 ncu maddede bilhassa 2 nci fıkrada komisyonun Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunan raporları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısının Yüce Divana sevk kararında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir.

Muhterem arkadaşlar, sayın komisyon sözcüsü arkadaşım Soruşturma Komisyonunun yapacağı tahkikat neticesinde eğer isnadedilen fiilde bir suç unsuru bulmuş ise o takdirde Türk Ceza Kanunu veya fiili suç sayan diğer kanunlar muvacehesinde sanık bulunan Bakan veya Başbakanının hangi madde ile tecziye edilmesi hususunda tanzim edeceği raporda bir sarahat de bulunabilir. Ancak, düşünüyorum muhterem arkadaşlarım, bundan evvel Meclisimizde bir emsali geçmişti, komisyon tahki-

kat yapıyor, birçok şahitler dinliyor ve netice itibariyle tahkikat hitam buluyor. Bu tahkikatın neticesinde isnadedilen fiilin vâ'ridolmadığı yani hakkında suçluluk isnadedilen Bakan veya Başbakanın suçlu bulunmadığı neticesine varıyor ve böylesine bir rapor ile Büyük Meclis'in huzuruna geliyor.

Şimdi muhterem arkadaşlar, maatteessüf tekrar etmek mecburiyetinde kalacağım ki, yakın tarihte Yüce Divana sevk edilmek veya edilmeme mevzuu siyasi mülâhazaların üstünde bir mesele olarak mütalâa etmekten çok uzak kalmıştır. Filhal bir meselede bir Bakana isnadedilen fiilden dolayı Meclisçe teşkil edilen Karma Komisyonun yapmış olduğu tahkikat neticesinde Bakanın suçsuzluğu tebeyyün etmiş olduğu hususuna mütedair rapor Meclisimizde okunup tartışıldıktan sonra munhasıran politik ve hiç de âdil olmıyan birtakım mülâhazalarla komisyonun vermiş olduğu rapora rağmen Bakanın Yüce Divana sevkine Meclisimizce karar verilmiştir. Bu ahvalde Meclis bir madde tâyin etmek imkânını bulamamıştır. Filhal meseleyi tahkik ve tetkik eden Komisyonudur. Eğer bir suç tesbit etmiş ise bu suçun temas ettiği maddeyi de tâyin ve tesbit Komisyona aidolması iktiza edecektir. Nitekim, mesele bu haliyle Yüce Divan vazifesini görmekle muvazzaf Anayasa Mahkemesine doğru sevk edildiği zaman Anayasa Mahkemesinden gelen bir tezkere ile Meclisimizden Tahkikat Komisyonunun yapmış olduğu tahkikat neticesinde Bakanın suçsuz gördüğü halde, Meclisin bakanı suçlu addederek Yüce Divana sevk etmesi muvacehesinde ne ile ve hangi fiilden dolayı tecziye edilmesi gerektiği hususunu Meclisimizden sormuştur.

Muhterem arkadaşlar, bu mesele Meclisimizde günlerce müzakere konusu yapılmıştır. Netice itibariyle hiç de Sayın Kırca arkadaşımızın beyan ettiği gibi gelen takrirlerle Tahkikat Komisyonunun suçsuz gördüğü bir Bakanın hangi madde ile sevk edileceğine dair bir karar Meclisimizce ittihaz edilmiş değildir. Ne oldu muhterem arkadaşlar? Yeniden bir Komisyon Teşkiline Meclis karar verdi. Eğer tabiri mâzur görürseniz gerçek odur ki, yeni seçilen Komisyon evvelce yapılan tahkikat ve soruşturmalar, dinlenen tanıkların ifadeleri muvacehesinde suçsuz-

luğu tebeyyün eden bir bakanı adeta suçlu gösterilebilir için çaba sarf edebilecek bir Komisyonun teşkili zarureti ile karşı karşıya kaldı. Nitekim muhterem arkadaşlar, 2 nci Komisyon adeta kendini zorlarcasına, bakan hakkında bir madde tâyin etmek suretiyle bakanın suçluluğuna karar vermiş ve Meclisin politik havasına uygun olarak o bakan mahkemeye sevk edilmiştir. Derdest bulunan bu dâva hakkında nasıl bir karar ittihaz edilecek, bu hususta beyanda bulunmak, Anayasanın men'etmiş olduğu bir durum olması itibariyle konuşmıyacağım. Yalnız muhterem arkadaşlarım bendeniz hassaten istirham ediyorum, Meclisimiz her hangi bir suçlunun tekevvün suçu muvacehesinde Anayasanın kendisine vermiş olduğu yetkilerle mücehhez olarak af yetkisini kullanır bir suçlu hakkında, tahkikat yapılmakta olsun veya olmasın, af yetkisini kullanarak o suçluyu mahkemeye sevk etmiyebilir. Ama hiçbir zaman ceza hukukunda sarıh bir hüküm taşımadığı ahvalde suçsuz bir insanın suçluluğuna yetkili bulunmayan bir teşekkülün hüküm vermesine kanaatimce hukuk prensipleri muvacehesinde dahi cevaz yoktur.

Demek isterim ki, muhterem arkadaşlar, Yüce Divana sevk salâhiyeti her ne kadar Yüksek Meclisin işe de, kendi namına isnadedilen fiilin vârid olup olmadığı veya suç addedilip addedilmediği ve fail hakkında son tahkikatın açılıp açılmamasında yetkili kıldığı Komisyon yapmış olduğu tahkikat neticesinde eğer alâkalı bakanı veya başbakanı suçsuz görmüşse, bu Komisyonun bu tahkikatına rağmen, «Hayır Komisyonun vermiş olduğu karar vârit değildir. Binaenaleyh behemahal biz bu bakanı şu veya bu mülâhaza ile suçlu görmekteyiz, Yüce Divana sevk edeceğiz. Madde tâyin et, her hangi bir takdir gelecek.» Takriri veren kişi kim?.. Parlâmento üyesi. Meseleyi tahkik etmiş mi?.. Hayır! Mesele hakkında malûmatı var mı? Hayır. Burada dinleyecektir ve bir madde tâyin edecektir.

Muhterem arkadaşlar, bu kadar mühim olan bir meselede, memleketin zamanı idaresinde Büyük mesuliyetler deruhte etmiş bir kişinin hay-siyet ve şerefine efkârı umumiye muvacehesinde rencide edecek böyle bir muameleye kanaatimce cevaz verilmemesi hak ve hukuk kaidelerine en uygun hal çaresi olsa gerektir.

Netice itibariyle, Komisyon şayet meselede suçluluk görmüşse ve Yüce Divana sevk husu-

sunda bir raporla Meclis huzuruna çıkmışsa, Meclis isterse bu rapora istinaden o bakanı ve faili Yüce Divana sevk eder veya etmez. Bunda karar Yüce Heyetindir, ama suçsuzluğu bu tahkik tebeyyün etmiş, delillerle ortaya konmuş bulunan bir kişinin böylesine gelen Komisyonun raporunu hiç kaale almaksızın birtakım siyasi mülâhazalarla veya başka mülâhazalarla o arkadaşlarımızı Yüce Divana sevk edilmesini hakkaniyete hiçbir zaman uygun görmemekteyim. Meclis bir nevi takipsizlik kararı mahiyetinde bulunan o rapora kanaatimce ittiba etmelidir, çünkü suçluluğu tebeyyün eden bir kişinin suçluluğuna değil, ama suçluluğu tebeyyün eden her hangi bir kişinin suçsuzluğuna olmasa dahi, affına karar vermek Meclisin yetkisi cümlesindendir. Bunun hilâfına hareket, yahut suçsuz bir kişiyi zoraki suçlu olarak mahkemeye sevk etme yetkisi Anayasanın hiçbir maddesinde ve hiçbir kanunda mevcut değildir. Kaldı ki, tekrar ediyorum, hak ve nasafet kaidelerine, hukuk prensiplerine de böylesine bir davranış uygun düşmez.

Bu hususta Komisyonun görüşünü öğrenmek-te fayda mülâhaza ediyorum. Hürmetlerimle.

BASKAN — Buyurun Komisyon Sözcüsü.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, komisyon biraz evvel bu husustaki görüşünü Sayın Hüsamettin Atabeyli arkadaşımızın konuşmasına cevaben arz etmişti. Sayın Kadri Özek arkadaşımızın, Türkiye Büyük Millet Meclisinde daha önce geçmiş bâzı emsale istinaden yaptığı konuşma üzerine bâzı hususları ayrıca tasrih etmek ihtiyacını duydum.

Bundan evvel bahsettikleri hâdisede vukubulan usuli aksaklık, itham edilen bakan hakkında Yüce Divana sevk kararı vermemesini tavsiye eden Soruşturma Komisyonunun raporunun oylanması sırasında reddedilmesi, fakat reddedildikten sonra yani Yüce Divana sevk hususunda bir irade izhar edildikten sonra bu iradenin hangi ceza maddesine istinadettiğinin belirtilmemiş olmasından doğuyor. Getirdiğimiz madde böyle bir usulî hatanın tekerrürüne tamamiyle mâni olacak mahiyettedir. Şöyle ki, biraz evvel Atabeyli arkadaşımıza arzı cevap ettiğim ve zannedirim kendisini tatmin ettiğim şekilde prosedür şöyle cereyan edecektir. Eğer Soruşturma Komisyonunun raporu ilgili bakan hakkında Yüce

Divana sevk kararı verilmemesini iltizam ediyorsa, Genel Kurulda Soruşturma Komisyonu raporunun neticesine iştirak etmiyen üyeler bu komisyon raporunun reddini isterken verecekleri takrirlerle aynı zamanda Yüce Divana sevk kararının hangi ceza maddesine istinadettiğini de belirtmek mecburiyetinde olacaklardır.

Komisyon raporu vardır, komisyon raporunda Yüce Divana sevk edilmeme tavsiyesi yer almaktadır. Genel Kurul bu karara istinadedebilir veya etmiyebilir. Genel Kurul bu karara istinadetmemek arzusunda ise bu yoldaki iradesini ancak ve ancak, mevcut maddeye göre, hangi ceza maddesine göre Yüce Divana sevk edilmesini istediğini açıklayacak bir takriiri kabul etmek suretiyle yapacaktır. Biraz evvel de arz ettiğim gibi, komisyon raporunun munhasıran reddi hakkında bir takrir verilmek bahis konusu olamaz. Verilecek takrirlerde behemal komisyona sevk kararının hangi ceza maddesine istinadettiği de belirtilmek iktiza edecektir. Eğer görüşmelerin sonunda komisyon raporu oylanır ve o arada takrir gelmemiş bulunursa ve komisyon raporu bu oylanma neticesinde reddedilirse, müzakere kapanmış olmayacaktır. Mevcut maddeye göre Başkanlık dosyayı Anayasa Mahkemesine göndermeyecektir. Bu takdirde Yüce Divana sevk kararının tekevvünü ancak ve ancak Anayasa Mahkemesinin de daha evvelki kararında belirttiği şekilde, ceza maddesini tasrih eden bir önerenin oylanması suretiyle olacaktır. Böyle bir önerge gelmedikçe ve böyle bir önerge Birleşik Toplantının kararına iktiran etmedikçe Yüce Divana sevk kararı da verilmiş olmayacaktır. Bu itibarla Sayın Özek'in bahsettiği durumun yeniden tahaddüs etmesine imkân yoktur.

Kendisinin şikâyet ettiği ve şikâyetinde haklı olduğu durum şu idi: Komisyon raporu reddedildi, komisyon raporunda Yüce Divana sevk edilmeme tavsiyesi vardı; bu rapor reddedildi. Reddedildikten sonra yapılması iktiza eden şey, hangi esasa binaen reddedildiğini aynı celsede birleşik toplantı tarafından karara bağlanmasını sağlamaktı. Bu yapılmaksızın rapor ret kararı ile birlikte Resmî Gazetede çıktı ve bu şekliyle Anayasa Mahkemesine gönderildi. Yüce Divana sevk iltizam etmiyen raporun reddi, mefhumu muhalif icabı Yüce Divana sevk gerektirdiğinden, fakat Yüce Divana sevk için hangi ceza maddesine dayanıldığı belirtilmemiş olduğundan

dolayıdır ki Anayasa Mahkemesi dosyayı yeniden birleşik toplantıya iade etti. Bu madde ile böyle bir iade durumu mevzuabahsolmayacaktır artık. Çünkü, her halükârda bu dosya burada Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantı kararı tekevvün edebilmek ve Resmî Gazetede intişar edebilmek için şart, evvelemirde Meclisin kararına, Yüce Divana sevk kararının hangi ceza maddesine istinadettiğinin de iktiran etmesiyle mümkün olacaktır. Dosyanın da gönderilmesi ancak ondan sonra mümkün olacaktır. Böyle olunca Kadri Özek arkadaşımızın bahsettikleri şıkta olduğu gibi Anayasa Mahkemesinin dosyayı yeniden Meclise iade etmesi durumu bahis mevzuu olmayacaktır. Bu bakımdan madde tamamıyla sarihtir, verdiğimiz izahların ışığı altında da zannedersem durum aydınlanmıştır. Ayrıca eğer kendilerinin müdafaa ettikleri husus, Soruşturma Komisyonunun Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunması takririnde, bu raporun Genel Kurulca müzakere konusu yapılmaması ve bu kararın Meclise niyabeten alınmış bir karar farz olunup birleşik toplantının da bu karara «ipso jure» bu karara iltihak ettiği faraziyesinin vaz'edilmesi ise; komisyonunuz bu fikirde değildir. Daha evvel bu konuda yapılmış olan bütün tatbikat bu yolda bir durumun yaratılmasına imkân vermemektedir. Birleşik Toplantı Genel Kurulunun bu konudaki karar salâhiyeti tamdır. Bu itibarla eğer maksatları - tekrar ediyorum - Soruşturma Komisyonunun Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunması takdirinde bu tavsiyenin kendiliğinden otomatik olarak Genel Kurulda bağlanması ise; komisyon bu fikre iştirak etmemektedir.

BAŞKAN — Sayın Eren. (Soldan, «önerge var» sesleri) Efendim? (Soldan «bir takririmiz vardı» sesleri) Takriiri okuyacağız, Meclis kapanırken okuyacağız onu efendim. Müzakereler devam ediyor.

KADRI EROĞAN (Urfa Milletvekili) — O zamana kadar iş işten geçecek Sayın Başkan.

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Pek muhterem arkadaşlarım; şimdi sayısı 19 neu olan madde metni, teklifi yapan Muhterem Heyetin getirdiği metinden esaslı iki noktada ayrılmaktadır.

Bunların birisi; raporların sadece Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna sunulması şeklinde

olmasına karşı Geçici Komisyonun bunu oylamaya tabi tutması.. Bu bir.

İkincisi, yine teklifi yapan Muhterem Heyetin suçlama halinde gizli oylamaya gitmeyi âmir bir hüküm koymasına mukabil muhterem Geçici Komisyonun bu gizli oylamadan kaçınması, sadece oylamaya tabi tutması noktasıdır. Tabii bu esaslı fark «beraati zimmet asıldır» hukukî kaidesini ele aldığımız zaman, henüz hakkında bir hükümlülük, bir mahkûmiyet ve bir ceza hükmü sâdir olmamış bulunan insanların, bhusus bunların Devletin yüksek kademelerinde görev ve sorumluluk sahibi insanlar olduğu da düşünülürse, şeref ve haysiyetlerinin korunması için yapılacak olan oylamaların muhakkak surette gizli olmasında, insan hakları bakımından da, bu Yüksek Meclisin şeref ve haysiyetleri koruması bakımından da fayda vardır kanaatindeyim.

Ancak muhterem Geçici Komisyon ki, bugün onun sözcülüğünü yapan muhterem arkadaşımız haddizatında bu teklifi yapan Muhterem Heyetin içinde ve raportör olarak da görev almış bulunuyordu. Binaenaleyh, her ikisini - kendisinden istirham ediyorum - nasıl telif ettiler de şimdi Geçici Komisyonun şeyini müdafaa ediyorlar? Acaba bu hususta benim anlamadığım bir gerekçe mi vardır? Yani gerek raporun da ovlanmasını isteyen muhterem heyetin ilk teklifindeki metin, gerekse onun cezai mesuliyeti bulunduğu takdirde hakkında verilen kararın gizli oylama ile verilmesinin icabettiğine aidolan metnin Geçici Komisyonda bambaşka şekle girmiş olmasının haddizatında gerekçesi nedir; bunu öğrenmek istiyorum. Eğer bu gerekçe insan hakları yönünden Muhterem Meclisimize Anayasa gereğince tevaccüh eden sorumluluğun üzerinde bir ağırlık taşımıyorsa bendeniz hemen bir değiştirge vererek bunun münasip bir metinle muhterem teklif sahibi heyetin getirdiği metin şeklinde kabulünü, Geçici Komisyonun metninin kabul edilmemesini istirham edeceğim.

Mâruzatım bundan ibarettir. Hürmetlerimle.

BÂŞKAN — Buyurun Sayın Özek.

KADRI ÖZEK (İzmir Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım; itiraf edeyim ki, Sayın Komisyon Sözcüsü arkadaşım Coşkun Kırcı'nın vermiş olduğu cevap beni tatmin etmekten çok uzak kaldı. Filhal kendileri derler ki, «Bundan ev-

vel beni endişeye sevk eden boşluk bu maddede mevcut değildir.» Mevcuttur, muhterem arkadaşlarım, hem de daha ağır şekilde mevcuttur. Bilhassa bunu tebarüz ettirmek isterim, daha ağır şekliyle mevcuttur.

Çünkü sayın arkadaşımız derler ki, «Komisyon yapmış olduğu tahkikat neticesinde failin suçsuzluğunu tesbit eden bir raporla gelir ve bu rapor muhterem Meclisin oyuna iktiran eder ve netice itibariyle komisyonun suçsuz gördüğü bir bakan veya alâkalı kişi Yüce Divana sevk edilmek mevkiinde bulunur.»

Derler ki, Sayın Kırcı arkadaşımız, «Eğer madde tâyin etmemişse, Muhterem Meclis, madde tâyin etmeksizin Yüce Divana sevk kararı vermişse, bu dosyayı Başkanlık Divanı Yüce Divana sevk edemiyecektir.» Ne zamana kadar? Ha, bunun zamanını şimdiden tâyin ve tesbit etmek mümkün değil arkadaşlar, mümkün değil... Bu olsa, olsa ancak (umumi hükümlere göre, ortada müruruzamanın işliyeceğine pek kaani değilim, şahsan) müruruzaman bakımından belki vâridolur da dosya kalkar; ona da mahkeme karar verecek; ama behemahal dosyanın mahkemeye gitmesi şart ve zaruridir.

Şimdi teminatını verebilir mi, Sayın Coşkun Kırcı arkadaşımız, mutlaka gelecek bir taktır, bir madde tâyin edecek. Mümkün değil! Meclisi ancak Başkanlık Divanı temsil eder. Başkanlık Divanının buna yetkisi var mı? Yok. Ne yapacak Başkanlık Divanı? Kavli mücerret ile, şu veya bu mülâhaza ile, hattâ daha çok eza etmek için madde tâyin etmez, Yüce Divana sevkine karar verir..

Muhterem arkadaşlar, bir insanın suç zanlısı olarak uzun müddet töhmet altında kalmanın psikolojik neticelerini her halde Sayın Kırcı arkadaşımız Ceza Hukuku psikolojisi bakımından zannederim en az benim kadar düşünebilirler. Ne olacak neticede? Bililtizam Yüce Divana sevkini istemekle beraber madde tâyin etmiyecek, o dosya bu madde tâyin edinceye kadar, Sayın Kırcı arkadaşımızın beyanlarına göre Başkanlık Divanında kalacak, Yüce Divana sevk edilmeyecek ve o kişi hayatı boyunca o suçun töhmeti altında kalacak.

Muhterem arkadaşlarım, eğer Sayın Kırca arkadaşım bu maddeye daha vuzuh vererek veya verdirerek derlerse ki, «Yüce Meclis madde tâyin etmeden Yüce Divana sevk kararı verirse bu karar hukukan muteber değildir. Çünkü, failin muhakeme edilmesine imkân yoktur.» O zaman bir dereceye kadar hafifler. Fakat bendeniz aslında bu maddenin ikinci fıkrasına muarızım. Şöyle ki. Kendilerine sarahatle söyledim, ve lûtfettiler, mütalâalarını çok benimsedim, muhterem arkadaşlar Meclisin, Anayasamızın vermiş olduğu yetkilerden bir tanesi de af yetkisidir. Hakkında suçluluk kararı verilen her hangi bir alâkalı kişinin suçsuzluğuna karar verilebilir. Yüce Meclisin bu kararı bu af mânasını tazammun edebilir; Fakat, suçsuzluğuna karar verilen her hangi bir kişinin. Rica ediyorum, hangi kişinin Meclis suçluluğuna karar verme yetkisini haizdir ve bugüne kadar bütün dünya parlâmentolarında suçsuz olan bir kişi Meclise sevk edilmiştir de, hakkında tahkikat yapılmadan mahkemeye suçlu sıfatı ile sevk edilmiştir? Bunu benim mantığım almıyor. Muhterem arkadaşlar, ve diyorum ki; eğer soruşturma yapan, delilleri toplıyan komisyon alâkalı kişinin suçsuzluğuna karar vermişse, artık Meclis «hayır, illâ bu kişi suçludur, mahkemeye sevk edeceksin» diye bir karar verme yetkisini haiz değildir. Anayasa da buna cevaz vermemiştir. Anayasamız Meclisi bir kişiyi affa, suçlu bir kişiyi, hakkında takibat yapılan suç isnadedilen bir kişiyi affa yetkili kılmamıştır. Ama, aksine hüküm yoktur ve fikri muhalifinden de bu yola gitmeye imkân yoktur.

Bu itibarla bu maddenin bu şekildeki kabulü halinde iştirak ettikleri, benim ileri sürdüğüm endişe ve mahzur bu maddenin bu halile kabulü halinde çok daha kötü bir netice tevli dedebilecek durumlar ihdas edebilir. Bu hepimizin başına gelir muhterem arkadaşlar.

Sadece Parlâmento üyesi olarak değil, çünkü madem ki, bugün bakanlar dışardan da nasbediliyor, dışardan bir vatandaşın da başına gelebilir. Bu bakımdan istirham ediyorum, meseleyi «benim kuvvet derecem bugün şudur, senin kuvvet derecen budur, ben senin hakkında yarın şu muameleyi yapacağım» diye birtakım indî, basit ve politik hesapların

dışında, tamamen tarafsız bir mülâhaza ile kendi başına gelecekmışcesine meseleyi mütalâa edip öylesine bir madde tedvininin her bakımdan faydalı olduğu kanaatindeyim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Tuna.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) — Usul hakkında.

BAŞKAN — Neyin usulü hakkında?

Tahsin Demiray.

BAŞKAN — Bugünkü müzakere usulü daire-sinde devam ediyor.

İLHAMİ ERTEM (Edirne Milletvekili) — Size göre devam ediyor.

BAŞKAN — İzah edin, hangi husus var?

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) — Bunu izah edeceğim.

BAŞKAN — İsteğinizi yerinizden izah edin de söz verip vermemeye karar vereceğim. Usul hakkında diyerek herkese söz verilmez efendim. Usulün hangi noktasına mütâalliktir isteğinizi ifade edin.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) — O halde izah edeyim. Bugün bu üzerinde görüştüğümüz konu tartışılırken, usulü daire-sinde müzakere cereyan ederken durduruldu. Parlâmentoyu ziyarete gelen heyetin reisine burada kürsüden söz hakkı verildi, gündem kesilmek suretiyle. Bizim tavrımız bu konuşmayla alâkalıdır ve müstaceliyeti vardır. Esasen tavrın başkaca yeri de yoktur. Binaenaleyh, bunun lûtfen o konuşmayla alâkalı olması bakımından usul noktasından söz istiyorum.

BAŞKAN — Bu 15 imzalı takrirden bahsediyorsunuz ve bir de Süleyman Ünlü arkadaşımızın verdiği takrirden. Bu takrirler muhtevası itibariyle oylanamaz. Anayasamızın maddesi mahsusası ve İctüzük hükümleri Türkiye Büyük Millet Meclisinde aleni müzakerelerde cereyan etmiş hususların gazetelerde, her türlü yayın vasıtalarıyla neşrini menden alıkoymuştur. Anayasada bu hususta sarîh hüküm vardır. Meclis temenni mahiyetinde bir karar alamaz. Verilmiş olan bu takrirler oya sunulmayacaktır. Başkanlık Divanı bu hususta karar almıştır.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) — Usülsüzlük işte bu noktadadır.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim. Meclis içindeki konuşmaların yayın vasıtaları ile neşrini menetmeyi Anayasa menetmiştir. Devlet Radyosu, (TRT) bunu zaten hulasa olarak vermektedir. Sayın Sovyet Parlâmetnto Heyeti Başkanının sözlerinin ihtiva ettiği mânâyı şahıslar kendi görüşlerine göre mânalandırabilir. (A. P. sıralarından gürültüler) Her dakika her şahıs bunu cevaplandırabilir.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul Milletvekili) Usulsüzlük yaptınız Reis, tarih önünde.

BAŞKAN — Müsaade edin efendim, Riyaset bu hususta böylece karar almıştır.

Buyurunuz efendim. Biz usulsüzlük yaptığımıza kaani değiliz.

AHMET NUSRET TUNA (Cumhuriyet Senatosu Kastamonu Üyesi) — Muhterem arkadaşlar, müzakere mevzuu maddede Soruşturma Komisyonu ile Umumi Heyet arasındaki münasebetin isabetle nazara alınmamasından dolayı bir fikir ihtilâfı doğduğunu ve Sayın Özek arkadaşımızın bu bakımdan maddeye muhalif olduğunu zannetmekteyim.

Yüksek malûmlarının olduğu vechile teşekkül eden komisyonlar Umumi Heyet namına tahkikat yapar. Fakat karar verme hakkı Umumi Heyete aittir. Şimdi bir Soruşturma Komisyonu kurulmuştur. Bu Soruşturma Komisyonu bir tetkikat yapmıştır. Şu tetkikatın sonunda bir bakan hakkında son tahkikatın açılmasına karar verilmek gibi bir neticeye varabilir. Fakat bu komisyonun noktai nazarıdır. Nihai karar vermek yetkisi Umumi Heyetindir. Binaenaleyh, komisyon karar verdi artık komisyon kararının hilâfına Umumi Heyet karar veremezmiş gibi bir netice ile mutlâka bunu, madem ki, komisyon son tahkikat açılmasına karar vermemiştir, binaenaleyh Adalet Divanına sevk edilmesinin gibi bir noktai nazarda isabet olmamak lâzımgelir. Pek çok komisyonların raporları vardır, gelir, Umumi Heyet bu raporu değiştirir.

Şimdi bu komisyon raporu hilâfına sevk edilesin, hayır karar verme hakkı salâhiyeti Umumi Heyetindir, binaenaleyh, Umumi Heyetin kararı istikametinde hareket etmek lâzımgelir...

Şimdi denir ki, efendim, komisyon sevk edilesin dedi, Umumi Heyet bu raporun aksine karar verdi, maddesi tasrih edilmediği için bu şahsın suçluluk hali ne kadar devam edecektir?

Arkadaşlar bu ânında olan keyfiyettir. Sayın sözcünün de ifade ettiği gibi daha oylamaya girilmeden evvel takrirlerin gelmesi mümkündür. Şu tahkikat durumuna göre falan bakanın şu maddeden Yüce Divana sevkini talebetmektedir. Eğer bu takrirler oylanırsa, oylama ile beraber iş nihayetlenecektir. Böyle olmadı mı, komisyon raporu okundu, hakkında muamele tâyinine mahal olmadığına dair olan rapor kabul edilmedi... Ne olacaktır? Aksinden Yüce Divana sevk meydana çıkıyor demektir, ne yapacak Meclis Başkanlık Divanı? İş bitmiş telâkki etmiyecektir hemen akabinde «Arkadaşlar, muamele tamam olmamıştır, Umumi Heyete sevk edilmesini kabul etmemiştir, binaenaleyh hangi maddeye göre sevk edeceğine dair bir takrir verilmesi lâzımdır» diyecektir, anında bunu oylıyacak ve bu iş bitecektir. Binaenaleyh, Kadri Özek arkadaşımızın «Efendim, sevk edilmedi, uzun zaman suçlu meydanda kalacaktır suçsuz bir insan sevk ediliyor.» Hayır, bu salâhiyet Umumi Heyetindir, bir komisyon hatâ etmiş olabilir, Umumi Heyet bu hatayı düzeltebilir ve düzeltmesi, keyfiyeti de zamana bağlı değildir. O anda o celsede yapılacak bir keyfiyettir.

Madde yerindedir, aynen kabulünü istirham etmekteyim.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Sayın Nusret Tuna'ya teşekkür borçluyum. Kendileri komisyonun beyanlarına tamamen uyan bevanlarda bulundular. Daha evvel bu İctüzük teklifinin 23 neü maddesi niçin değişik bir noktayı nazar yer almıştır. Sayın Asım Eren'e cevaben bunu kısaca arz etmek isterim. Meselenin Anavaşan'ın tefsiri bakımından da büyük bir önemi vardır.

Halen görüşülmekte olduğumuz maddeye teklifin ilk metninde tekabül eden madde 23 neü maddedir. Burada 1 ne fıkıradaki şöyle demektir. «Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonunun raporu, ilgili Başbakan veya Bakanın Yüce Divana sevkı gerekmeyen sonucuna varıyorsa, rapor, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun bilgisine görüşmesiz olarak sunulur.»

Şimdi bunun böylelikle, bu tarzda metinde yer almış olmasının sebebi, halen mer'î bulunan

İçtüzüğün 176 ncı maddesinden doğmaktadır. Bu madde aynen şöyledir. «Encümenin nihai mazbatası cezai ve mali mesuliyeti müstelzim ise, tahkikat evrakı, Teşkilâtı Esasiye Kanunun 67 ncı maddesi mucibince Meclis kararıyla teşkil olunacak Divanı Âliye nihayet onbeş gün içinde tevdi olunur.» Yani Divanı Âli teşkili hakkında Meclis kararı ne zaman alınabilir, madde lâfzi bir şekilde tefsir edildiği takdirde ancak encümenin nihai mazbatası cezai mesuliyeti müstelzim ise... Müstelzim değilse? «Bu takdirde esasen Divanı Âliye sevk edilmesi yolunda bir karar bahis mevzuu olamaz» gibi bir neticeye 176 ncı maddenin lâfzı ile ulaşmak mümkündür. Yalnız halen mer'i olan bu 176 ncı madde meriyete girdi gireli Türkiye Büyük Millet Meclisinde tatbikat bu maddenin lâfzına uygun olarak değil, fakat Genel Kurulun komisyon kararları üzerinde tasarrufta tam bir yetkisi bulunduğu yolunda, biraz evvel Sayın Tuna arkadaşımızın beyanları istikametinde cereyan etmiştir. Demek oluyor ki, bugüne kadarki tatbikatta da 176 ncı maddenin lâfzından çıkarılabilecek bu tarzda bir mâna aslında bu maddede mevcut telâkki edilmemiştir. Kaldı ki, mevcut, Anayasa....

KADRİ ÖZEK (İzmir Milletvekili) —Telâkki edilmiştir. Tatbik edilmiştir.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (Devamla) — Hayır, hiçbir zaman olmamıştır, tetkik edilmiş Sayın Özek. Tek bir misali dahi yoktur.

Kaldı ki, Anayasa Mahkemesi huzuruna Sayın Özek'in bahsettiği dosya gittiği zaman, orada maznun avukatları tarafından soruşturma Komisyonunun Yüce Divana sevk etmeme kararı vermesi takdirinde bu kararın T. B. M. Meclisi Birleşik Toplantısı Genel Kurulunca da vacübül ittiba olduğu yolunda meri İçtüzüğün 176 ncı maddesinin lafzına istinaden bir görüş müdafaa edilmiş, fakat Anayasa Mahkemesi aldığı bir ara kararla Anayasanın 90 ncı maddesine istinaden ve evvelki tatbikatın 176 ncı maddeyi böyle anlamamasına istinaden, bu görüşü reddetmiştir.

Binaenaleyh, Geçici Karma Komisyon kurulduğu zaman Anayasa Mahkemesinin bu ara kararı alınmış bulunuyordu. Ve en yüksek kazai merciin bu ara kararı muvacehesinde Türkiye Büyük Millet Meclislerinde öteden beri mevcudolan tatbikata da uymak bakımından, Ko-

misyonce teklif metni şimdi gördüğünüz madde haline getirilmiştir.

Şimdi Sayın Özek arkadaşımız şundan endişe ediyor: Kendisiyle son beyanından anlıyorum ki, esasta bir mutabakat halinde bulunmama durumu yoktur. Kendisinin endişesi şuradan geliyor: Soruşturma Komisyonu bir rapor veriyor. Bu raporunda ilgili bakan Yüce Divana sevk edilmesin, diyor. Genel Kurul bu yolda karar almak niyetinde değil. Kararın tekevvünü için ne lâzım? Bir önerge verilmesi ve bir ceza maddesinin gösterilmesi ve bu önergenin kabulü gerek. Ne zaman kabul edilecek? Zaman geçebilir, karar alındı mı alınmadı mı, durum meşküktür, bu vaziyetten kurtulalım. Güzel! Bunun için mevcut şu fıkra Komisyonun Yüce Divana sevk tavsiyesinde bulunan kararları ile T. B. M. Meclisinin Yüce Divana sevk kararlarında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir, dendikten sonra şöyle bir cümle ilâvesi, hem bu okuduğu fıkra esasını tekrar etmek bakımından, hem de Sayın Özek'in endişesini karşılamak bakımından yerinde olur kanaatindeyim.

Komisyon Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunan raporlarının reddi ancak Yüce Divana sevka dair olarak verilip sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önergenin kabulü ile mümkün olur. Bunu buraya koyarsak prosedür bakımından şu açıklığa kavuşmuş oluruz:

Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunan raporu reddedildi. Nasıl reddedildi? Oya kondu, «kabul edenler.. Etmeyenler.» dendi. Kabul edilmediği anlaşıldı. Bu takdirde Yüce Divana sevkini hangi ceza maddesine dayanacağını belirten bir veya birkaç önergenin gelip oylanması lâzım. Şimdi bu prosedürü basitleştiriyoruz, ne yapıyoruz? Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme yolundaki tavsiyesinin raporunun reddedilebilmesi için, doğrudan doğruya o komisyonun raporu oya konmayacak, fakat o komisyon raporunun reddini mutazammın olan, reddini mutazammın olduğu için de Yüce Divana sevkini gerektiren bir önergenin - eğer o önergede sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağı açıkça belirtilmişse bu önergenin - oylanması suretiyle olacaktır. Bu önerge kabul edilirse, esasen Yüce

Divana sevk etmeme tavsiyesini muhtevi raporu da otomatik olarak olacaktır. Bu takdirde Yüce Divana sevkini hangi ceza maddesine istinadedeceği de aynı dakikada anlaşılacaktır. Bu tadil teklifi kabul edildiği takdirde, zannediyorum, üzerinde umumi bir anlaşmaya varmak mümkün olabilir ve Sayın Tuna'nın da belirttiği şekilde Genel Kurulun Komisyon raporları üzerinde istediği gibi tasarruf etme salâhiyeti de herhalde mahfuz tutulmuş olur. Tabiatıyla, şunu da belirtmek isterim ki, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tatbikatının genel ilkelerinden birisidir... Bu suç tavsifiyle elbette ki Anayasa Mahkemesi bağlı değildir. Suç tavsifini daima değiştirebilir.

BAŞKAN — Başka söz istiyen... Yok. Komisyonun tavrini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 22 nci yeni 19 ncu maddenin ilk fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonunun raporu o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın, ilgili Başbakan, Bakanlar Kurulu üyesinin de dinleneceği bir görüşmeden sonra Genel Kurulca oylanır.»

Keçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci takriri okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 22 nci maddesinin yerine teklifin 28 nci maddesinin kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Takririmi geri alıyorum.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker takrirlerini geri alıyorlar.

Komisyonun diğer bir takririni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 22 nci yeni 19 ncu maddenin son fıkrasına

rasına aşağıdaki cümlelerin eklenmesini arz ve teklif ederim:

«Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme tavsiyesinde bulunan raporlarının reddi, ancak Yüce Divana sevka dair olarak verilip sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önerenin kabulüyle mümkün olur.»

Keçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oyunza sunuyorum... Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul buyurulan takrirlerdeki değişikliklerle birlikte maddeyi oylarınıza sunuyorum... Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Meclis Soruşturma komisyonlarının çalışma usulü

MADDE 20. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Hazırlık Komisyonu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonunun toplantı ve karar oranı üye tamsayısının salt çoğunluğudur.

Bu komisyonlarda kendi üyeleri dışındaki Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri bulunamazlar.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Buyurun sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, kısaca arz edeceğim. Bu maddeye göre salt çoklukla karar verilebilecek. Yani şimdiye kadarki Meclisimizin umumi kaidesi tatbik edilecek.

Bendeniz, bunu tehlikeli bulmaktayım. Bu komisyonlar gerek hazırlık komisyonu, gerekse soruşturma komisyonu, başlıbaşına kazai bir fonksiyonu ifa etmektedir. Başka memleketlerle de kolay kolay mukayese imkânına sahip değiliz. Meselâ İngiliz Parlamentosunda bir Meclis itham edici oluyor, diğer Meclis karar verici oluyor. Bizde ise Meclisten itham yapılıyor ve Yüce Divanda da muhakeme icra olunuyor. Yani onlarla tam mukayese yapmak imkânına sahip değiliz.

Şimdi, buradaki görüşüm; bizim millî durumumuza uygun bir görüştür. Yani şu memlekette şöyle olabilir, bu memlekette böyle olabilir, ama bizim ihtiyacımız ki üç senelik tatbikat içinde ortaya çıkmıştır bu kadar mühim Soruşturma Komisyonları maalesef toplanma-

maktadır, birkaç kişinin gayretine kalmaktadır.

nin gayretine kalmaktadır. Ve bir kaç kişinin yaptığı bir soruşturma veya hazırlık neticesinde bir bakanın sorumluluğuna gidilmektedir. Oysaki, bütün bu mekanizma, yani bakanların normal kazadan ayrı olarak başka, özel bir kazaya tabi tutulması üzerinde münakaşalar vardır. Niçin bir bakanı normal mahkemenin dışında mahkemeye sevk ediyoruz? Bunun sebebi; gerek burada kabul ettiğimiz gibi, gerekse Anayasada kabul ettiğimiz gibi ve nazariyatta kabul edildiği gibi tek tek sebebi; bakan gibi, bakanlık gibi yüksek bir mevkie ulaşmış insanların normal kaza organları elinde daha fazla tazyik altında kalabileceği mevkilere geleceği ileri sürülmüştür. Nazariyede böyledir, tatbikatta böyledir, ayrı bir usul kabul ediyoruz. Fakat biz prensip olarak usulü kabul ettikten sonra, tatbikatında aynı titizliği gösteremiyoruz. Yani bu kadar ayrı tutuyor, ehemmiyet veriyoruz, sonra getiriyoruz üvenin tam sayısının salt çoğunluğu ile, yarıdan bir fazlası ile toplanıyor ve karar veriyoruz. Ben bir komisyonda, tatbikatında da bulundum, gayet acı bir şey!

Şimdi bugün Türkiye’de, bununla mukayese edilmesi, karşılaştırılması mümkün olmayan meselâ baroların disiplin meclisleri vardır. Baroların disiplin meclisleri avukatlar hakkında disiplin cezası tatbik eder, bazen meslekten çıkartmaya kadar, neticeleri ağır cezalar verebilir. 1959 senesine kadar bu disiplin komisyonları normal bir ekseriyetle toplanıyordu: Fakat Yüksek Kurulun aldığı bir kararla bunların kazai fonksiyon ifa eden kurullar oldukları için, tıpkı nasıl mahkemeler tamsayı ile toplanıyorsa bunların da tamsayı ile toplanması iktihat edildi. Yani Avukatlık Kanununun çıkmasında aşağı - yukarı 20 sene meselâ İstanbul Barosunun 11 kişilik bir İdare Heyeti vardır, 11 kişinin, disiplin kararı verirken toplanması hususunda iktihat teessüs etti ve bugün fiilî durum olarak bunu yapmaktadırlar....

Şimdi, benden daha tecrübeli olduğuna inandığım arkadaşlarımla da görüştüm, onlar derler ki, böyle bir tamsayı istemek; bu komisyonların fiilî olarak toplanmasını engellemek ve tahkikatı

sürüncemede bırakmak neticesine varabilir, derler. Bu sebeple takririmde ben, bunlar kazai fonksiyon gören topluluklar, komisyonlar olduğu için tamsayı ile toplanmasını kalben düşünmüştüm. Fakat, tatbikatı da nazarı itibara alarak bunun hiç olmazsa üçte iki ekseriyetle toplanmalarını ve karar vermelerini temin etmenin lâzımgeldiği kanaatindeyim. Aksi halde bugünkü tatbikat hiç de adaleti getirici bir vaziyette değildir. Komisyon üçte bir üye sayısı ile toplanır, kimse dosyayı okumaz ve bir bakan bu kadar Anayasada hususi, özel bir sistem içine koyduğumuz bir bakan ki, Türk Milletinin Bakanındır, hangi partiden olursa olsun, nereden gelirse gelsin, bugün bu parti var, yarın o parti var, bir bakanın hayati, istikbali birkaç kişinin eline kalır. Komisyonun rakamı büyük gözükmesine rağmen bu nısap meselesinden dolayı eline kalır.

Onun için istirham ediyorum, muhterem Komisyon Sözcüsünden, bu noktadaki geçmiş tatbikatı nazarı itibara alarak bize anlayış göstermelerini rica ediyorum. Fikrim tamsayı olmakla beraber tamsayıda ısrar etmiyorum. Bir kaza organı gibi karar verdiğine, suçladığına göre tamsayı olması lâzımgelir.

Ceza Usulü Muhakemelerinde de böyledir. Bir hâkim eksildi mi bu karar alınmayacaktır. Onun için Ceza Muhakemeleri Kanununun 381 nci maddesinde daima yedek bulundurulur. Eksiklik olduğu zaman yedekle tamamlanır ve tamsayı ile karar verilir. Bunu gösteren bir takrir sunuyorum, değerli yardımlarınızı rica ederim.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım; Komisyonumuz da sayın Reşit Ülker arkadaşımızı harekete geçiren endişelerin, bir dereceye kadar tesiri altında kalmıştır. Yalnız kendisi kadar ileri gitmeyi de parlamento çalışmalarının realitesine uygun bulamamıştır. Bir soruşturma Komisyonu kurduğumuz zaman bu soruşturma Komisyonunun toplantısını üyelerinin tamamı ile akdetmesini istemek, hakikaten muhali istemek demektir. Yalnız Türk Parlamentosunun değil, hiçbir parlamentonun böylesine ideal bir çalışmayı başarabileceği misali pek verilemeye gerektir. Oniki kişilik bir komisyon kurduğumuzu kabul edelim, toplantı oranı üye tam sayısıdır dersek, oniki kişiyi her gün, her toplantıda orada bulundurmak zannedersen realist bir

hal çaresi olmaz. Bununla beraber sayın Reşit Ülker arkadaşımızın bu endişesinde bir de haklı taraf var. O da şudur: Bugünkü mer'i İttüzük kaidelerine göre durum nedir? O, iki kişilik bir soruşturma komisyonunun kurulduğunu farzedin üçte bir ekseriyetle toplanır, yani dört kişi ile toplanır. Kaç kişi ile karar alır? İki kişiyle karar alır. Eğer Reis muayyen istikamette rey kullanır, müstenkif kalmazsa, iki kişiyle karar verir.

Reis başka tarafta ise öbür tarafta üç kişi ile karar alır. 12 kişi ile bir komisyon kuruyorsunuz, iki kişi ile karar alınmasına muayyen bir istikamette gidiyorsunuz. Bu bakımdan Reşit Ülker arkadaşım haklıdır. Yalnız Reşit Ülker arkadaşımız müsaade buyurursa, Komisyon bu tarzda karar alınmasını önleyen bir metin getirmiştir. Bundan dolayı : Yalnız toplantı yeter sayısı üye tamsayısının salt çoğunluğudur denmiyor, aynı zamanda karar yeter sayısı da karar sayısının salt çoğunluğudur. Yani bizim metnimize göre 12 kişilik bir Soruşturma Komisyonunun toplanabilmesi için 7 kişinin hazır bulunması lâzımdır, bugün olduğu gibi 4 kişinin değil. Karar verebilmek için de 12 kişinin ittifakı lâzımdır. Binaenaleyh, toplantı oranı, üyelerin tamamı olmasa dahi her hal ve kârda karar yeter sayısı olarak üye tamsayısının salt çoğunluğu hükmü sevk edilmiş bulunduğu göre, her hal ve kârda seçilmiş olan kimselerin yarısından bir fazlası behemahal muayyen bir istikamete rey kullanmak durumundadırlar. Aksi halde karar alınmış olmayacaktır. Böylelikle komisyon, getirdiği bu metin sayesinde iki çelişik mülâhazayı birbirleriyle mümkün olan en realist şekilde bağdaştırmış olduğuna kaaniim. Toplantı oranı olarak üyelerin tamamını arasak bunu gerçekleştirmek imkânı yoktur. Bugünkü durumu olduğu gibi kabul etsek bu da biraz evvel verdiğim misalde olduğu gibi 12 kişilik bir komisyonun iki kişi ile karar almasını dahi mümkün kıldığından, sayanı kabul görmüyoruz. Ne diyoruz. «Hem toplantı hem de karar oranı üye tamsayısının salt çoğunluğudur» diyoruz. Böylelikle hem toplantıları kolaylaştırıyoruz, hem de alınan kararların her hal ve kârda komisyon üyelerinin yarısından bir fazlasının reyi ile alınmasını da müeyyideye raptetmiş oluyoruz zannediyorum bu kâfi

teminattır. Aksi halde toplantı için behemahal bütün üyelerin bulunmasını şart koşsak o zaman soruşturma o kadar uzar ki, bundan Sayın Ülker arkadaşımızın arzu etmediği ilgili bakanı lüzumsuz yere yıpratana ıstıraba sevk eden bir durumun tahaddüs etmesi kolaylıkla mümkün olur.

Yalnız burada bir (oranı) ibaresi var, bunun madde metninde (yeter sayısı) olarak değiştirilmesini istirham edeceğim. «Oranı» terimi iyi değil, «toplantı ve karar yeter sayısı» olacak.

BAŞKAN — Sayın Ülker bu izahat tatmin etti mi sizi, yoksa önergenizi oyliyorum mı?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Oylayın.

BAŞKAN — Başka söz istiyen? Yok. Reşit Ülker arkadaşımızın önergesini okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

İttüzüğün 20 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili

Reşit Ülker

Madde 20. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma, Hazırlık Komisyonu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonu toplantı ve karar oranı üye tamsayısının üçte ikisidir.

Bu komisyonlarda kendi üyeleri dışındaki T. B. M. M. üyeleri bulunamazlar.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — «oranı» kelimesinin «yeter sayısı» olarak düzeltilmesini istirham edeceğim,

BAŞKAN — «oranı» kelimesini «yeter sayısı» olarak düzeltiyoruz.

Maddeyi bu şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyonun önergeleriyle geri aldığı 15 nci madde gelmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 18, yeni 15 nci madde görüşmelerin ışığında aşağıdaki şekilde tedvin edilmiştir; arz olunur.

«Meclis soruşturması açılması.

Madde 15. — 14 nci maddenin 8 nci fıkrasında bahis konusu birleşimde o sırada görevli bulunsun veya bulunmasın ilgili Başbakan veya Ba-

kanlar Kurulu üyesinin, önergeyi verenlerden ilk imza sahibinin veya onun göstereceği bir diğer imza sahibinin ve Soruşturma Hazırlık Komisyonunda her halde dinlenecekleri bir görüşmeden sonra, Meclis soruşturması isteminin dikkate alınıp alınmaması hakkında Genel Kurulca karar verilir.

Yukarıdaki fıkrada bahis konusu görüşmede son söz hakkı, hakkında soruşturma açılması istenen kimseye aittir.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Komisyondan gelen 15 nei maddenin şeklini okuttum. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dosyanun Yüce Divana gönderilmesi

MADDE 21. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda Yüce Divana sevk kararı alınırsa, dosya en geç onbeş gün içinde, Millet Meclisi Başkanlığına Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — 15 günü 7 gün olarak tâdil eden bir takririmiz vardır.

BAŞKAN — Takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 24 neü, yeni 21 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Madde 21. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında Yüce Divana sevk kararı alınırsa, dosya en geç yedi gün içinde Birleşik Toplantı Başkanlığına Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi bu değişiklikle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Siyasi parti gruplarının durumu

MADDE 22. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında mevcut siyasi parti gruplarında Meclis Soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz. Ancak, bu siyasi parti grup-

larında Meclis Soruşturması ile ilgili komisyonlar üyelikleri için gösterilecek adayların tesbiti amacıyla seçim yapılabilir.

KOMİSYON BAŞKANI COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Üçüncü maddede yapılan değişikliklere uydurmak için bu madde hakkında bir takririmiz var.

BAŞKAN — Takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 25 nei, yeni 22 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Siyasi gruplarda soruşturma ile ilgili görüşme yapılmaması.

Madde 22. — 3 neü maddede yazılı gruplarda Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz.

Ancak, bu gruplarda Meclis soruşturması ile ilgili komisyonlar üyelikleri için gösterilecek adayların tesbiti amacıyla seçim yapılabilir.»

İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

RESİT ÜLKER (İstanbul) — Efendim, bu madde bir Anayasa hükmünden ve Türkiye'nin şartlarından çıkmış bir hükümdür. Burada teklif sahipleri çok daha sağlam esas getirmiş bulunmaktadırlar. Gruplarda Meclis soruşturması ile ilgili hiçbir görüşme yapılamıyacağı Anayasa da tasrih edilmiştir. Yalnız teklif metninde (yani 22 nei madde yani eski 28 nei madde) gösterilecek adayların, ilgili komisyonlar üyelikleri seçimi için gösterilecek adayların tesbiti amacıyla gizli oyla seçim yaptırılabilir. Ancak adaylıklar hakkında dahi görüşme yapılamaz.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bu metin çok yerinde bir metindir. Vuzuhla ifade ediyor. Görüşme yapılamıyacağını vaz'ediyor. Halbuki bugün komisyon tarafından, geçici karma Komisyondan gelen metne göre Meclis soruşturmasıyla ilgili komisyonlar üyeleri için gösterilecek adaylıkların tesbiti amacıyla seçim yapılabilir. Seçimin gizli oyla yapılacağı kaidesi kaldırılmıştır. Adaylar üzerinde görüşme yapılacağı öbür metin kabul edilmediği, bu metin gibi getirdiğine göre, bu mâna çıkmaktadır. Halbuki bu gibi komisyonlara tesir altında kalmıyacak kimseleri seçmek lâzımgelir. Yani şu adam gelsin, şu Parlâmento üyesi gelsin şeysi olmamak lâzım. Yapılacak iş, toplantı açılacak, üye seçimi vardır de-

necek Aday göstermek istiyor musunuz denecek, tahtaya yazılıp gizli oyla seçim yapılacaktır.

Şimdi bu metin, teklifteki «gizli oy» olacak halbuki getirdikleri şekilde açık oyla da seçim yapılabilir. Bu, teminat teşkil etmez, yani Anayasa da vaz'ettiğimiz kaidenin tatbikatının bu şekilde olmaması lâzımgeldiği kanaatindeyim. Onun için bendeniz bir önerge sunuyorum ve 28 nci maddenin, yani bu komisyonun getirmiş olduğu 22 nci madde karşılığı olan teklif maddesinin oya konulmasını arz ve teklif ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon...

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, evvelâ şunu belirtmek isterim ki, 3 ncü maddede yapılan değişiklikler muvacehesinde ilk teklif metninin aynen kabulü mümkün değildir. Çünkü ilk teklif metninde siyasi parti gruplarından bahsediliyor. Halbuki, üçüncü maddede yapılan değişikliklerle siyasi parti mensubu olmyanların da siyasi parti gruplarına Anayasaca tanınan haklar tanınmamak kaydıyla gruplar kurabilecekleri kabul edildiği için, siyasi parti grubu terimini değiştirmek maksadıyla zaten bir takrir verdik, «Siyasi gruplar» dedik. Üçüncü maddede siyasi parti grupları deyince, pek tabii bunun içine hem siyasi partiler ve hem de diğerleri girer. Binaenaleyh, bu maddenin aynen oylanması bu bakımdan mahzur teşkil eder.

Tabiatıyla bu söylediklerim bir başka mevzu ile ilgilidir, Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın bahsettiği husus ile ilgili değildir.

Yalnız, ben bir hususu belirtmek isterim ki, adayların tesbiti amacıyle seçim yapılır. İki farklılık var : Gizli oyla seçim yapılır demiş, gizli oy kalkmış.. Bâzan adaylar gösterilir, «Kabul edenler... Etmeyenler» diye işari oyla bu iş halledilir, biter. Binaenaleyh, illâ ki gizli oyla seçim yapılacak, belki nısap olmaz ilâh... Bir grupun bu kadar aday gösterememek durumuna gelmesi dahi doğru değildir. Kaldı ki zaten çok kere grupların genel kurulları bu meseleleri halletmezler. İdare heyetleri ve hattâ grup başkanvekilleri grup idyönetmelikleri gereğince haiz oldukları yetkiye istinaden namzet gösterirler.

Şimdi, «adaylıklar hakkında dahi görüşme yapılamaz» hükmü ise bize mahzurlu gelmiştir.

Şu sebepten dolayı : Aksi ihtimalleri de düşünelim. Reşit Ülker arkadaşımıza hemen iltihak ederim. Denirse ki, «şu adamı seçelim, çünkü bu adam iyi itham eder», bu görüşme yapılması demektir. Bu, bir grupta bir üyenin, bir bakanın itham edilmesi gerektiği yolunda bir kanaate sahibolduğunu açıklaması demektir ki, bu adaylıkla ilgili görüşme sayılamaz. Biltahas zapta geçirtiyorum, adaylıkla ilgili bir görüşme değildir bu. Bu, doğrudan doğruya mevzuun kendisiyle ilgili bir görüşmedir. Burada ancak adaylıklar hakkında dahi görüşme yapılamaz dersek, bakınız ne mahzurlar doğabilir. Şu mahzur doğabilir : Burada birtakım hükümler sevk ettik, daha evvel dedik ki, falanca falanca kimseler komisyonlara üye olamaz, daha evvel komisyonda bulunmuş şu şu kimseler bu komisyonlara üye olamaz, dedik. Olabilir ki bir grupta üyeliğe seçilemeyecek kimse aslında seçilemeyecek bir kimsedir. Bu kimsenin seçilemeyecek bir kimse olduğunu söylemek ve bu uğurda görüşme yapmak Anayasa hükmünü ihlâl mânasına gelmez. Sadece o kimsenin sözcü seçilemeyeceğini belirtmek mânasına gelir. Binaenaleyh, bu meselelerde fazla katı hükümler sevk etmek bâzı endişeleri gidermeye hizmet etse dahi, aksine endişeleri de doğurabilir. Burada bu bakımdan bu derece katı bir hükme ihtiyaç olduğuna kaani değiliz. Komisyon metni yerindedir. Yalnız tekrar zapta geçirmek üzere belirtiyorum.

Biraz evvel Reşit Ülker arkadaşımız şu misali verdiler : «Falanca adayı seçelim, o daha iyi ikame eder.» Bu adayı seçmekle ilgili bir beyan değildir. Bu meselenin zatı hakkında bir beyandır. Anayasanın menettiği şey budur. Ama denirse ki, falanca kimse seçilmesine mâni bulunduğu için seçilemez. Bu meselenin zatı ile ilgili bir beyan değildir. Böyle bir beyanda bulunulabilir. Ve hattâ bulunulmalıdır. Bu itibarla, verdiğimi zannettiğim izahat da, tutanaklar bakımından gereken açıklığa tatbikatı kavuşturacaktır. İlk teklif metninin kabulü bâzı zorluklar doğurabilir. Verdiğim izahatla, Sayın Reşit Ülker arkadaşım iktifa buyururlar, bu hususun zapta geçmesiyle tatmin olurlarsa, komisyon metninin kabulü daha uygun olacaktır kanaatindeyim.

BAŞKAN — Sayın Bağcıoğlu.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş Milletvekili) — Muhterem arkadaşlar, Reşit Ülker arkadaşımızın ifade etmiş olduğu hususa aynen iştirak ediyorum. Ancak, Karma Komisyon sözcüsü Coşkun Kırca'nın verdiği izahatta, siyasi parti grupları teriminin burada olduğunu, fakat siyasi parti grupları dışındaki grupları da kapsayan bir ifade ile bunu vermiş olduklarını ifade etti. Kanaatim de o noktada kendisiyle birleşmektedir. Onun için ben şöyle bir orta yol teklif ediyorum :

Şimdi Coşkun Kırca arkadaşımız, «katı bir hüküm» dediler, katı değil. Seçimin gizli yapılmasında sosyal menfaat var, tahkikat açılan bakan yönünden menfaat var, hattâ Anayasa hükmüne uygunluk bakımından menfaat var. Bir kere siyasi gruplarda adaylar hakkında da konuşma yapılmamalı. Mademki Anayasa hükmü böyle bir tahkikatın siyasi parti gruplarında hakkında görüşme yapılmasını yasaklamış olduğuna göre, bu tahkikatı yapacak olan komisyon üyeleri hakkındaki beyanları da yasaklaması lâzımdır. Ona muvazi hüküm getirmek için bir defa bu seçimin gizli yapılması hususunu ve adaylar hakkında hiçbir görüşülme yapılmaması hususunu kabul etmeli, ancak ve ancak komisyonun mütalâasına uygun şekilde 28 nei maddenin teklif sahiplerinin maddesindeki «parti» kelimesini kaldırmak suretiyle (siyasi gruplarda) ibaresine çevirmekle iktifa edilmesinde ben uygunluk mütalâa ediyorum. Teklifi daha sarîh bir şekle getireyim :

Reşit Ülker arkadaşımız eğer müsaade buyurur, iltihak ederlerse, «Siyasi parti grupları» cümlesi yerine, «Siyasi gruplar» cümlesini ikame edelim. Buradaki «parti» kelimesini çıkaralım. Böylece komisyonun kanaati de takrirle birleşmiş olur. Bu muvazi fikirler altında takriri oylayıp kabul edelim, yahut da şöyle ifade edeyim : Komisyon lûtf buyursun, böylece bu değişiklikle önergeyi benimsesin. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Ülker, Sayın Bağcıoğlu'nun sözlerine katılıyor musunuz?

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Katılıyorum.

BAŞKAN — Yani teklif maddesindeki (parti) kelimesi çıkacak, (gruplarında) da (gruplarda) olacak.

Takririmizi bu şekilde düzeltilmiş oluyorsunuz.

REŞİT ÜLKER (İstanbul Milletvekili) — Evet efendim.

BAŞKAN — Takririni okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 22 nei maddesinin yerine teklifin 28 nei maddesinin kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Hayır Komisyon iştirak etmiyor.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor. Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Komisyonun teklifini okutuyorum.

(Komisyonun teklifi yeniden okundu.)

BAŞKAN — Komisyonun teklifini oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmmiştir.

Maddeyi, bu tadil edilen şekliyle oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmmiştir.

Cumhurbaşkanının vatan hainliğiyle
suçlandırılması

MADDE 23. — Anayasanın 99 neu maddesi gereğince Cumhurbaşkanının vatan hainliği ile suçlandırılmasını isteyen önerge, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birine eşit üyelerin imzalarıyla Millet Meclisi Başkanlığına verilir.

Bu önerge derhal Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Genel Kurulunun bilgisine sunulur; Cumhurbaşkanına bildirilir ve Genel Kurulun bilgisine sunulmasından başlayarak yedi gün sonraki birleşimin gündemine alınır.

Bu birleşimde, suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanının da dinleneceği bir görüşmeden sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte ikisinin oyuyla Cumhurbaşkanının Yüce Divana sevkine karar verilebilir. Cumhurbaşkanı, isterse, savunmasını yazılı olarak gönderebilir. Oylama açık olarak yapılır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?...
 KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş Milletvekili)

— Vatan hainliğinden komisyon ne anlıyor? Lütfen izah etsinler.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
 COŞKUN KIACA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, vatan hainliğinden ne anlaşıldığını tesbit etmek hususu komisyona ait bir yetki değildir. Bu doğrudan doğruya Birleşik Toplantı Genel Kuruluna ait bir yetkidir. Komisyonun burada yaptığı şey, Anayasanın ilgili maddesini, usuli bâzı hususları tasrih etmek suretiyle, buraya geçirmekten ibaret kalmıştır. Anayasanın 99 ncu maddesi şöyledir:

«Cumhurbaşkanı, vatan hainliğinden dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az üçte ikisinin Meclislerin birleşik toplantısında vereceği kararla suçlandırılır.»

Hangi suçların vatan hainliği kapsamına girdiğini tesbit, munhasıran Birleşik Toplantı Genel Kurulunun yetkisinde olan bir husustur. Teşrii organın bu yetkiye sahip olduğu hususunda daha önce memleketimizde emsalde mevcuttur. Yalnız Komisyonumuz bu bakımdan bu maddeye bir fıkra eklenmesinde zaruret görmektedir, o da şudur :

Vatan hainliği diye munhasıran bir suç ceza kanunlarımızda yoktur. Hangi suçlar vatan hainliği vasfını alır veya almaz. Bunu da belirtmek lâzımdır. Nitekim daha önceki tatbikatta da belirtilmiştir. Bu maksatla, tıpkı Bakanlar hakkında açılan soruşturma için olduğu gibi, burada da Cumhurbaşkanını vatan hainliğinden dolayı Yüce Divana sevk eden Birleşik Toplantı Genel Kurul kararını da, bunun hangi ceza hükmüne istinaden yapıldığının belirtilmesi lâzımdır. Yani nasıl ki bakan hakkında Yüce Divana sevk kararında hangi ceza hükmüne dayanıldığının belirtilmesini şart koştıysak mantıki olmak için aynı şartı burada da koşmamız icabeder. Bu itibarla komisyonunuz bir takrir veriyor ve son fıkra olarak bu maddeye şu fıkranın eklenmesini istiyor. Birinci fıkrada söz konusu önergede, yani itham eden önergede, Yüce Divana sevk kararında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir.

Böylelikle tavsif yapılması lâzımdır, Ceza hükmünü tavsif etmesi lâzımdır. Aksi halde

Cumhurbaşkanını vatan hainliğiyle suçladık, ama hangi ceza hükmüne dayanarak bunu yaptık, bu belli olmaz. Bu takdirde de Anayasa Mahkemesinin dâvayı görmesine imkân hâsıl olmaz. Bu itibarla vatan hainliği ile ithamın hangi ceza hükmüne dayandığının Genel Kurul kararında Genel Kurul kararı vesilesiyle verilecek olan itham önergesinde belirtilmesi lâzımdır.

Ayrıca birinci fıkra hakkında bir takrir daha veriyoruz. Bu gayet basit bir husustur: Millet Meclisi Başkanlığına bu önerge verilir deniliyor. Bunu «Birleşik Toplantı Başkanlığına verilir» tarzında değiştiren bir takrirdir.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Bir soru sormak istiyorum. Hiyaneti Vataniye Kanunu ile alâkası var mıdır? Yani Hiyaneti Vataniye Kanununda tadadedilen suçları yapmışsa bu tarz suçlar Hiyaneti Vataniye Kanunu hükümleri ile mi hükme tabi olacaktır?

İkincisi Hiyaneti Vataniye Kanunu dışındaki diğer suçları kapsıyacak mıdır?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — İkinci şıktır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Şu halde Hiyaneti Vataniye Kanunu ile alâkası yoktur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Hiyaneti Vataniye Kanunu doğrudan doğruya ceza kanununda yer alan bir takım hareket ve fiillerin hiyaneti vataniye suçu olduğunu göstermiştir. Ancak bu suçların dışında bâzı öyle suçlar vardır ki, hiyaneti vataniye diye açıkça tavsif edilmediği halde bu suçları işliyen bir Cumhurbaşkanı vatana hiyanet ettiği için Yüce Divana sevk etmek mümkündür. Bu hususta tatbikatta da vardır. Esasen hiyaneti vataniye hakkında bahsettikleri kanuna benzer bir kanun başka memleketler ceza mevzuatında yoktur. Başka memleketlerde ceza mevzuatında vatan hiyaneti şu suçtur. Tarifi şudur, unsurları budur diye bir tarife raslamazsınız. Ama buna rağmen Anayasalar da «Cumhurbaşkanı vatan hainliği ile Yüce Divana sevk edilir» diye hükme raslarsınız.

Bunun ifade ettiği mâna nedir? Vatan hainliğinin kapsamı içine hangi suç girer, bunu tesbit yetkisi, Yüce Divana sevk yetkisine sahibolan teşrii organa aittir, tarzında anlamak lâzımdır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş Milletvekili) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş Milletvekili) — Şimdi muhterem arkadaşlar, çok mühim bir nokta üzerinde tevakkuf etmiş bulunuyoruz. Coşkun Kırca arkadaşımızın verdiği izahat yerinde tabii, doğru. Ama, şöyle bir sual geliyor aklıma ve endişeleniyorum. İnşallah olmaz ama şimdi ilerde öyle hâdiseler cereyan edebilir ki, Birleşik Toplantı meselâ bir rüşvet suçunu, hiç vatan hiyanetiyle alâkası bulunmayan, bulunmadığı şimdi iddia edilebilecek bir suçu o tarihte belki vatan hiyaneti sayılabilir. Yani demek istiyorum ki, böyle sınırları belli olmıyan sınırları henüz çizilmemiş bir mefhumu vatan hainliği tarzında ileride tâyin tesbit edebiliriz yolunda ifade eden bir geniş şümül-lü hükmü va'zetmek doğru değildir, bizi ileride çıkmazlara götürebilir. Hiyaneti Vataniye Kanununda tadadedilen suçlar dışındaki suçları da kapsadığını ifade eden Komisyon Sözcüsünün ifadesi bana endişeli bir inanç verdi. Onun için bu maddeyi tatminkâr bulmuyorum. Komisyon bu maddeyi biraz daha vuzuha kavuşturmalıdır. Vatan hainliğinin ne demek olduğu ya sarıh bir şekilde ifade edilmeli veya falan falan suçlar vatan hainliğidir, bu suçlardan dolayı takibat bu kısma dâhildir diye sarıh bir ifadede bulunmalıdır.

Şimdi arkadaşlar, mesele casusluk suçu muhakkak ki vatan hiyanetidir değil mi? Ama rüşvet alma vatan hiyaneti ile alâkalı değildir. Ama mümkündür ki bu komisyon sözcüsünün izahatından sonra ileride, birleşik toplantıda rüşvet alma suçu vatana hiyanet olarak kabul edilir. O zaman ne olacak? Vatana hiyanet olmıyan suçların, vatana hiyanet suçları olması için şimdiden bir açık kapı bırakıyoruz demektir. Onun için ben tatminkâr görmedim, lütfetsin komisyon sözcüsü, maddeyi biraz daha sınırlandıran izahat versin. Yahut da maddeyi bu şekle ifrag etsin. Hürmetlerimle.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, bir Devlet Başkanının bilfarz rüşvet alışının hangi halde vatan hiyaneti teşkil edeceği, hangi halde etmiyeceği, bu rüşvet almak keyfiyetinin vukubulduğu hususu

şartlar içinde anlaşılır. Öyle bâzı rüşvet alma hâdiseleri olabilir ki, o günün şartları içerisinde bu milleti temsil eden Teşriî Organın gözünde hiyaneti vataniye mesabesine çıkabilir. Şunu belirtmek isterim ki, ancak, burada falanca falanca falanca suçlar diye Ceza Kanununun maddelerini zikretmeye imkân yoktur. Çünkü bu maddeler değişir, o zaman ne olacağı belli olmaz. Zaten hiyaneti vataniye mefhumu, kendilerinin de buyurduğu gibi, tehlikeli tarafı vardır, muğlak bir mefhumdur. Ancak bu işlâkın doğuracağı mahzurları önlemek içindir ki, böyle bir itham önergesi ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin üçte birinin imzası ile verilir ve bir Yüce Divana sevk kararı ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin üçte ikisinin kararıyla verilebilir denmiştir. Kaldı ki, kendilerini bir noktada daha tatmin etmek isterim, Anayasa Mahkemesi suç tavsifi ile bağlı olmadığı kadar, vatan hiyaneti bu suç bakımından var mıdır diye bu yoldaki Teşriî Organ kararı ile de elbette bağlı değildir. Binaenaleyh biraz evvelki sözüm, «Teşriî Organ vatan hiyanetinin kapsamını kendisi tesbit edecektir» şeklindeki sözüm, Teşriî Organın bu kararı Anayasa Mahkemesini bağlar mânasına alınamaz. Zaten o zaman Anayasa Mahkemesinin yapacağı bir iş kalmamış olurdu. Bu tasrihten sonra, zannedirim mesele kalmamış olur.

BAŞKAN — Sayın Tuna.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar, kanunsuz suç ve ceza olmaz. Gerçi bir suçun daha evvel mevcudolması keyfiyeti araştırılıyor. Fakat hareket eden şahsın bunun kendisini mahkemeye sevk ettirecek bir suç olup olmadığını bilmesinde büyük fayda vardır. Yani kanunsuz suç, kanunsuz ceza olmaz prensibi şu fıkra ile kısmen zedeleniyor. Her hangi politik bir hava ile her hangi basit bir suç bir Reisicumhur için vatan hiyaneti olarak politik bir Meclisten geçebilir. Devleti temsil eden böyle bir şahsın hakkındaki ithamların gayet açık ve sınırlarının belli olması lâzımgelir.

Şimdi Yüce Divan, Meclisin şu kararı ile bağlı değil. Fakat buradan oraya vatan hiyanetinden dolayı sevk edilebiliyor. Ben bunda büyük tehlike müşahade etmekteyim. Ceza hukukunun umumi prensiplerine uymadığı kanaatindeyim.

Bir şahıs bir suçtan dolayı mahkeme edilecekse, bu suçların neler olduğunun tasrih edilmesi lâzım. Evet, Ceza Kanununda bu suçlar var, fakat bir Reisicumhur için mademki Anayasa muayyen suçlardan dolayı sevk edilme lüzumunu kabul etmiştir, bu Anayasaya girmiştir, binaenaleyh bu suçların hududunda belli olması hareketi zamanında bu esaslar nazarı dikkate alabilmesi lâzımdır. O bakımdan ben bir önerge veriyorum. Müzakere mevzuu maddenin komisyona verilmesini, müzakere edilerek yeni bir metin getirilmesini istirham etmekteyim, iltifatlarınızı rica ederim.

BAŞKAN — Önergeler vardır, okutuyorum. Komisyona iadesi hakkındaki önergeyi okutuyorum

Sayın Başkanlığa

Müzakere mevzuu maddenin komisyona iadesini arz ve teklif ederim.

Kastamonu Senatörü
A. Nusret Tuna

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?
GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyor.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir. Madde komisyona verilmiştir.

BEŞİNCİ KISIM

Savaş hali ilânı, Silâhlı Kuvvetlerle ilgili kararlar ve Sıkıyönetim

Savaş hali ilânı

MADDE 24. — Anayasanın 66 ncı maddesi uyarınca bir yabancı Devlete veya devletlere karşı veyahut belli bir Devleti hedef tutmayıp Türkiye için savaş hukukunun yürürlüğe girmesini gerektiren hallerde, savaş hali ilânı yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı genel kurulu kararıyle Cumhurbaşkanına verilir.

Bu konulardaki istem Bakanlar Kurulundan bir Başbakanlık tezkeresiyle gelir.

Bu istem alınır, alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı derhal Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılır.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Bölüm numaralarındaki değişiklik hakkında bir tavrımız vardır efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (Cumhuriyet Senatosu Yozgat Üyesi) — Efendim, bu 24 üncü maddenin ikinci satırındaki ibarenin değiştirilmesinin redaksiyon bakımından lüzumuna kanıım; maddeye daha iyi vuzuh vermek için. Bu ikinci satırda şöyle denilmektedir:

«66 ncı maddesi uyarınca bir yabancı devlet ve devletlere karşı..» Bunu şu şekilde düzeltmek mümkündür: «66 ncı maddesi uyarınca yabancı bir devlete karşı..» Yahut «Belli devletlere karşı...» şeklinde olursa mesele vuzuha kavuşturulmuş olur.

İkincisi, son fıkra biraz müphem ve muğlak geliyor. «İstem alınır alınmaz Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısı derhal Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılır.» Toplantıyı toplantıya çağırılır, gibi bir tezat vaziyeti var. Bunuda şu şekilde düzeltmek mümkündür kanaatindeyim. Bu istemi alan Birleşik Toplantı Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisini derhal toplantıya çağırır. Komisyonun bu teklifime katılacağını tahmin ediyorum ve bir önerge sunuyorum. Hürmetlerimle.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Önergemiz vardır zaten.

BAŞKAN — Başka söz isteyen Yok. Bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

«Beşinci kısım» ibaresi «dördüncü kısım» olarak değiştirilecektir. Arz olunur.

İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Eski 27 ncı yeni 24 ncü maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim:

«Bu istem alınır alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlıkça derhal Birleşik olarak Toplantıya çağırılır.»

Geçici Karma Komisyon
Sözcüsü

İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

Birleşik Toplantı Başkanlığına

1. Eski 27 nci yeni 24 ncü maddenin ikinci satırının: (uyarınca yabancı bir devlete karşı...) şeklinde değiştirilmesini;

2. Aynı maddenin son fıkrasının: (Bu istemi olan Birleşik Toplantı Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisini derhal toplantıya çağırır) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Yozgat Senatörü
Sadık Artukmaç

BAŞKAN — Komisyonun teklifine göre, takririnizde ısrar ediyor musunuz?

SADIK ARTUKMAÇ (C. Senatosu Yozgat Üyesi) — Komisyonun teklifinin birinci kısmına iştirak ediyorum, ikinci kısım için kendi redaksiyonu vardır efendim.

BASKAN — Siz yalnız ikinci kısım için takrir vermiş oluyorsunuz, birincide birleşiyorsunuz.

SADIK ARTUKMAÇ (C. Senatosu Yozgat Üyesi) — Efendim, birinci kısmı Komisyon kabul ediyorlar. İkinci kısmı da ben kabul ediyorum.

BASKAN — İkinci kısma Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — İkinci kısım için de bizim önergemiz vardır. Sayın Artukmaç buna iştirak ediyorlar.

BASKAN — Sayın Eren, söz mü istiyorsunuz?

ASİM EREN (Niğde) — Maddenin tümü hakkında tadil gibi bir teklif yaptı Komisyon. Halbuki bu teklif bir fıkraya aittir.

BASKAN — Şimdi arkadaşlar, Sayın Artukmaç'ın, önergesini tekrar okutuyorum.

(C. Senato Yozgat Üyesi Sadık Artukmaç'ın önergesinin birinci kısmı tekrar okundu)

BASKAN — Bu kısmı oyunuza sunuyorum. Komisyon da katılıyor. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir

Şimdi, komisyonun son fıkra hakkındaki tadil teklifini okutuyorum

(Geçici Karma Komisyon Sözcüsü Coşkun Kırca'nın, önergesi tekrar okundu)

BASKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Bu değişikliklerle maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Silahlı kuvvet gönderilmesi veya kabulü

MADDE 25. — Anayasanın 66 ncı maddesi uyarınca, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulundurulması hakkında yetki, Bakanlar Kurulunun bir Başbakanlık tezkeresiyle iletilen istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Genel Kurulu karar'yle Cumhurbaşkanına verilir.

BASKAN — Bu madde hakkında komisyonun bir takriri vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 28 nci yeni 25 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim :

«Bu istem alınır alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlıkça derhal birleşik olarak toplantıya çağırılır.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BASKAN — Takriri oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Maddeyi takirirdeki değişikliklerle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Sıkıyönetimle ilgili kararlar

MADDE 26. — Anayasanın 124 ncü maddesi gereğince Bakanlar Kurulu tarafından ilân edilen Sıkıyönetime dair kararnamenin onanması derhal bir Başbakanlık tezkeresiyle Millet Meclisi Başkanlığından istenir. Sıkıyönetimin uzatılması hakkındaki Bakanlar Kurulu istemleri için de aynı hüküm uygulanır.

Yukardaki fıkra da söz konusu kararnamenin onanmasının veya istemlerin reddedilmesi veya bu kararname veya istemlerde zikredilen sürelerin kısaltılması için, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri önerge verebilirler.

1 nci fıkrada söz konusu istemlerin yapılması halinde, Millet Meclisi Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısını derhal toplantıya çağırır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Sıkıyönetimini kaldırılması veya Sıkıyönetim süresinin kısaltılması için her zaman önerge verebilirler.

BAŞKAN — Söz isteyen var mı? Buyurun Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin bu konuda verecekleri önergeleri iki şekilde mütalâa etmek mümkündür. Bunların bir kısmı, sıkıyönetim ilânı hakkındaki Bakanlar Kurulu Karanamesi, Birleşik toplantıda tasdik için görüşüldüğü sırada verilen önergeler olabilir. Müddeti kısaltmak için, ret için veya tasdik işlemi yapıldıktan sonra veyahut da eğer sıkıyönetimin uzatılması, yahut da müddetin kısaltılması için ayrıca bir celsede bir karar alınmışsa, bu karar alındıktan sonra yeniden bu konularda teşriî tasarruflarda bulunulmasını temin için verilmiş önergeler bahis konusu olabilir. Kısacası, bunları birbirinden ayırmak için bir kısmı müzakereler sırasında verilen önergeler olabilir, bir kısmı karar alındıktan sonra ayrıca birleşik toplantı celse halinde değilken üyelerce Başkanlığa intikal ettirilmiş önergeler olabilir.

Bunların müzakeresi bakımından bir tefrik yapmaya ihtiyacı vardır. Çünkü sıkıyönetim konusu müzakere edilmekteyken verilecek önergeler için mesele yoktur. Bunlar normal müzakere usullerine göre görüşülecek ve karara bağlanacaktır. Ancak bir kere karar alındıktan sonra, meselâ sıkıyönetimin ilânı karara bağlandı, sıkıyönetimin ilânı karara bağlandıktan sonra, bilfarz ertesı gün, bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi tarafından sıkıyönetimin kaldırılması hakkında yeniden bir önerge verilse bunun hakkında nasıl bir muamele yapılacaktır? Bunu tanzim etmek gerekmektedir. Bu gibi önergelerin verilemeyeceğini söylemek mümkün değildir. Anayasamızın 124 nci maddesi bu konuda Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine tam bir hak tanımaktadır. Ancak bu önergeler bu şekilde her defasında verildikçe

Başkanlık nasıl bir muamele yapacaktır? Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısının normal toplantı günleri yoktur. Türkiye Büyük Millet Meclisi böyle bir önergeyi görüşmek için ne zaman, nasıl toplanacaktır? Bir kere bu meseleyi tesbit etmek lâzımdır. İkinci bu gibi önergeler yolu ile alınmış bir kararın üzerinde sık sık tasarruf yapmak imkânının ve alınmış bir kararın zedelenmesi imkânını da ortadan kaldırmak lâzımdır. Bu bakımdan şöyle bir teklif yapıyoruz; ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraların şöyle değiştirilmesini istiyoruz:

«Yukardaki fıkrada söz konusu kararname veya istemde zikredilen sürelerin kısaltılması hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri görüşme sırasında önerge verebilirler.

1 nci fıkrada söz konusu kararname veya istemler birleşik toplantıda karara bağlandıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin sıkıyönetimin kaldırılması veya süresinin kısaltılması için verdikleri önergeler, Başkanlıkça alındıkları tarihi takibeden yedi gün içinde gündeme alınır ve üzerinde görüşme açılıp açılmaması konusu görüşme yapılmaksızın oylanır. Görüşme açılması reddedilirse, önerge de reddedilmiş olur. Görüşme açılması kabul edilirse, önerge yedi gün içinde gündeme alınır.

1 nci fıkrada söz konusu Başkanlık yazıları alınır alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başkanlıkça derhal birleşik olarak toplantıya çağrılır.»

Bu suretle bu önergeler de bir nizama bağlanmış olacaktır.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yok. Teklifi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 29 ncu yeni 26 nci maddenin 2 nci, 3 ncu ve 4 ncu fıkralarının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«Yukarıdaki fıkrada söz konusu kararname veya istemde zikredilen sürelerin kısaltılması hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri görüşme sırasında önerge verebilirler.

1 nci fıkrada söz konusu kararname veya istemler birleşik toplantıda karara bağlandıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin sıkı yönetimin kaldırılması veya süresinin kısaltılması için verdikleri önergeler, Başkanlıkça

alındıkları tarihi takiben yedi gün içinde gündeme alınır ve üzerlerinde görüşme açılıp açılmaması konusu görüşme yapılmaksızın oylanır. Görüşme açılması reddedilirse, önerge de reddedilmiş olur. Görüşme açılması kabul edilirse, önerge yedi gün içinde gündeme alınır.

1. neı fıkrada söz konusu Başbakanlık yazıları alınır alınmaz, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başkanlıkça derhal Birleşik olarak toplantıya çağırılır.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul buyurulan önerge ve bu değişiklik dairesinde maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Efendim, bölüm numarası hakkında bir takririmiz vardır.

Yüksek Başkanlığa

«Altıncı kısım» ibaresi «Beşinci kısım» olarak değiştirilecektir. Arz olunur.

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Oyunza sunuyorum. Takriri kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ALTINCI KISIM

Diğer hükümler

T. B. M. M. Birleşik Toplantısı kararlarının yayınlanması

MADDE 27. — 10, 11, 17. 18. 19, 20, 22, 26, 27, 28 ve 29 neu maddelerde bahis konusu kararlar alınmakla ve çağrılan yapılmakla hemen hüküm ifade eder ne Millet Meclisi Başkanlığınca derhal Başbakanlığa gönderilerek Resmî Gazete ve Devlet yayın vasıtalarıyla yayınlanması sağlanır.

BAŞKAN — Bu hususta da Komisyonun bir önergesi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 30, yeni 27 neı maddede 10 neu maddeye yapılan atıf 7 neı maddeye; 11 neı madde-

ye yapılan atıf, 8 neı maddeye; 17 neı maddeye yapılan atıf 14 neı maddeye; 18 neı maddeye yapılan atıf 15 neı maddeye; 19 neu maddeye yapılan atıf 16 neı maddeye; 20 neı maddeye yapılan atıf 17 neı maddeye; 22 neı maddeye yapılan atıf 19 neu maddeye; 26 neı maddeye yapılan atıf 23 neı maddeye; 27 neı maddeye yapılan atıf 24 neı maddeye; 28 neı maddeye yapılan atıf 25 neı maddeye ve 29 neu maddeye yapılan atıf da 26 neı maddeye yapılmış olacaktır. Arz olunur.

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bir diğer takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 30, yeni 27 neı maddedeki «Millet Meclisi Başkanlığınca» ibaresinin «Birleşik Toplantı Başkanlığınca» olarak tadilini arz ederim.

İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Maddeyi bu değişiklikle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İçtüzükte sarahat olmıyan haller

MADDE 28. — Bu İçtüzükte sarahat bulunmıyan hallerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı ve onun karma komisyonları bakımından, Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?.. Buyurun Sayın Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (C. Senatosu Yozgat Üyesi) — Efendim, bu maddede «Bu İçtüzükte sarahat bulunmıyan hallerde T. B. M. Meclisi Birleşik Toplantısı ve onun karma komisyonları bakımından Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır» denilmektedir. Burada metinde fazla ifadeler, ibareler mevcuttur. Onu da şu şekilde kısaca ifade etmek verinde olur. «Bu İçtüzükte sarahat bulunmıyan hallerde Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.» demek

daha iyi olacağı kanaatindeyim. Komisyonun iştirak edeceğini tahmin ediyorum; ve bu husla ilgili bir önerge de takdim edeceğim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Eren. buyurunuz.

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Pek muhterem arkadaşlarım, küçük bir ilâve gerekiyor kanısındayım. Karma komisyonlardan gayrı olarak tahkikat ve saire için bir de geçici komisyonlar kurulabilir. Bu bakımdan «karma» kelimesinden sonra «ve geçici» kelimelerinin ilâvesi de muvafık olur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin fonksiyonunda sadece Plân ve Bütçe Komisyonu gibi daimî karma komisyonlar değil geçici komisyonlar da vardır. Binaenaleyh, onun hakkındaki mevcut umumi hükümler de burada tatbik edilmek gerekir. Onun için bir önerge veriyorum; kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Muhterem arkadaşlarım; daha evvel kabul buyurduğunuz ikinci madde gereğince T. B. M. M. Birleşik Toplantısının bütün komisyonları esasen geçicidir. Birleşik toplantıda ne kadar geçici komisyon kurulursa bunların hepsi geçicidir. Birleşik toplantının daimî komisyonu yoktur. Binaenaleyh, karma ve geçici komisyonlar ilâvesine de lüzum yoktur. Çünkü ikinci madde gereğince zaten kurulacak bütün komisyonların mahiyeti geçicidir. Bu itibarla konmamıştır.

Kaldı ki, hakikaten bu ifadeler fazladır, bunlara lüzum yoktur. İktüzük hükümleri elbette komisyonlar hakkında da tatbik edilecektir. Bu bakımdan komisyon olarak Sayın Artukmacı'nı teklifine iştirak ediyoruz. Bu itibarla bütün karma ilâh... ibareleri kalkacağından ayrıca Sayın Asım Eren arkadaşımızın önergesinin nazara alınmasına lüzum kalmıyacaktır.

BAŞKAN — Sayın Eren, önergenizi oyluyayım mı?

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Havır.

BAŞKAN — Lüzum görmüyorsunuz. Diğer önergeyi okutuyorum.

Birleşik Toplantı Başkanlığına

Eski 34 ncü yeni 28 ncı maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini teklif ederim.

İktüzükte sarahat bulunmayan haller

Madde 28. — Bu İktüzükte sarahat bulunmayan hallerde, Millet Meclisi İktüzüğü hükümleri uygulanır.

Yozgat Senatörü
Sadık Artukmacı

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmektedir. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi bu önerge dairesinde oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İktüzüğün değiştirilmesi

MADDE 29. — Bu İktüzüğün değiştirilmesi, hükümlerinin kaldırılması ve bu İktüzüğe hüküm eklenmesi hakkındaki teklifler, Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve milletvekillerince Millet Meclisi Başkanlığına sunulur.

Bu teklifler, Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzük Geçici Karma Komisyonunda görüşülür.

Komisyonun raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı genel kurulunda görüşülür ve karara bağlanır. Bu görüşme sırasında kanunların görüşülmesine dair Millet Meclisi İktüzüğünde yer alan hükümler uygulanır.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ COSKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Sırf redaksiyon bakımından takrirlerimiz var, efendim.

BAŞKAN — Söz istiyen? Yok.. Takrirleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 32 ncı, yeni 29 ncü maddenin ilk fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Bu İktüzüğün değiştirilmesi, hükümlerinin kaldırılması ve bu İktüzüğe hüküm eklenmesi hakkındaki teklifler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerince birleşik toplantı başkanlığına verilir.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takriri oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Eski 32 nci, yeni 29 neu maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

«Komisyon raporu, birleşik toplantı genel kullunda görüşülür ve karara bağlanır. Bu görüşme sırasında, İçtüzük tekliflerinin görüşülmesine dair Millet Meclisi İçtüzüğünde yer alan hükümler uygulanır.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul buyrulan önergedeki değişiklik daire-sinde maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kaldırılan hükümler

MADDE 30. — Anayasanın 3 ncü geçici maddesi gereğince yürürlükte olan 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin 2, 8, 9, 169, 170, 171, 172, 173, 174 ve 176 ncı maddeleri kaldırılmıştır.

Bu İçtüzük yürürlüğe girmeden önce Anayasanın 90 ncı maddesi ve 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin 170 ve 172 ncı maddeleri gereğince seçilmiş olan komisyonlar, bu İçtüzük hükümleri dairesinde görevlerine devam ederler.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım; Bu maddenin birinci fıkrasında, kaldırılan mevcut İçtüzük maddeleri arasında ikinci madde de zikredilmiştir. Bu madde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin and içmelerine dairdir. And içme hususu birleşik toplantı İçtüzüğünden çıkarılıp Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi İçtüzüklerine bırakıldığından birleşik toplantı İçtüzüğüyle bu maddenin kaldırılması uygun olamayacaktır. Bu bakımdan bu fıkranın tadili gerekmektedir. Bu yolda bir önerge veriyoruz. Ayrıca bu maddenin ikinci fıkrası mevcut soruşturma ile ilgili komisyonların çalışmalarına devam edeceğine dairdir. Bu aslında geçici bir madde olarak tedvini gereken bir hü-

kümdür. Bu itibarla buradan bu ikinci fıkranın çıkartılmasını derpiş ediyoruz. Fakat bu hükmü geçici bir madde olarak ayrıca teklif edeceğiz.

BAŞKAN — Takrirî okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 33 ncü yeni 30 neu maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim :

«Madde 30. — Anayasanın 3 ncü geçici maddesi gereğince yürürlükte olan 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin 8, 9, 169, 170, 171, 172, 173, 174 ve 176 ncı maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Takrirî oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi kabul buyrulan takririn yaptığı değişikliklerle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Arkadaşlar, birleşik toplantı İçtüzüğünün yürürlük maddelerine gelmiş bulunuyoruz.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ
COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Daha bitmedi efendim. Bir geçici madde teklifimiz var, müsaade buyursanız.

BAŞKAN — Gönderiniz.

Yüksek Başkanlığa

Eski 33 ncü, yeni 30 neu maddeden sonra aşağıdaki maddenin geçici madde olarak metne eklenmesini arz ve teklif ederim :

«Meclis soruşturmasıyla ilgili mevcut komisyonlar.

GEÇİCİ MADDE — Bu İçtüzük yürürlüğe girmeden önce Anayasanın 90 ncı maddesi ve 1 Kasım 1956 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Dâhili Nizamnamesinin 170 ve 172 ncı maddeleri gereğince seçilmiş olan komisyonlar, kendilerine havale edilen konularda son kararlar alınıncaya kadar görevlerine devam ederler.»

Geçici Karma Komisyon Sözcüsü
İstanbul Milletvekili
Coşkun Kırca

ASIM EREN (Niğde) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ASIM EREN (Niğde Milletvekili) — Pek muhterem arkadaşlarım; ufak bir prosedür hatası oldu. Zapta taâllük etmesi bakımından düzeltmek üzere mâruzatta bulunacağım. Gerçi sayın komisyon sözcüsü arkadaşımız bu maddenin son fıkrasının geçici bir madde olarak bilâhare tedvini icabettiğini, yani bu maddeden sonra tedvini icabettiğini bildirdi ise de, bu husustaki önerge oya konmadığı için Sayın Başkanlık birinci maddeyi tadili ile oya koyduktan sonra bu maddeyi bu tadille kabul buyuranlar dediği zaman, henüz hakkında önerge okunmamış ve bir oylama yapılmamış bulunan son fıkra da tabiatıyla mündemiç olarak kabul edilmiş oldu. Yani şimdi geçici madde olarak önergesi okunmuş bulunan son fıkra hakkında sehven bir oylama yapılmış oldu. Bu itibarla bu fıkranın deminki oylamada hariç olduğunun prosüdüre, tüzüğe uygun bir şekilde Sayın Başkanlıkça ifade buyrulmasını istirham ediyorum.

Hürmetlerimle.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Takrir o şekilde verilmiş idi.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bundan evvel kabul buyrulan madde için verilmiş olan takirde, şimdi Asım Eren arkadaşımızın bahsettiği kısım çıkarılmış olarak

takirle ifade edilmiş olduğu için ayrıca yapılacak bir muamele yoktur. Bu geçici madde teklifini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, yürürlük maddesine gelmiş bulunuyoruz. Komisyon 23 nci maddeyi gönderiyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Eski görüşümüzde ısrar ediyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyona verilmesi takarrur etmiştir. Komisyon teemmül edip, tekrar görüşünü ifade etmesi lâzımdır.

GEÇİCİ KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul Milletvekili) — Peki efendim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, yürürlük maddesine geldik ve 13 üncü madde Yüce Heyetinizin aldığı kararla komisyona verilmiştir. Komisyondan tetkik edilip geldiği zaman müzakerelere devam edilecektir.

Muhterem arkadaşlarım, müzakereler devam ederken Tahsin Demiray arkadaşımızın usul hakkında istediği söz üzerine verilmiş iki takrirlerinden bahsetmiştim. Bu takrirler Anayasa hükümlerimize ve Meclis İçtüzük hükümlerine göre oylanabilecek mahiyette takrirler olmadığı için Riyaset oylanamamıştır.

Birleşik toplantı gündeminde başka birşey olmadığı için, Birleşik toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma saati: 18,15